

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Rozvodovost obyvatelstva evropských států, časový vývoj a prostorová diferencovanost

Vypracovala: Tereza Hesounová
Vedoucí práce: prof. RNDr. Jozef Mládek, DrSc.

České Budějovice 2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne: .....

.....

Tereza Hesounová

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla upřímně poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, panu prof. RNDr. Jozefu Mládkovi, DrSc., za jeho odbornou pomoc, kterou mi poskytl během zpracování této bakalářské práce. Poděkovat bych chtěla taktéž rodině a všem blízkým, kteří mě v průběhu trpělivě podporovali.

Anotace

HESOUNOVÁ, T. (2016): Rozvodovost obyvatelstva evropských států, časový vývoj a prostorová diferencovanost. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 77 s.

Bakalářská práce se zabývá rozvodovostí obyvatelstva evropských států, časového vývoje a prostorové diferencovanosti tohoto demografického procesu. První část práce je zaměřena na vymezení pojmu rodiny a její teoretické pojetí. Druhá část se zabývá základními pojmy týkajícími se rozvodovosti a rozvodu, popisuje míry rozvodovosti. Následná kapitola se věnuje vývoji legislativy a evidence rozvodovosti v evropských státech s důrazem na analýzu situace v České republice. Kapitola je doplněna o důvody a příčiny rozvodů ve vybraných evropských zemích. Další část práce analyzuje četnost, intenzitu a prostorovou diferenciaci rozvodovosti podle jednotlivých evropských zemí na základě vybraných metod hodnocení, jako jsou hrubá míra a index rozvodovosti, úhrnná rozvodovost a rozvodovost podle věku. Analýza je doplněna grafy a mapovými výstupy. Poslední kapitola se věnuje kategorizaci států podle intenzity rozvodovosti.

Klíčová slova: rozvod, rozvodovost, Evropa, ukazatelé rozvodovosti, evropská data rozvodovosti

Abstract

HESOUNOVÁ, T. (2016): The divorce of the population of European countries, the time evolution and spatial differentiation. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Education, Department of Geography, 77 p.

This bachelor thesis deals with divorce of the population of European countries, the temporal development and spatial differentials. The work is divided into chapters, which are divided into various subsections. The first part focuses on the definition of the family and its theoretical conception. The second part deals with the basic concepts relating to divorce and describes divorce rates. The following chapter is devoted to the history and distribution in the Czech Republic and in various European countries, which is supplemented by the reasons and causes of divorces in selected European countries. Another part analyzes the frequency, intensity and spatial differentiation of divorce by individual European countries on the basis of selected methods of assessment, such as gross index and divorce, the total divorce rate and divorce by age. The analysis is accompanied by graphs and map outputs. The last part is devoted to the categorization of countries according to the intensity of divorce.

Key words: divorce, divorce rate, Europe, divorce indicators, availability of European divorce data

Obsah

1	Úvod	7
2	Teoreticko-metodologická část práce a diskuse s literaturou.....	8
2.1	Rodina.....	8
2.1.1	Definice rodiny.....	8
2.1.2	Vývoj rodiny	8
2.1.3	Funkce rodiny.....	9
2.2	Rozvod a rozvodovost	11
2.2.1	Vymezení pojmu rozvod	11
2.2.2	Vymezení pojmu rozvodovost	13
2.2.3	Metodické nástroje studia rozvodovosti.....	14
2.3	Další metody použité v práci	19
2.4	Metodické problémy při zpracování tématu	21
3	Hypotézy	24
4	Vývoj legislativy a evidence rozvodovosti v Evropě	25
4.1	Regionální diferenciacce evidence rozvodovosti vybraných států Evropy.....	25
4.2	Vývoj legislativy rozvodovosti v Česku v historickém průmětu	27
4.3	Příčiny rozvodovosti.....	28
5	Ukazatele rozvodovosti evropských států.....	33
5.1	Hrubá míra rozvodovosti.....	33
5.1.1	Vztah mezi rozvodovostí a religiozitou	42
5.1.2	Srovnání států podle rozvodovosti s jejich ekonomickou úrovní	45
5.2	Index rozvodovosti	46
5.3	Úhrnná rozvodovost	48
5.4	Rozvodovost podle věku	51
6	Kategorizace států Evropy podle intenzity rozvodovosti.....	54
7	Závěr	56
	Seznam použité literatury.....	58
	Monografie	58
	Internetové zdroje	59
	Seznam tabulkových a grafických příloh.....	63
	Přílohy	64

1 Úvod

Rozvodovost obyvatelstva evropských států, časový vývoj a prostorová diferencovanost je téma této bakalářské práce. Problematika rozvodů je závažný demografický proces, ovlivňující celou lidskou společnost. Každá jednotlivá evropská země má jinou právní úpravu rozvodů, podle které se řídí. Tyto právní úpravy se od sebe odlišují historickým vývojem, který je ovlivněný kulturními tradicemi.

V této práci věnujeme pozornost i rodině. Instituce rodiny se během času mění, prochází značnými změnami, neboť i celá společnost se postupem času proměňuje. V rámci rodiny se vyvíjí i postavení žen ve společnosti. Ve druhé polovině 20. století se výrazně ukazují tyto změny. Všeobecně dochází k narůstajícím úrovním rozvodovosti právě od poloviny 20. století.

V práci se dále zabýváme odlišností rozvodů v jednotlivých státech Evropy. Obyvatelstvo evropských zemí je podmíněno postoji k rozvodům mírou sekularizace, národními a kulturními tradicemi, hodnotovou orientací, zaměstnaností, či vzděláním manželů. Ovlivňujícím faktorem je úroveň sňatečnosti, rozvodové legislativy či populační politiky. V rámci zkoumání vývoje rozvodovosti je do značné míry obtížná srovnatelnost a dostupnost dat. Rozvod se bere jako složitý společenský problém, který se týká všech sociálních vrstev, má negativní vliv na rozvádějící se páry a především na jejich děti. Proto manželství, která jsou bezdětná, probíhají v rozvodovém procesu snadněji a rychleji. Dalším významným hlediskem k analýze rozvodů jsou jeho příčiny, které se postupem času mění.

Cílem této bakalářské práce je analýza geografické a demografické literatury věnované rodině, rozpadu rodiny a procesu rozvodovosti, dále vyhledávání metod a techniky studia rozvodovosti (hrubá míra rozvodovosti, index rozvodovosti, rozvod manželství) a to jako intenzity tohoto procesu, tak i časového (věk) rozvodů. Dalším cílem je vyhledat statistické údaje o rozvodovosti na úrovni států Evropy a pokusit se o klasifikaci států podle intenzity rozvodovosti. Následujícím cílem je hledat příčinné souvislosti mezi rozvodovostí a některými společenskými jevy (úroveň ekonomického rozvoje, religiozita, legislativní poměry). Tyto analýzy a získané výsledky prezentovat statistickými tabulkami, grafy a mapovými výstupy. To znamená věnování se charakteristiky rodiny, rozvodovosti a analýzy důsledků a příčin rozvodu.

2 Teoreticko-metodologická část práce a diskuse s literaturou

V této bakalářské práci se budeme nejprve zabývat rodinou, konkrétně její definicí, vývojem a funkcí. Následující teoretická východiska se věnují problematice rozvodu a rozvodovosti, jejich metodami a technikou studia.

2.1 Rodina

2.1.1 Definice rodiny

Vyhledat přesnou odpovídající definici rodiny je těžké, neboť jsou zde různé oblasti použití tohoto pojmu. Zároveň je důležitá závislost na kulturním a civilizačním prostředí dané společnosti. Význam tohoto termínu se liší v rámci jednotlivých odvětví. Je proto nemožné mluvit o jedné přesné definici týkající se pojmu rodina. Spíše lze mluvit o různých aspektech a různorodých variantách tohoto termínu (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986).

Rodinou v širším pojetí rozumíme celek rozličných konstelací formy života, jenž obsahuje minimálně dvougenerační soužití rodičů s dětmi, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby vnitrogenerační a mezigenerační solidarity. Rodinu lze chápat jako sociální celek, který je spojený na základě mezigenerační příbuzenské vazby. Jedná se tedy o sociální instituci, či poměrně stálé společenství muže a ženy (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986). O rodině lze mluvit tehdy, pokud se ženě a muži, jenž tvoří pár, narodí dítě. Naopak rodina se neutvoří tehdy, když spolu lidé žijí, či vedou jednu domácnost. Za rodinu také nelze pokládat manželské bezdětné páry, netvoří je také páry bezdětné spolu žijící ve volném svazku, či páry žijící mimo manželství (MPSV 2013).

Ve srovnání s další literaturou nám Velký sociologický slovník definuje rodinu jako původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci. Tato instituce má především tyto důležité hlavní funkce: reprodukce, výchovy, socializace a přenosu kulturních vzorů (Petrušek 1996).

2.1.2 Vývoj rodiny

Vývoj rodiny souvisí s vývojem celé naší společnosti. V dnešní době se společnost značně individualizuje, takže je logické, že i pohled na fungování rodiny je dosti podobný.

V období před průmyslovou revolucí je rodina chápána jako domácnost (hospodářství, dům), ve které žijí pokrevně příbuzní členové, tak i podruhy, čeled' či jiní jedinci v domě. Rodinu tradiční chápeme hlavně jako ekonomickou jednotku, kdy se s dětmi počítalo jako s dědici a pokračovateli rodinné tradice a v této době neexistovalo svobodné

rozhodování dítěte. Rodina se vyznačovala jako skupina lidí, kteří společně bydlí, hospodaří pod jednou střechou a podléhají autoritě hlavy rodiny. Ve vědomí vládnoucích tříd byla rodina brána ve smyslu rodu a širokého pokrevního příbuzenství (Možný 1990).

V Zákonu o rodině bychom našli definici, že rodina založená manželstvím je základním článkem naší společnosti. Rodina je přirozený a základní prvek společnosti, takto to uvádí všeobecná deklarace lidských práv. První zmínka o prohlášení rodiny za základ společnosti se nachází v římském zákoníku na Dvanácti deskách z roku 450 před Kristem. Rodina jako pojem existuje od nepaměti, ale v průběhu dějin lidstva se tento pojem měnil v závislosti na čase a místě (Možný 1990).

Přichází průmyslová revoluce, nová éra tehdejší doby. V průmyslu začínají pracovat ženy na přelomu 19. a 20. století, proto muž přestává být hlavním živitelem rodiny, klesá jeho prestiž a mění se tradičně vnímané role v rodině. K další změně dochází po druhé světové válce. Jedná se o velký nárůst sňatečnosti a tzv. „baby boomu“. Tento nárůst neměl dlouhé trvání. V tomto období se začínají prosazovat spíše individuální zájmy nad zájmy rodinnými. Další velká změna proběhla v 60. a 70. letech 20. století, kdy byla na trh uvedena ženská antikoncepce. Ženy se mohly svobodně rozhodnout, zda dítě chtějí nebo nechtějí, což do té doby bylo nemožné. Následně dochází ke ztrátě výsadního postavení muže v rodině a rodinné role se postupem času vzájemně prolínají (Možný 1990).

2.1.3 Funkce rodiny

Funkce rodiny se vyvíjí v závislosti na společenských změnách či přeměnou kulturních okolností, které mají vliv na postavení rodiny ve společnosti i na vztahy v rámci rodiny. V širším pojetí se berou rodinné funkce jak jednotlivě ke svým členům, tak i v rámci společnosti (Výrost 1998).

V některé literatuře se můžeme setkat i s funkcí tvorby lidského kapitálu v pojetí přípravy dítěte na plnohodnotný život člověka ve společnosti. Neboť výroba lidského kapitálu je zcela výhradní záležitostí rodiny, jejíž funkce je v této části nenahraditelná (MPSV 2013).

Funkce biologicko-reprodukční

Početí dětí je hlavním cílem manželské rodiny. Aby byla zachována přirozená reprodukce, tak je stále důležitá přítomnost alespoň krátkodobého rodinného společenství. Proto v některých zemích se sepisují na tuto funkci rodiny pro populační opatření v oblasti politického

smýšlení. Reprodukční funkce znamená též přechod k rodičovství a je důležitým pojmem pro rodinný život (MPSV 2013).

V dnešní době biologická funkce rodiny či manželství se nezakládá pouze v plození dětí. Důležité je silnější intimní sdílení v potřebách člověka, což právě vztah mezi ženou a mužem poskytuje. Také dochází k poklesu porodnosti ve vyspělých zemích. Mnoho dětí se rodí mimo manželství. Stát zajišťuje více než dříve různé společenské instituce, mezi které patří ústavy sociální péče, nemocnice, charitativní organizace a jejich budovy, nebo úřady policie. V rámci těchto institucí se umožňuje přežití a nadále vedení další generace, avšak nedávají úzké citové vazby, angažovanost či osobní důvěru jako rodina samotná (Výrost 1998).

Funkce výchovná

Rodina dává dítěti základní rozhled na okolní svět. Funkce výchovná usměrňuje nežádoucí působení. Děti si z rodinných vzorů pamatují názory týkající se vlastní důstojnosti, hodnoty druhých, sebehodnocení, rodiny a manželství, hodnot, či profesního zaměření. Výchovnou funkci rodiny lze chápat jako přípravu dítěte na život ve společnosti, je velice zásadní. Její jiná náhrada v rámci institucionální formy s sebou bere riziko pro zdravý rozvoj dítěte (Výrost 1998).

Funkce emocionální

V této funkci má rodina nezastupitelnou roli a právě tehdy, když chápeme rodinu jako disfunkční, je tato oblast velice zraňující. Rodina dává všem svým členům uspokojivost řady potřeb. Tato funkce spadá zejména do sféry působení vlivu ženy jako matky a znaku domova, ale pro úplnost rodiny je muž - otec nenahraditelný. Harmonický partnerský vztah obou rodičů je důležitý zdroj pospolitosti rodiny a opory dítěte k lásce rodičů (Výrost 1998).

Funkce materiální

V dřívější době tato funkce byla důležitější než nyní. Probíhá zde systém sociálních podpor a slabší příslušníci rodiny nejsou tolik vázáni na silnějších jedincích. Rodina se proměnila na spíše konzumní, spotřební jednotku, což umožňuje intenzivnější mezilidské vztahy, ale zároveň navyšuje závislost rodiny na ekonomice státu a státu samotném. Rodiče pokud chtějí zabezpečit rodinu, tak jsou povinni chodit do zaměstnání, aby užívali rodinu. Záleží pak na možnostech každé rodiny, jak je materiálně zajištěná (Výrost 1998).

2.2 Rozvod a rozvodovost

V moderní společnosti, zaměříme-li se na evropské státy, se sice pozoruhodně oslabilo propojení mezi tradičním manželstvím a chováním zaměřeným pouze na zplození dětí, přesto však při výzkumech populačního vývoje je stále sledování rozvodového či sňatkového chování důležité. Z tohoto důvodu je potřebné rozvody monitorovat a dávat příslušnou pozornost předčasným rozpadům či nově uzavíraným partnerským svazkům.

V České republice jsou datově známá pouze rozpadající se manželství, tudíž se omezíme pouze na rozvodovost jako proces, který lze studovat dostatečně (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

2.2.1 Vymezení pojmu rozvod

Rozvod se většinou vysvětluje jako právní zrušení manželství, kterému předcházela jeho reálný rozpad. Rozpad manželství za života obou partnerů nemusí být brán s právním aktem. Každá kultura dané země je jiná. Manželství může končit společností nekontrolovatelným, prostým, nevidovaným či nesankcionovaným rozchodem partnerů. Právním nebo zvykem je převážně zaručena péče o děti z rozpadlých manželství, popřípadě o ženu, obdobně jako při ovdovění.

Co se týče náboženství, tak křesťanství (zejména katolictví) rozvody neuznává. V zásadě křesťanství rozvody zavrhuje. Uzavřený sňatek totiž bere jako trvalý závazek potvrzen vyšší mocí. Jen ve výjimečných případech smí nejvyšší církevní hodnostáři povolit dispens, jak se dle církve nazývá daná forma rozvodu. Křesťanská společnost uznává v zásadě princip monogamního, souvislého soužití partnerů. Představují si tradiční rodinu s patriarchální skladbou a dělbou rolí nebo ekonomickou závislostí ženy na muži. I když instituce rozvodu je prakticky proti této tradici. Zvyšování morální tolerance v dané oblasti se váže na ekonomické osamostatňování ženy. Dosud je rozvod v určitých společnostech chápán jako společenský a morální prohřešek, který může způsobit určitou překážku v kariéerním postupu (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

Dnešní moderní svět se v náboženství neustále mění. Zaměříme-li se na rozvody, tak můžeme říci, že dochází k liberalizaci, neboť nynější papež František zjednodušil katolické rozvody. Tímto rozhodnutím zajistil, aby byla církev mnohem mírumilovnější ke katolíkům, kteří mají problémy v této oblasti. Papež František přišel s novým rozhodnutím, jak zjednodušit a urychlit církevní metodu při tvrzení neplatnosti manželství. Papež tak nezapomíná na tradiční předpis nerozlučitelného manželství, pouze zjednodušil

a zviditelnil šance anulování sňatku, který se dříve vlekl, byl nákladný a celkově složitý. Nejnovější reformou se stává zrychlený proces trvající 45 dní, vykonávaný biskupy, za situace, kdy podají žádost o anulování sňatku oba manželé, či v případě, že ani jeden z nich nebude mít námitky proti. Papež František přichází i s další proměnou. Tato reforma se týká zrušení automatického odvolání, které se provádí po prvním vyneseném nařízení. Odvolání tedy stále bude platit, i když už se nebude provádět automaticky. Nadále bude platit, že katolictví rozvody neuznává, jen ve výjimečných případech po rozhodnutí soudu, lze nějaké církevně uzavřené manželství anulovat. Toto platí v případě, kdy jeden z manželů zažádá o vyjádření sňatku, že je neplatný od počátku manželství. Rozvod lze anulovat v případě, že nebyla zachována církevní verze uzavření manželství, či manželství strádá a má závažný problém, který před uzavřením nebyl znám (příkladem může být neplodnost). Anulování manželství se provádí na místních biskupstvích (ČTK 2015). Biskupové budou mít celkově více pravomocí a mohou tak zrychlit proces prohlášení neplatnosti manželství při neodpuštělných okolnostech jako je například nevěra, násilí či zneužívání. Celý proces neplatného manželství bude bezplatný, uhrazovat se budou jen administrativní výdaje (ŠU 2015). Papežovi reformy byly uzákoněny v rámci dvou dekretů motu proprio (vlastní iniciativa) a v platnost vešly 8. prosince roku 2015, kdy se staly součástí kanonického práva. Tento rok byl papežem Františkem nazýván jako rok smíření, či Svatý rok milosrdenství (Jemelka 2015).

Rozvod lze brát jako významnou událost v životě lidí s množstvím sociálních dopadů, mezi některé patří zvláště narušení fungování rodiny a výchovy dětí, ale mnohdy i zřetelná změna sociálního i ekonomického statusu některých příslušníků původní rodiny, změna zaměstnání, způsobu života apod. Rozvod přináší určité dopady na společnost. Příkladem můžou být vznikající neúplné rodiny. Tyto rodiny se ve společnosti vyznačují jako podstatný sociální problém, neboť se jejich počet zvyšuje. Dochází též k negativní odezvě společnosti na jejich potřeby. Podstatné je, zda rozvod spočívá na krátkodobém či dlouhodobém přechodném stavu. Ekonomickou nezbytností jsou v některých kulturách druhé či další sňatky a často je zajišťuje společnost. V naší kultuře jsou spíše motivovány relativně vysokou hodnotou rodinného a partnerského života. Příležitost změny životního partnera a eventuálně i životního stylu pomocí rozvodu je často chápána jako prostor projevu svobodné vůle a preference erotických a emocionálních motivů před praktickými a racionálními.

Rozvod, chápeme jako právní akt, jenž má v dílčích společnostech našeho typu odlišné formy zahrnující různorodou míru společenské regulace, v závislosti na kulturně

historickém vývoji a na rozvoji legislativy. V mnoha státech se stále ještě prozkoumává „míra zavinění“ a vinný partner je poté sankciován. To můžeme vidět například v bývalé Spolkové republice Německa a v Belgii. Na druhé straně existují i státy, kde se rozvod povoluje na základě vzájemné dohody obou partnerů. Mezi tyto státy řadíme Švédsko a bývalé země Sovětského svazu (SSSR). Změny týkající se zákonů v této oblasti probíhají celkem rychle. V Československu se předtím rozlišovaly dvě verze rozvázání manželství. Rozvod od stolu a od lože, kdy právní svazek manželství přetrvával, a rozvedená osoba nemohla vstoupit do nového sňatku. Druhá verze je rozluka, což bylo právní zrušení manželství, který umožňoval uzavření sňatku nového. Od roku 1950 se rozlišuje pouze jediná forma rozvodu ve smyslu dřívější rozluky. Postupně se forma liberalizovala a docházelo ke snižování odhalování viny na rozvratu manželství. Rozvod byl následně povolován i při nesouhlasu jednoho z partnerů. V roce 1973 probíhala úprava zákonných předpisů, která zrušila i předběžné vedení o smíření manželů. Nadále však přetrvává podmínka objektivního vyšetření rozvratu manželství.

Rozvodem se zabývají právní vědy, psychologie také vstupuje do pojetí natalitní politiky a sociální politiky. Pro demografii ztělesňuje důležitou demografickou událost, která se stejně jako sňatek těsně spojuje s procesem rození dětí a je analyzována či evidována jako hromadný úkaz rozvodovosti (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

2.2.2 Vymezení pojmu rozvodovost

Rozvodovost lze chápat jako demografický a společenský jev hromadného charakteru, odvozený od rozvodu, brán též jako demografická událost. Sledování sňatečnosti a rozvodovosti má v demografii potvrzující význam pro studium porodnosti. Rozvodovost si uvědomujeme i jako významný sociální jev ovlivňující zejména stabilitu rodiny, či proměny určitých tradičních forem chování, ekonomických motivací, morálních kritérií apod. S nárůstem rozvodovosti vznikají většinou sociální problémy celé společnosti spojené se zaměstnaností žen i výchovou dětí. Na populační situaci působí intenzita rozvodovosti rozporuplně. Rozvedené osoby ve fertlním období svého života neplodí děti a mají tak negativní vliv na porodnost, ale rozvod většinou motivuje k založení nového manželství a k dalšímu rození dětí vyšších pořadí. Rozvodovost můžeme sledovat z evidence rozvodů. Ovšem každý stát má jiné zákonné úpravy rozvodovosti a celkový počet rozvodů se zcela nikdy nekryje s počtem rozvrácených (disfunkčních) manželství, proto evidence není výhradně přesná a mezinárodně i historicky srovnatelná (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

Stupeň rozvodovosti je ovlivňován celou skupinou sociálních a společenských faktorů. Mezi ně například patří kultura a tradice, hodnotová orientace, emancipace žen, růst individualismu a stupeň zachování religiozity obyvatelstva. Z ostatních faktorů také na proces rozvodovosti působí intenzita sňatečnosti, změny v oblasti rodinného práva a populační politika (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

Vysoká intenzita rozvodovosti, co se týče české společnosti, je často spojována s poměrně snadnou dostupností rozvodu. V poválečné době se postupně liberalizovala rozvodová legislativa, avšak soudní praxe se spíše přikláněla k reálnému stavu, a proto dle nově přijatých zákonů se mohly již nefungující manželské svazky nechat rozvést. Zákon o rodině z roku 1998 tvořil výjimku v narůstajícím trendu liberalizace zjednodušování rozvodové legislativy. Tento zákon zpřísnil vyřizování podaných žádostí o rozvod v případě manželství s nezletilými dětmi a také nepovolil rozvody v prvním roce trvání manželství. Dle nového zákona je součástí rozvodu smluvní vypořádání vzájemných majetkových vztahů a společného bydlení, ujednání o úpravě poměrů nezletilých dětí a potenciální vyživovací povinnost. Tento zákon spustil i nesporný rozvod se zjednodušeným projednáváním, kde soud příčiny rozvratu manželství nezjišťuje (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

2.2.3 Metodické nástroje studia rozvodovosti

Nejjednodušším ukazatelem rozvodovosti je „hrubá míra rozvodovosti“, která se počítá jako podíl rozvodů na 1 000 obyvatel středního stavu obyvatelstva většinou za 1 rok. Obecnou (hrubou) míru rozvodovosti, lze vypočítat takto (Klufová 2008):

$$ro_t = \frac{Ro_t}{\bar{S}_t}$$

ro_t ..... hrubá míra rozvodovosti
 Ro_t ..... počet rozvodů v roce t
 $\bar{S}_t$ ..... střední stav obyvatelstva v roce t

Jiná literatura uvádí, že hrubou míru rozvodovosti lze definovat jako podíl rozvodů na 1 000 obyvatel středního stavu. Tento ukazatel ovlivňuje struktura obyvatelstva podle věku či rodinného stavu a intenzita rozvodovosti.

Dosazení do vzorce:

$$hmro_t = \frac{R_t}{P_t} \times 1\,000$$

$hmro_t$ ..... hrubá míra rozvodovosti v roce t
 R_t ..... počet rozvodů v roce t
 P_t ..... střední stav obyvatelstva v roce t

Hrubá míra rozvodovosti se nezabývá rizikem rozvodu u ženatých a vdaných osob, poskytuje jen obecnou představu o trendech v rámci času a rozdílů mezi zeměmi v úrovni rozvodovosti na celkovém počtu obyvatel (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986).

Specifické míry se liší od hrubé míry rozvodovosti přijetím skutečnosti, že riziko rozvodu je dáno jen u sezdané populace, tedy do jmenovatele by se měli uvádět jen ženatí muži či vdané ženy. Definovány jsou nejen věkově ale i pohlavně specifické míry rozvodovosti. Asi dvakrát větší než věkově specifické míry bývají věkově a pohlavně specifické míry. To je dáno tím, že počet rozvodů mužů se shoduje se všemi rozvody, zatímco ve jmenovateli se v případě věkové specifické míry zhruba zdvojnásobuje.

Vzorec se uvádí takto:

$${}_t r_x^{m, pohl} = \frac{{}_t R_x^{pohl}}{{}_t P_x^{vdané/ženatí}} \times 1\,000$$

${}_t r_x^{m, pohl}$ ..... míra rozvodovosti manželství podle pohlaví ve věku x v roce t
 ${}_t R_x^{pohl}$ ..... počet rozvodů ve věku x podle pohlaví v roce t
 ${}_t P_x^{vdané/ženatí}$ ..... střední stav vdaných žen či ženatých mužů ve věku x v roce t

Podle věku a pohlaví je specifická míra rozvodovosti dána jako počet rozvodů v daném věku u žen či mužů nebo na 1 000 obyvatel středního stavu v manželství daného věku a pohlaví (Koschin 2005).

Dále existuje „míra rozvodovosti manželství“, jenž se vztahuje k počtu existujících manželství či k počtu vdaných žen, avšak nikoliv k počtu obyvatel. Tento ukazatel lze počítat podle věku mužů a žen. Tento věk se počítá podle nejčastějšího, průměrného a mediálního. Analýza rozvodovosti se zabývá procesem zániku manželství rozvodem na vzorku souboru sňatků uzavřených za dané období. Jedná se o tzv. sňatkové kohorty, v závislosti na období trvání manželství. Analýza bere v úvahu i vliv ostatních sociálních faktorů. Mezi, které patří sociální a profesní postavení, průběh ekonomické aktivity (u žen), spojitost s lokalitou bydliště, postavení dětí apod. Pro analýzu rozvodovosti jsou důležité tabulky rozvodovosti, které vytváří stejné konstrukce jako u jednotlivých tabulek sňatečnosti (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

Dle Kalibové (2006) míra rozvodovosti manželství je ukazatel definovaný jako počet rozvodů v daném roce vztahovaný k počtu existujících manželství. Jak nám ukazuje vzorec:

$$mrm_t = \frac{R_t}{P_t^{ž,vd}} \times 1\,000$$

mrm_t ..... míra rozvodovosti manželství v roce t
 R_t ..... počet rozvodů v roce t
 $P_t^{ž,vd}$ ..... střední stav vdaných žen, ženatých mužů v roce t

Manželství se v praxi nahrazuje počtem vdaných žen k 1. 7. daného roku. Pro výpočty specifických měr je nutná statistika populace podle věku a rodinného stavu, která bývá nejčastěji dostupná v letech populačních censů (Kalibová 2006).

Kromě výše zmíněných existuje mnoho dalších důležitých ukazatelů rozvodovosti. Můžeme sem zahrnout index rozvodovosti, který zhodnocuje proces rozvodovosti ve vztahu k počtu sňatků v daném roce.

Vzorec je následující:

$$ir_t = \frac{R_t}{S_t} \times 100$$

ir_t ..... index rozvodovosti v roce t

R_t ..... počet rozvodů v roce t

S_t ..... počet sňatků uzavřených v roce t

V rámci tohoto ukazatele jsou dány v poměru dvě odlišné veličiny, vzhledem ke skutečnosti, že počet rozvodů v daném roce nesouvisí s počtem uzavřených sňatků (Kalibová 2006).

Index rozvodovosti se někdy používá i jako míra rozvodovosti. Tento ukazatel je zvolený celkem nevhodně, neboť uvádí poměr něčeho, co spolu moc nesouvisí. Jedná se totiž o počet rozvodů a sňatků ve stejném roce. Vykládá se poté nesprávně, jako procento končící sňatkem. Rozvody v roce t jsou více v kontextu se sňatky v letech t-1, t-2, t-3 atd., ne však se sňatky v roce t. Proto může index rozvodovosti podávat zavádějící informace (Klufová 2008).

Následující ukazatel se nazývá míra rozvodovosti podle věku. Tento ukazatel udává počet rozvodů ve věku x a časovém úseku t ke střednímu stavu všech žijících žen, či mužů daného věku a v tomto případě nehledíme na rodinný stav. Používáme vzorec:

$${}_t r_x^{pohl} = \frac{{}_t R_x}{{}_t P_x^{pohl}} \times 1000$$

${}_t r_x^{pohl}$ .....míra rozvodovosti podle pohlaví a věku x v roce t

${}_t R_x$ .....počet rozvodů ve věku x v roce t

${}_t P_x^{pohl}$ .....střední stav žen/mužů ve věku x v roce t

Při hodnotách těchto měr záleží na intenzitě rozvodovosti, na frekvenci rozvodů podle délky trvání manželství, ale také na předchozím vývoji sňatečnosti (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986).

Nejčastější ukazatel pro mezinárodní srovnání je úhrnná rozvodovost či také úhrn redukovaných měr rozvodovosti v daném roce. Úhrnná rozvodovost sděluje úroveň rozvodovosti - jaký je podíl uzavřených manželství, která by se rozvedla, při zachování

rozvodovosti v daném roce a po celou dobu trvání manželství. Jedná se o průřezový ukazatel a vypočítáme ho jako roční součet redukovaných měr podle délky trvání manželství. Vzorec, který se používá:

$${}^t úr = \sum {}^t r_x^r \cdot x \cdot 100$$

${}^t úr$ .....úhrnná rozvodovost v roce t

$\sum {}^t r_x^r$ .....redukovaná míra rozvodovosti podle délky trvání manželství x v roce t

Intenzita rozvodovosti se vzájemně od sebe liší zejména délkou trvání manželství. K výpočtu musíme mít zjištěné statistiky rozvodů podle délky trvání manželství, které avšak nebývají dosažitelné pro všechny země (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986).

Na stejném principu jako úhrnná rozvodovost se počítá s konečnou rozvodovostí. Jedná se o ukazatel dlouhodobý. Následné kohorty definujeme jako skupiny, kde jejich životní a biografické postoje mohou být analyzovány v průběhu času (Gregory, Johnston, Pratt, Watts, Whatmore, eds. 2009). Konečná rozvodovost vyjadřuje podíl sňatků končících rozvodem v dané sňatkové kohortě. Vzorec je následující:

$${}^z kr = \sum {}^z r_x^r \cdot x \cdot 100$$

${}^z kr$ .....konečná rozvodovost v kohortě z

$\sum {}^z r_x^r$ .....redukovaná míra rozvodovosti podle délky trvání manželství x v kohortě z

Mezi další ukazatele patří úhrnná rozvodovost manželství, nazýváno také úhrn měr rozvodovosti podle věku. Tento ukazatel vyjadřuje jaký podíl žen, případně mužů, se rozvede. Zahrnujeme sem i opakované rozvody, proto reálný podíl je nižší. Výpočet vychází ze vzorce:

$${}^t úrm = \sum {}^t r_x$$

${}^t úrm$ .....úhrnná rozvodovost manželství v roce t

$\sum {}^t r_x$ .....míra rozvodovosti podle věku x v roce t

Například, jestliže jsou míry rozvodovosti dané pro pětileté věkové skupiny, tak se při výpočtu úhrnné rozvodovosti manželství hodnoty r_x , $x+5$ násobí pěti. Pro srovnání zemí dle tohoto ukazatele je nutné získat podrobné údaje za rozvody dle délky trvání manželství. Bohužel ne všechny státy tato data uvádí (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986).

Známé jsou i redukované míry rozvodovosti, redukované rozvody či míra rozvodovosti podle doby uplynulé od sňatku. Ukazatel je vhodný pro případy třídění dat podle doby uplynulé od sňatku, nebo podle roku sňatku. Redukované rozvody se vztahují k počtu sňatků dané sňatkové kohorty, k počtům rozvodů při dané délce trvání manželství.

Tento ukazatel vyjadřuje průměrný počet rozvodů připadajících na jeden sňatek, či podíl sňatků, které by byly ukončeny rozvodem při neměnné rozvodovosti.

Takto ukazatel vypadá:

$${}_t r_x^r = \frac{{}_t R_x}{\frac{{}_{t-x}S + {}_{t-x-1}S}{2}}$$

${}_t r_x^r$ .....redukovaná míra rozvodovosti v délce trvání manželství x v roce t

${}_t R_x$ .....počet rozvodů v dokončené době od sňatku x v roce t

$$\frac{{}_{t-x}S + {}_{t-x-1}S}{2}$$

.....počet sňatků odpovídající sňatkové kohorty

Všechny délky udržování manželství mají stejného jmenovatele a to výchozí počet sňatků. Redukované míry rozvodovosti nezohledňují vliv migrace a úmrtnosti, proto je intenzita rozvodovosti podhodnocována (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986).

Mezi doplňující ukazatele patří podíl rozvedených osob ze všech žijících, v dílčích věkových skupinách. Vzorec je následující:

$$\bar{x} = \frac{\sum x_c \times R_x}{\sum R_x} \quad x_c = x + 0,5$$

x .....věk

$\bar{x}$ .....průměrný věk při rozvodu

$\sum x_c$ .....střed intervalu

$\sum R_x$ .....počet rozvodů podle věku x

Výpočet se vyjadřuje z bilancí věkové struktury podle věku, pohlaví a rodinného stavu (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986). Tento vzorec také uvádí průměrný věk při rozvodu, který sděluje aritmetický průměr věku všech rozvádějících se v daném časovém období. K dosaženému věku se přičte konstanta 0,5 roku, neboť průměr je počítán z údajů v dokončeném věku (ČSÚ 2002).

Mezi další ukazatele můžeme zařadit také průměrnou délku trvání manželství:

$$\bar{x} = \frac{\sum x_c \cdot r_x^r}{\sum r_x^r} \quad x_c = x + 0,5$$

$\bar{x}$ .....průměrná délka trvání manželství při rozvodu

x_c .....střed intervalu

r_x^r .....redukovaná míra rozvodovosti podle délky trvání manželství x

x .....délka trvání manželství

Ta se počítá pomocí redukovaných rozvodů podle doby uplynulé od sňatku (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986).

V rámci studia rozvodovosti lze také zkonstruovat tabulky rozvodovosti. Musíme počítat s pracnějším výpočty a vysokými požadavky na datovou základnu. Je potřeba znát statistická třídění rozvodů podle délky trvání manželství a roku sňatku. Tabulky rozvodovosti podle délky trvání manželství lze uspořádat za předpokladu neexistence událostí znemožňujících rozvod manželství, to znamená ovdovění. V takovém případě se tabulky nazývají jednovýchodné tabulky. Zde se ovdovění a rozvodovost berou jako nezávislé jevy, neboť ti co už ovdověli, by se rozváděli s totožnou intenzitou, jako ti co jsou naživu. Jestliže jsou tabulky rozvodovosti zkonstruovány tak, že výstupem ze sňatkové kohorty může být kromě rozvodu také úmrtí, hovoříme o několikavýchodných tabulek rozvodovosti. Prostřednictvím takových tabulek, ať jsou dvojevýchodné či trojevýchodné, lze klasifikovat zánik manželství v závislosti na době uplynulé od sňatku podle příčin. Za zánik manželství se považuje ovdovění muže, ovdovění ženy či samotný rozvod. Ovdovění a rozvodovost klademe za neslučitelné a v daném časovém intervalu mohou nastat oba jevy (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová 1986).

2.3 Další metody použité v práci

Práce začíná zpracováním odborné literatury na zadané téma. Stěžejně byly použity v této práci geografické metody. Zejména při zpracování teoretických kapitol byla uplatněna tradiční metoda popisu. Ta je založena na vysvětlení jednotlivých odborných pojmů. Zmíněna byla i historická metoda týkající se vývoje legislativy za jednotlivé státy Evropy.

Mezi další geografickou metodu, která byla v práci použita, patří komparativní geografická metoda při porovnávání jednotlivých států Evropy v rámci ukazatelů rozvodovosti. V dílčích kapitolách zaměřujících se na hlavní cíle práce byl použit zejména analytický přístup v rámci celé Evropy (Demek 1984).

Mezi další metody patří kategorická analýza dat. Zabýváme se otázkou mužů a žen, kde tyto údaje vznikají na základě analýzy průzkumu. Práce se věnuje zpracováním těchto dat. Používá se diskrétní časová analýza, kde se uvádí, zda se rozvod objevil ve stanoveném časovém období. Tento vztah posuzuje vztah mezi výsledkem a prognózou (Gregory, Johnston, Pratt, Watts, Whatmore, eds. 2009).

V práci se též objevuje metoda tabulek. V rámci této metody byly systematicky uspořádané statistické hodnoty ze získaných zdrojů. Metoda grafu byla použita pro názornější interpretování problémů. Tato metoda graficky znázorňuje závislost mezi proměnnými k danému tématu.

Důležité v celé práci je vymezení Evropy a jejich jednotlivých regionů Evropy, tedy jejich systematizace. Evropu je možno klasifikovat z mnoha ohledů. Hlediska členění na jednotlivé celky Evropy můžou být přírodní, sociální, ekonomické a politické. Nejpoužívanější je regionalizace na základě přírodních, ekonomických a sociálních hledisek. Z tohoto úhlu pohledu se vymezuje šest regionů Evropy: severní Evropa (Dánsko, Norsko, Finsko, Švédsko a Island), kam řadíme i pobaltské státy (Estonsko, Litva, Lotyšsko), západní Evropa (Velká Británie, Irsko, Francie, Švýcarsko, Nizozemsko, Belgie a Lucembursko), nám nejbližší střední Evropa (Německo, Rakousko, Lichtenštejnsko, Polsko, Česko, Slovensko, Maďarsko a Slovinsko), jižní též středomořská Evropa (Španělsko, Portugalsko, Itálie, Vatikán, Andorra, Monako, San Marino a Malta), jihovýchodní Evropa či balkánské státy (Chorvatsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Černá hora, Kosovo, Albánie, Bulharsko, Rumunsko, Řecko, Kypr a Turecko) a východní Evropa (Bělorusko, Moldavsko, Ukrajina, Rusko). V práci je použit název Velká Británie pro oblast Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Práce zahrnuje i státy na pomezí evropského a asijského kontinentu. Do této skupiny patří Arménie, Ázerbajdžán a Gruzie, které leží v oblasti Zakavkazska, jenž je sporné území u hranic Evropy s Asií a patří do regionu severu Eurasie. Naopak s Vatikánem, který je samotným sídlem katolické církve, se práce nezabývá, neboť je většina údajů o rozvodech zkreslená, či vůbec neexistuje. Pro práci nejsou důležitá též závislá území a Andorra, proto je v práci neuvádíme (Anděl, Bičík, Havlíček a kol. 2010).

Součástí této práce bylo zpracovávání získaných statistických dat metodou technologie geografických systémů (GIS) pomocí programu ArcGis (Arc Map 10.2). V rámci tohoto programu byly postupně vytvořeny kartogramy metodou kartografickou a to v podobě mapových výstupů. Pomocí metody kartogramu můžeme kvantitativně srovnávat dílčí územní celky (v této práci se jedná o jednotlivé země Evropy). Základní princip metody kartogramu je v objasnění jevu formulovaný relativními hodnotami. Kvantitativní data musí být přepočtena na jednotku plochy dílčího územního celku tak, aby jednotlivé teritoriální celky byly srovnatelné (Voženílek, Kaňok a kol. 2011).

Na základě inspirace z článku Popjakové a Plešivčáka (2009) byla v práci použita ballová též bodovací metoda při zpracování kapitoly kategorizace států Evropy podle intenzity. Ta je často používaná pro svou jednoduchost a je nejrozšířenější používanou metodou na Slovensku. Její nevýhodou je ztráta detailnosti informace, protože přesné, obvykle intervalové nebo poměrové proměnné jsou jí transformovány na pořadové či ordinální proměnné. Tato metoda byla také aplikovaná v článku Pšenka (2007), kde byla

použita pro hierarchizaci železniční sítě Slovenska. Při aplikaci této metody k roku 2012 byly použity zjištěné údaje za ukazatele rozvodovosti (hrubá míra rozvodovosti a index rozvodovosti), které byly využity pro rozdělení států Evropy podle intenzity těchto jevů do 5 kategorií.

2.4 Metodické problémy při zpracování tématu

Práce započala prostudováním literatury a rozvržením, kam by měla směřovat. Tato práce je rozdělena do sedmi hlavních kapitol. V úvodu se zabývá charakteristikou práce, jak bude práce vypadat, jaké jsou její cíle. Následuje teoreticko-metodologická část a diskuse s literaturou, kde je stěžejní práce zaměřena na odbornou literaturu (zejména na psychologickou a demografickou). V této kapitole se práce věnuje pojmům týkající se rozvodovosti v Evropě. Samostatná kapitola o rodině pojednává o její definici, vývoji a funkci. Práce se dále zabývá rozvodem, rozvodovostí a metodologickými nástroji studia rozvodovosti, které jsou v práci využity. Zpracováno bylo též aktuální dění rozvodů v rámci křesťanství, pro které bylo důležité přečtení článků z této problematiky. Pro práci byly vytvořeny tři hypotézy týkající se geografických problémů.

První problémy začínají při zpracování další kapitoly týkající se vývoje rozvodovosti v Evropě. Není snadné dohledat literaturu zabývající se vývojem rozvodovosti pro všechny evropské země. Proto zásadní část byla věnována vývoji v Česku, kde je historie zcela známá. V této kapitole se práce orientuje na regionální diferenciaci rozvodovosti, pracuje s odbornou literaturou i internetovými zdroji. Pro celou práci jsou zásadní zdroje získané ze stránek Eurostatu, či z jejich vydávaných publikací. Zpracování podkapitoly věnované příčinám rozvodovosti v Evropě nebylo zdaleka tak jednoduché, jak se může na první pohled zdát. Žádná odborná literatura totiž příčiny rozvodů neuvádí. Proto jsme oslovili prostřednictvím emailu odborníci na rozvodovost paní RNDr. Květu Kalibovou, CSc., zda by nám mohla poskytnout bližší informace. Bohužel, ani ona nevěděla, kde lze danou problematiku dohledat, pouze doporučila nahlédnout do publikace Rady Evropy. Ovšem ani zde nebyly příčiny rozvodovosti zpracovány. Proto bylo nezbytné obrátit se na samostatné statistické úřady jednotlivých zemí. Bohužel, ale většina států tyto údaje ve svých statistikách vůbec nevede. Proto v rámci této práce byly vybrány určité státy (reprezentující jednotlivé části Evropy), u kterých byly údaje dostupné. Zpracována byla odborná literatura týkající se každého vybraného státu a dosti využívané internetové zdroje, zejména stránky Evropské justice.

Při zpracování stěžejní kapitoly ukazatelů rozvodovosti v evropských zemích, docházelo k zásadním problémům. Většina informací nebyla zpracována v češtině a v odborné literatuře. Použity byly především internetové zdroje v angličtině. Co se týče hrubé míry rozvodovosti, tak ta je snadno přístupná na stránkách Eurostatu spolu s počtem rozvodů a indexem rozvodovosti. Hrubá míra rozvodovosti byla následně porovnána s náboženstvím v Evropě. Údaje o náboženství byly získány na stránkách Pew Research Center, které byly dostupné za všechny státy Evropy a jsou uvedené na grafech. V příloze jsou následně vybrány jen některé státy Evropy charakterizující rozdílnost náboženství. Za hrubou míru rozvodovosti a index rozvodovosti byl vytvořen časový vývoj jednotlivých států Evropy z dat získaných od Eurostatu pomocí grafů. V rámci značné dostupnosti dat týkající se hrubé míry rozvodovosti byly vytvořeny mapové výstupy zaměřené na jednotlivá desetiletí. Index rozvodovosti byl zobrazen v kartogramu za rok 2012. Mnohem hůře se vyhledávala data za úhrnnou rozvodovost. Podkladem byla publikace Population statistics 2004 vydávaná Evropskou komisí, kde nebyly zahrnuty všechny státy Evropy a mnoho údajů chybělo. Dalším podkladem byla doporučená odborná literatura Council of Europe (2004), kde údaje byly přesnější, ale stále neúplné. Proto bylo nutné požádat každý evropský statistický úřad o pomoc. Nejdříve byla emailová korespondence vedena přes stránky českých velvyslanectví každé evropské zemi. Většina odpověděla, avšak stejně odkazovala na stránky oficiálních statistických úřadů dané zemi. Následně byla emailová korespondence vedena anglicky přímo na statistické úřady. Někteří odepsali rychle, avšak potvrdili, že údaje nevedou. Jiní odepsali, ale odkázali pouze na hrubou míru rozvodovosti. Tudíž jen nepatrná část přijatých emailů byla dostačující, proto bližší zaměření v kapitole o úhrnné rozvodovosti pojednává jen o některých státech Evropy. Pro rok 2000 bylo dohledáno mnoho údajů, z toho důvodu byl vytvořen kartogram úhrnné rozvodovosti pro celou Evropu.

Následná podkapitola rozvodovost podle věku nebyla snadno dohledatelná. Dostupná jsou data z demografických ročenek 1968, 1976, 1982 a 1990 vydávané spojenými národy (UN 2014). Ty byly použity pro získání celkového přehledu o rozvodovosti podle věku. Data za následující roky se v demografických ročenkách již neuvádějí, proto byla data vyhledána samostatně na stránkách statistických úřadů vybraných zemí Evropy. Data za ostatní státy nebyly použity, neboť vyhledávání rozvodovosti podle věku na jednotlivých statistických úřadech nebylo úspěšné.

Při zpracování kapitoly kategorizace států Evropy podle intenzity byla použita ballová metoda. Nejdříve se vytvořila souhrnná tabulka o údajích hrubé míry rozvodovosti a indexu rozvodovosti za rok 2012. Zde se vyskytnul problém, neboť nejsou dostupné

všechny údaje evropských států k tomuto roku, proto byly zvoleny pro index rozvodovosti údaje za rok 2011 (Albánie, Arménie, Francie, Gruzie, Island, Itálie, Rusko a Velká Británie) a 2010 pro Lucembursko a Řecko. V rámci hrubé míry rozvodovosti nebyly též dostupné všechny údaje za rok 2012, proto byly uvedeny za rok 2011 (Arménie, Francie, Gruzie, Island, Itálie, Rusko, San Marino, Velká Británie), 2010 (Lucembursko, Řecko) a 2008 pro Albánii. V obou ukazatelích jsme neuvedli Monako, neboť nejaktuálnější údaje nejsou známy. Pomocí ballové metody došlo k rozdělení intenzity hrubé míry rozvodovosti a indexu rozvodovosti dle intervalů z již vytvořených kartogramů, kterým byly přiřazeny body 1-5 vzestupně. Následně se body za ukazatele sečetly a byly rozděleny do pěti kategorií podle intenzity jevu. V rámci intenzity byly použité intervaly z již vytvořených kartogramů, kterým byly přiřazeny body 1-5 vzestupně. Takto jsme určili každému státu Evropy body za hrubou míru rozvodovosti a index rozvodovosti. Tyto body jsme sečetli a vytvořili pět kategorií států podle sečtené intenzity, které jsou uvedené v tabulce 4. Nezahrnuli jsme do rozdělení nejvyšší možnou intenzitu 10, neboť se nikde neobjevila. Současně se stanovením celkového pořadí intenzity jevu za jednotlivé státy, byly výsledky ballové metody využité též k určení regionálních rozdílů v rámci úrovně rozvodovosti v Evropě.

V závěru šlo o snahu shrnout klíčové poznatky z praktické části, které byly zjištěny během vypracování, hodnocení splněných cílů a hypotéz, které byly potvrzeny či vyvráceny. Posléze byl sestaven seznam literatury, zdrojů použitých v bakalářské práci, přílohy a proběhly formální úpravy.

3 Hypotézy

- 1) Katolictví, jako druh křesťanského náboženství, rozvody neuznává a zavrhuje je. Sňatek je chápán jako trvalý závazek schválen vyšší, božskou mocí, který nelze rozvázat. Jen ve velmi výjimečných případech může nejvyšší církevní orgán povolit dispens, který je brán jako forma rozvodu dle katolické církve (Kalibová, Pavlík, Vodáková 1998).

Předpokládáme, že státy s vyšší religiozitou s vyšším podílem zejména katolictví budou mít nízkou intenzitu rozvodovosti.

- 2) Mezi hlavní příčiny rozvodu, které páry uvádějí, patří rozdílnost názorů, povah či zájmů. Při dnes vznikajícím vývoji moderní společnosti dochází ke snížení rozvodů zapříčiněných nevěrou (Burcin, Fialová, Rychtaříková a kol 2010).

Předpokládáme, že nejčastější příčina rozvodovosti v zemích Evropy bude rozdílnost názorů, povah a zájmů a zároveň uváděná příčina nevěry se bude snižovat.

- 3) Od poloviny šedesátých let dvacátého století lze pozorovat podstatné změny v demografickém chování ve vyspělých zemích. Toto chování je někdy označováno jako druhý demografický přechod, či druhá demografická revoluce. Uvedený přechod v úrovni demografické reprodukce souvisí s významnými změnami v hodnotové orientaci lidí, především s nárůstem individualismu. Zároveň se mění lidské demografické chování. Manželství a úplná rodina ztrácejí v tomto období svou nezastupitelnou funkci. Následné změny se objevují v rodinných vztazích a celkově ovlivňují stabilitu rodiny (Kalibová 2006).

Předpokládáme, že při přechodu států do fáze druhé demografické revoluce dochází k nárůstu rozvodů v Evropě. Od této doby roste též zájem o individualismus, páry si více nerozumějí a častěji se rozvádějí.

4 Vývoj legislativy a evidence rozvodovosti v Evropě

V jednotlivých evropských státech se právní úprava rozvodů odlišuje. Každý evropský stát má jinou právní dikci, která sděluje důvody k rozvodu manželství a značně se mění v průběhu let. Doba, od kdy je rozvod povolen, se také liší u jednotlivých zemí. Právní akt ukončení manželství schválila v průběhu 19. století většina evropských zemí (Suttrová 2014).

4.1 Regionální diferenciacce evidence rozvodovosti vybraných států Evropy

Zákony umožňující rozvody byly sepsány v 19. století pro většinu evropských zemí například pro Rakousko, Belgie, Dánsko, Maďarsko, Nizozemsko, Norsko, Slovensko, Švédsko, Švýcarsko, Anglii a Wales, Finsko a Německo. Nejmladší zemí, kde byl rozvod povolen již od 16. století je Island, nebo Francie, kde se rozvod uvádí od roku 1791 a v Lucembursku v roce 1794. Naopak tomu je například v katolické Itálii, zde existuje rozvod od roku 1970. Lichtenštejnsko povolilo rozvody v roce 1974, Portugalsko v roce 1975, dále Skotsko od roku 1976. Rozvod ve Španělsku byl možný teprve od roku 1981 či v Irsku až v roce 1995 (Eurostat 2003). Na Maltě proběhlo referendum nedávno v roce 2001 a bylo tedy rozhodnuto o povolení rozvodu (Miriani 2011).

Ve většině zemí Evropy jsou podmínky pro rozvod podobné, neboť rozhodnutí o udělení rozvodu jsou přijímána soudem. Nicméně, pro některé země platí další jiný zápis. V Portugalsku lze rozhodnutí o rozvodu předat matrikáři, který ho schválí, pokud se oba členové manželství dohodnou na rozvodu. Cizoložství se bere v Litvě, Lotyšsku, Belgii, Dánsku, Rakousku, Bulharsku, Lichtenštejnsku, Lucembursku, Španělsku, ve Velké Británii a na Islandu, jako důvod k podání žádosti o rozvod. Dolní hranice pro dobu trvání manželství a po něm následující rozvod existuje pouze ve čtyřech zemích, jedná se o státy: Španělsko, Irsko, Česko a Slovensko. Mezi následující podmínky pro rozvod patří, že existují předpisy týkající se minimální doby, kdy manželé musí žít odděleně, aby jim byl udělen rozvod. Minimální doba se odlišuje v každé zemi. Toto pravidlo platí v patnácti státech (Francie, Rakousko, Německo, Česko, Island, Irsko, Itálie, Lichtenštejnsko, Litva, Polsko, Norsko, Slovensko, Španělsko, Švýcarsko a Velká Británie). Některé země také vyžadují správní ustanovení pro vyživované děti před uskutečněním rozvodu. Toto ustanovení se týká sedmi států: Česka, Bulharska, Norska, Irska, Slovinska, Slovenska a Španělska (Eurostat 2003).

Skoro ve všech zemích Evropy jsou rozvody zaznamenávány u soudu. Mezi výjimky zahrnujeme Irsko, Island a Kypr. Mnoho zemí registruje rozvody na rodném či oddacím listě. Příkladem může být Švédsko, kde údaje o rozvodu jsou přeposlány do finančního úřadu a ten je odešle na švédskou evidenci obyvatel (Eurostat 2003).

Zajímavou statistikou jsou rozvody nerezidentů. Tyto statistiky jsou shromažďovány a brány do národních statistik ve Francii, Itálii, Řecku, Maďarsku, Portugalsku, Lichtenštejnsku, Španělsku, Severním Irsku a na Kypru. Ve statistikách rozvodů majorita zemí aplikuje i věk k danému datu sběru dat. Země, jako je Řecko, Francie a Lotyšsko, shromažďují data za věk dosažený v průběhu roku (věk k 31. 12.), oproti tomu Finsko, Dánsko, Německo, Estonsko, Lucembursko, Slovensko, Nizozemsko, Španělsko, Švýcarsko a Švédsko používají obě varianty. V Irsku a na Kypru nemáme žádné informace týkající se rozvodů podle věku (Eurostat 2003).

S právní rozlukou (rozluka, právní odloučení, zákonná separace) se setkáváme v následujících zemích: Dánsko, Belgie, Norsko, Francie, Španělsko a Rakousko. Když se manželé rozhodnou pro rozluku, tak se už nemůžou rozhodnout pro nový sňatek, musí si slíbit věrnost, kterou musí dodržovat. Následně po nějaké době může vést rozluka v některých zemích k rozvodu. Neplatí to pro všechny země, v některých případech dochází k obnovení manželství (Matějková, Paloncyová 2005).

Když se podíváme například do Švédska, tam manželé důvod rozvodu nemusí uvádět žádný. Zatímco v křesťansky orientovaných zemích, příkladem může být Itálie, se důvody rozvodů nedokazují úplně snadno. Ke konci 20. století se rozhodlo mnoho zemí, že pro důvod k rozvodu manželství se může brát pouze neodvratitelný rozvrat (rozpad) manželství (Matějková, Paloncyová 2005).

Ze statistik je nám známo, že v Norsku v roce 2006 se větší měrou rozpadlo manželství rozlukou než rozvodem. Při podání rozluky manželství daný důvod nemusí uvádět. Dokládá se pouze, že podávající již nechce být v manželství se svým partnerem/partnerkou. Po trvání jednoho roku od rozluky, může jeden z manželů požádat žádost o rozvod (Matějková, Paloncyová 2003).

Vybereme-li si silně katolickou zemi Irsko, tak z historie známe, že byl rozvod manželství od roku 1937 nepovolen ústavou. V roce 1986 se vytvořilo referendum, které schválilo tento zákaz i voliči. Zákaz rozvodu přetrvával až do roku 1995. Za dva roky poté platila legislativa, která rozvody povolovala, ale získat samotný rozvod bylo velmi těžké. Podmínky uváděly, že manželé nesmí žít spolu nejméně čtyři roky, soud musí uznat rozvod a znát okolnosti, které se tím způsobí manželům a všem závislým členům rodiny.

Rozvádějící pár musí přesvědčit soud, aby měl mínění o tom, že neexistuje jiná možnost usmíření partnerů (Kalibová 2008, Shannon 2002).

Civilní rozvod nebyl v Rusku před revolucí v roce 1917 a lidé zde žijící, museli zachovávat pravidla jednotlivých náboženství. K uzavření rozvodu došlo až v roce 1917. Rozvod mohl proběhnout pouze z důvodu nenahraditelného zhroucení manželství (Antokolskaia 2002).

4.2 Vývoj legislativy rozvodovosti v Česku v historickém průmětu

Vysoká míra rozvodovosti patří k základním rysům demografického vývoje Česka. Tato vysoká míra začala od osmdesátých let, kdy je známo, že třicet až čtyřicet procent manželství je ukončeno rozvodem. V posledních letech ubývá sňatků a standardní rozvodovost se pohybuje v absolutních hodnotách na úrovni přes třicet tisíc ročně. Česká společnost je celkově tolerantní k rozvedeným párům. S ostatními zeměmi jako je Velká Británie, Rakousko, Belgie, severské země a postsovětské republiky, patří Česko mezi státy s největší rozvodovostí v Evropě (Pavlík a kol. 2002a).

Rozvod ve formě právního odloučení (odloučení od stolu a lože) a rozluka byl do konce roku 1949 uváděn v českém právu jako znamenající zánik manželství. Rozvod na rozdíl od odloučení neumožňoval uzavřít další manželství. Jako jediná forma právního ukončení manželství je brán od roku 1950 rozvod (Kalibová 2008).

Následně v bývalém Československu byl zákon o rozvodu uznán v roce 1994. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. zjednodušil dostupnost rozvodu a zrušil princip viny. Přijátá novela zákona z roku 1965 umožnila rozvádět i tzv. mrtvá manželství, kdy se jednalo o takové manželství, že jeden z manželů s rozvodem nesouhlasil a to po třech letech vzájemného nežití a odloučení. Předběžné řízení o smíření manželů bylo zrušeno v roce 1973, neboť postupně ztrácelo na významu. V socialistické éře byl sňatek chápán jako produkt buržoazní společnosti a římskokatolického práva. V tomto období dochází ke sňatkům v příliš mladém věku, a proto k hlavním příčinám rozvodovosti patřila sňatečnost v brzkém věku, nedostatek bytů, krize z neznalosti partnera a více dominantní ekonomická nezávislost žen (Klufová 2008).

Nově upravené podmínky za jakých může proběhnout rozvod, uvádí novela zákona o rodině č. 91/1998 Sb. s účinností od 1. 8. 1998. Nový návrh zákona byl zveřejněn v roce 1996 a už za této doby dochází ke zvýšení intenzity rozvodovosti, kde nestabilní manželství využila změny legislativy uspíšeným rozvodem (Klufová 2008).

Novela zákona přinesla tři podstatné změny. První z nich se týkaly dětí. Byly ztíženy rozvody manželství s nezletilými dětmi, kde manželství nemůže být rozvedeno, pokud by to bylo v rozporu se zájmem dětí, daným zvláštními důvody. Za druhé, znemožnila rozvody uskutečněné v prvním roce manželství. A za třetí, zavedla tzv. nesporný rozvod se zjednodušeným projednáváním. Pokud manželství trvalo alespoň rok a manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí, pokud se k návrhu na rozvod připojí i druhý manžel a mají mezi sebou vyřešen poměr k nezletilým dětem, či majetkoprávní vztahy, tak soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede. Zákon zavedl varianty ztíženého a sporného rozvodu, kde se příčina rozvratu zjišťuje, nikoli však vina rozvádějících se manželů. Nejvíce známou příčinou je rozdílnost povah, zájmů a názorů, následuje nevěra a u mužů alkoholismus (Pavlík a kol. 2002b).

Nárůst rozvodů byl až do září roku 1998, kdy zákon vešel v platnost. Následkem toho bylo v říjnu rozvedeno téměř o 1 500 manželství méně než v předchozím měsíci. Nízký počet rozvodů trval do února 1999, poté docházelo k pozvolnému navrácení k původním hodnotám. Statistiky uvádí, že v roce 1999 bylo rozvedeno 23 657 manželství, což je o 27 % méně než v roce minulém. Nová legislativa se uváděla do praxe během roku 2000, proto se měsíční počty rozvodů nadále zvyšovaly. Následně dochází ke stagnaci počtu rozvodů do roku 2006, poté začíná pozvolně narůstat. Intenzita rozvodovosti se v roce 2007 dostala na hranici mírně pod 50 %, kdy uzavřená manželství končí rozvodem. Úhrnná rozvodovost se v posledních pěti letech pohybuje mezi 48 až 49 %. Průměrná doba manželství do zániku končící rozvodem se ustálila na 12 let. Navrhovatelkami rozvodů jsou většinou ženy (ze dvou třetin) a pětina lidí se rozvádí více než jedenkrát. Z historického pohledu se snížil podíl rozvodů, kdy soud nezjistil příčinu, a ostatních příčin také ubylo. Nejvíce se uvádí příčina rozdíl povah, zájmů a názorů. Se souvisejícím trendem minulých let se snížil podíl rozvodů manželů s nezletilými dětmi (Klufová 2008).

Poslední novela proběhla v Česku v roce 2012, kdy může být podle zákona č. 89/2012 Sb. §755 (1) občanského zákoníku manželství rozvedeno, pokud je soužití manželů úplně, souvisle a nenahraditelně rozvráceno a nelze předpokládat jeho obnovení (Česko 2012).

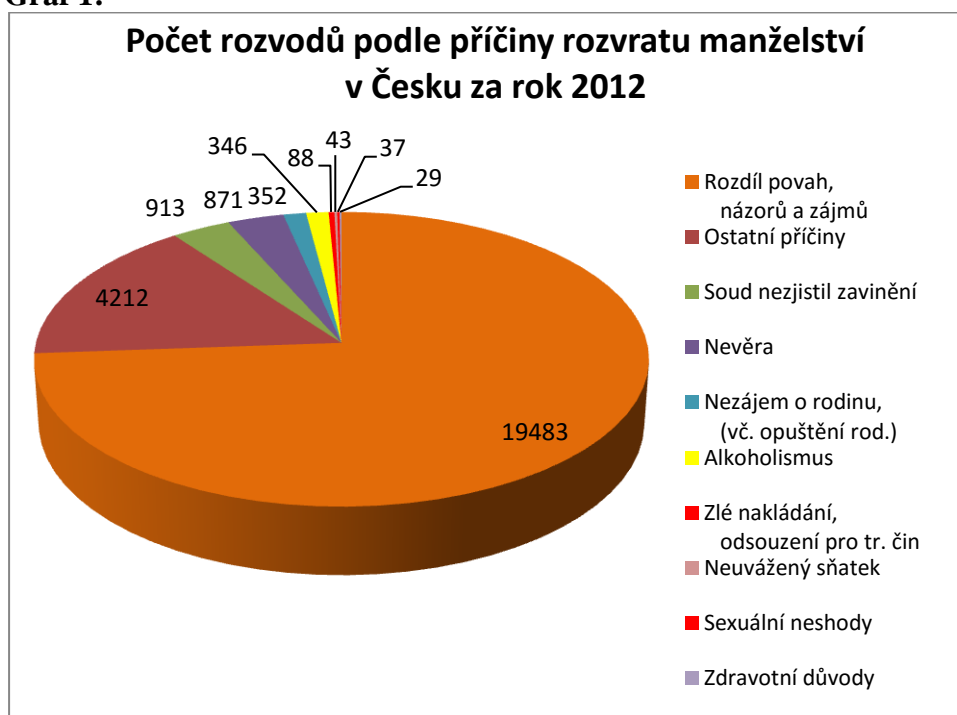
4.3 Příčiny rozvodovosti

Každý evropský stát uvádí odlišné důvody rozvodů. Nyní se budeme zabývat konkrétními vybranými státy a jejich důvody a příčiny rozvodů. Postupem času dochází k nárůstu společensky přijatelných příčin a ke snižování nevěry v manželství.

Střední Evropa

Co se týče Česka, tak Český statistický úřad rozděluje příčiny rozvodovosti na konkrétní a obecné. Mezi obecné příčiny patří rozdílnost názorů, povah, zájmů a ostatní. Když bychom se zabývali konkrétními zformulovanými příčinami, tak se uvádí alkoholismus, zdravotní důvody, neuvážený sňatek, nezáměr o rodinu, nevěra, špatné nakládání, odsouzení za trestný čin či sexuální neshody. Neumíme přesně statisticky definovat příčiny rozvodovosti, neboť jejich schopnost je značně omezena (ČSÚ 2015a). Dle získaných údajů za rok 2012 je viditelné, že manželé v Česku uvádějí nejčastěji příčinu rozvratu manželství rozdíl povah, názorů a zájmů. Tyto statistiky ovšem postupem času ztrácí svoji odpovídající schopnost. Jedná se spíše o orientační charakter, protože páry se nad tímto problémem tolik nezamýšlejí a uvádějí příčinu rozdílnost povah, názorů a zájmů, která je sociálně přijatelná (Graf 1).

Graf 1:

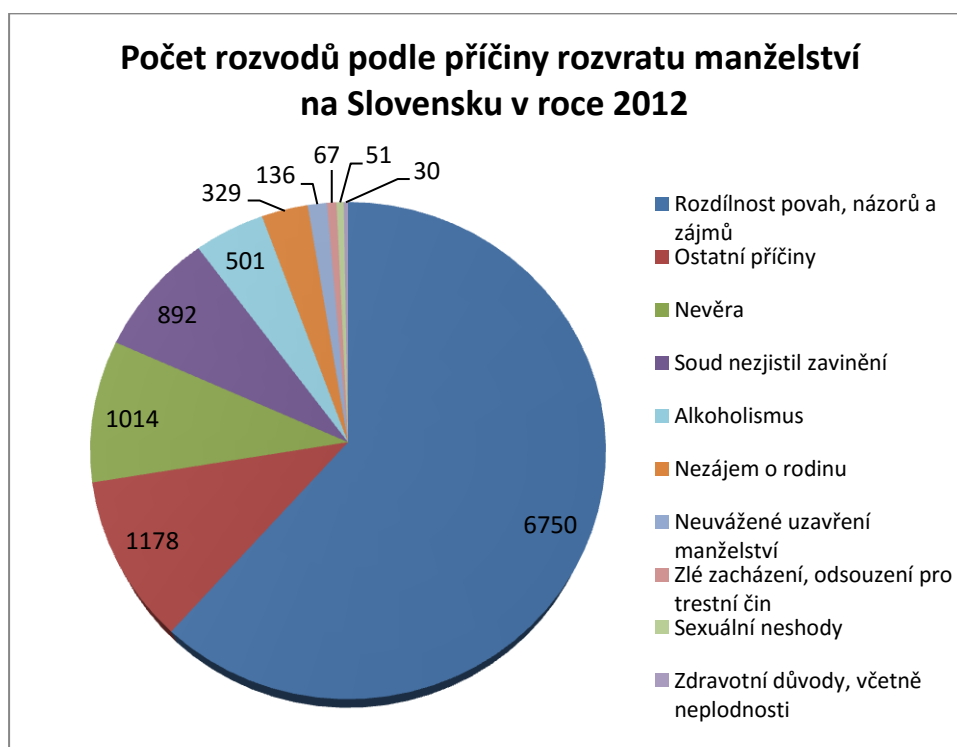
zdroj: ČSÚ 2014, vlastní zpracování

U nesporného rozvodu se příčina rozvodu neuvádí, protože takový rozvod ustanovuje dohodu manželů a dle legislativy se chápe důvod k rozvodu kvalifikovaný rozvrat vztahů v manželství. Mezi hlavní příčiny páry uvádějí společensky přijatelné důvody jako rozdílnost názorů, povah či zájmů. Při postupném vývoji společnosti dochází ke snížení nevěry jako příčiny rozvratu manželství. Podle všeho se partneři chovají tolerantněji,

spíše se dohodnou a mají vyšší morální toleranci (Burcin, Fialová, Rychtaříková a kol. 2010).

Na Slovensku se z historického hlediska udržovala relativně nízká úroveň rozvodovosti až do konce druhé světové války. Tato nízká úroveň se vztahuje k silnému náboženskému vyznání obyvatelstva, přetrvávají zde také historické myšlenky o stabilitě a zachování rodiny a celkovou funkcí rodiny. Po tomto období dochází k nárůstu počtu rozvodů zapříčiněných změnou legislativy (přijetí zákona o rodinném právu v roce 1949, následné legislativní opatření z roku 1955 a 1973). Na Slovensku jsou známé příčiny rozvodů od roku 1963. Zjištěné příčiny jsou v rámci obou pohlaví vyrovnané. Postupem času narůstá uváděná příčina rozdílnost povah, názorů a zájmů, která je v současnosti nejčastější příčinou vedoucí k rozpadu manželství (uvádí se až 58 % rozvodů). Ostatní příčiny se uvádějí nevěra, nezáměr o rodinu či alkoholismus. Tyto příčiny mají klesající tendenci. Z historického hlediska byla největší příčina u mužů alkoholismus až do poloviny 80. let. Naopak u žen se v 70. letech nejvíce uváděla nevěra a od 80. let již zmíněná rozdílnost povah. Statistiky z roku 2003 uvádějí tři hlavní příčiny ze strany muže (rozdílnost povah, nevěra, alkoholismus), které měly za následek zhruba 79 % rozvodů a na straně žen (rozdílnost povah, nevěra, nezáměr o rodinu), kde statistiky uvádějí asi 67 % rozvodů (Marenčáková 2006).

Graf 2:

zdroj: ŠÚ SR 2014, vlastní zpracování

Nejčastější příčinou na Slovensku za rok 2012 je rozdílnost povah, názorů a zájmů. Tato příčina se nejčastěji objevuje, jak na straně muže, tak i ženy. Manželé jsou v manželství nespokojeni, celkově si nerozumí, proto se raději rozvedou. Následují ostatní příčiny, nevěra, či nezjištěné zavinění soudem. Je patrné, že nevěra, jako uváděná příčina má klesající tendenci. Další příčiny nemají tak významný podíl na ukončení manželství (Graf 2).

Další vybranou zemí je Německo, kde se za důvod rozvodu považuje vzájemné odloučení a již společné nežítí ve společné domácnosti, kde už nelze předpokládat vzájemné navrácení. Jestliže manželé spolu nežijí po dobu tří let, tak je zde nezvratitelná domněnka, že se manželství rozpadlo (European justice 2014a).

V Maďarsku je rozvod právním rozpuštěním manželství. Počet rozvodů není úplně přesný, neboť mnoho párů končí své manželství pouhým oddělením. Příčiny rozvodů jsou známy k přelomu roku 2001/2002. Mezi pět nejvýznamnějších příčin rozvodu na straně ženy patří nedostatek pozornosti a lásky (38,1 %), na druhé místo se řadí alkoholismus (36,0 %), následuje nevěra (34,8 %), nový vztah (31,7 %) a nehospodárnost v manželství (27,2 %). Na straně muže patří do pěti nejběžnějších příčin nevěra (26,9 %), nový vztah (26,6 %), nedostatek pozornosti a lásky (19,3 %), pracovní zátěž (14,5 %), osobní zvyky a návyky (14,2 %). Uvádí se mnoho dalších příčin, které ovšem nemají tak vysoké procentní zastoupení v Maďarsku (Demographic Portrait of Hungary 2012).

Severní Evropa

V severní Evropě se většinou příčina neuvádí, důležité je odloučení manželů a celková neshoda.

Příkladem uvedeme Finsko, kde jako mnoho ostatních zemí, uvádí nenávratný rozvrat manželství jako důvod k rozvodu. Nejčastější příčinou jsou dva roky odloučení od manželství. Celkově finský systém neuvádí žádné tradiční principy k důvodu rozvratu manželství (cizoložství, násilí v rodině). Finský zákon není založen na principu zavinění rozvodu (Savolainen 2002).

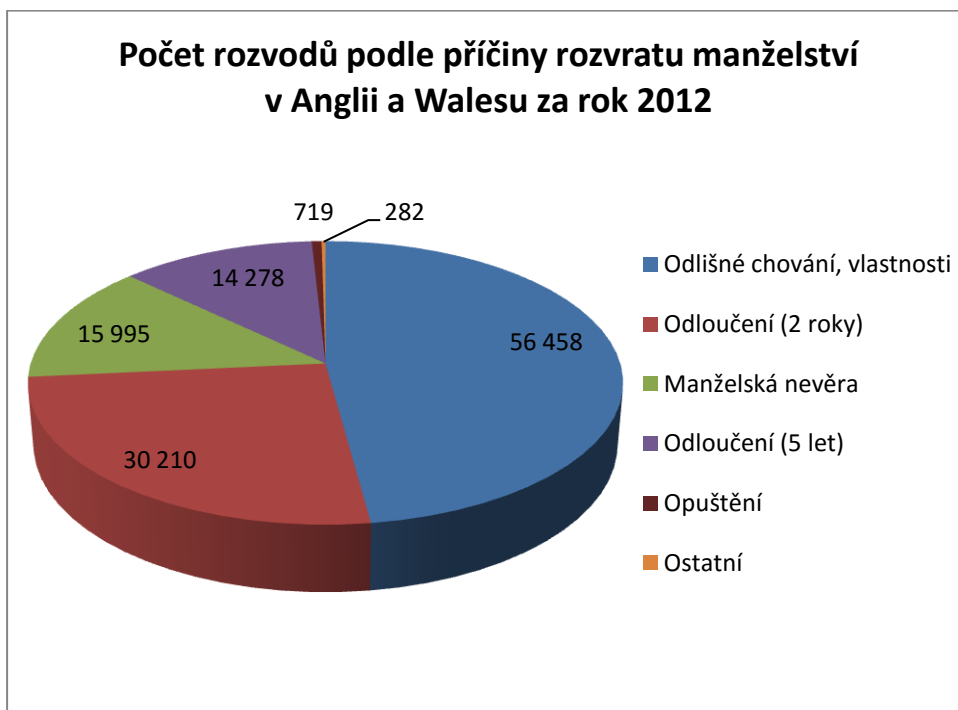
Západní Evropa

V Belgii existuje rozvod na základě nenapravitelného rozpadu manželství podle § 229 občanského zákoníku, kdy se manželství považuje za nevratné zhroucení a pokračování ve vzájemném soužití je nemožné. Druhá možnost rozvodu je na základě vzájemné dohody podle § 230 občanského zákoníku. V tomto případě musí manželé odevzdat celkové

vypořádání týkající se důsledků rozvodu po vzájemné dohodě. Zde uvádí důvody, že jsou ve vzájemném spolužití nespokojeni, mají odlišné názory a už se neshodnou (European justice 2014b).

Ve Velké Británii rozvod chápeme jako nenávratný rozpad manželství. Tento rozpad je nevratný a manželé musí mít více důkazů, že manželství nelze napravit. Mezi největší důvody řadíme nevěru, kdy je nepřijatelné s takovým člověkem nadále žít. Dále nepřijatelné chování při běžné konverzaci v manželství, či společné nežití v jedné domácnosti již dva roky od podání žádosti o rozvod. Příčiny rozvodů se uvádějí zejména mimomanželské záležitosti, celkové napětí v rodině, citové nebo fyzické zneužívání, střední krize života, sklony k alkoholismu, či velké pracovní nasazení (Kučerová 2010).

Graf 3:

zdroj: ONS 2014, vlastní zpracování

Dle grafu je viditelné, že většina rozvádějících se manželství v Anglii a Walesu je zapříčiněna odlišným chováním, vlastnostmi toho druhého a celkovou nespokojeností v soužití. Celkově se příčiny týkají opuštění a odloučení. Můžeme říci, že páry se od sebe vzdalují a nerozumí si. Za podstatnou příčinu můžeme uvést i manželskou nevěru (Graf 3).

Nizozemský stát rozvod uznává tehdy, když je manželské soužití už neúnosné a v dohledné době se situace nezlepší. Důvodem rozvodu je vzájemná neshoda v manželství, kde soužití partnerů je neúnosné (European justice 2014c).

Jihovýchodní Evropa

Rozvod je v Bulharsku považován jako nenapravitelný rozvrat manželství. Tento pojem pak soud dále neformuluje. Dle kasačního soudu je rozvod brán, když soužití v manželství reálně existuje, ale už nenabývá takové podstaty, která je předepsána v zákoně a brána jako obecný mrav. Podle soudu se považuje jako nenávratný rozvrat manželství cizoložství, alkoholismus, narkomanie, dlouhodobé rozluky, hrubého násilí (duševního i tělesného) a dlouhodobé zanedbávání rodiny (European justice 2014d).

Východní Evropa

Rusko je zemí s nejvyšší rozvodovostí. Přestože v této zemi přetrvávají tradiční ženské a mužské role v manželství. Jako hlavní příčiny se uvádí nevěra, chudoba, sobectví, konflikty ve společném soužití, alkoholismus a užívání drog. Jednou z možných příčin je vliv sociálních sítí na společné manželství. Celkově se rozvod provádí po vzájemné dohodě. Dostupnost dat o příčinách rozvodů je velmi komplikovaná. Známé jsou příčiny rozvodu pořádané průzkumem veřejného mínění výzkumného střediska. Jsou zde uváděné příčiny: nevěra 24 %, chudoba 21 %, nedorozumění a konflikty 19 %, alkoholismus a narkomanie 16 % (Kalaschnikova 2014).

Na Ukrajině je tradice brzkého manželství. Mezi hlavní příčiny rozvodu patří těžká finanční zátěž a následující alkoholismus. Tyto problémy vyústí k nesmiřitelným rozdílům páru a následný rozvod (Butkevych 2012).

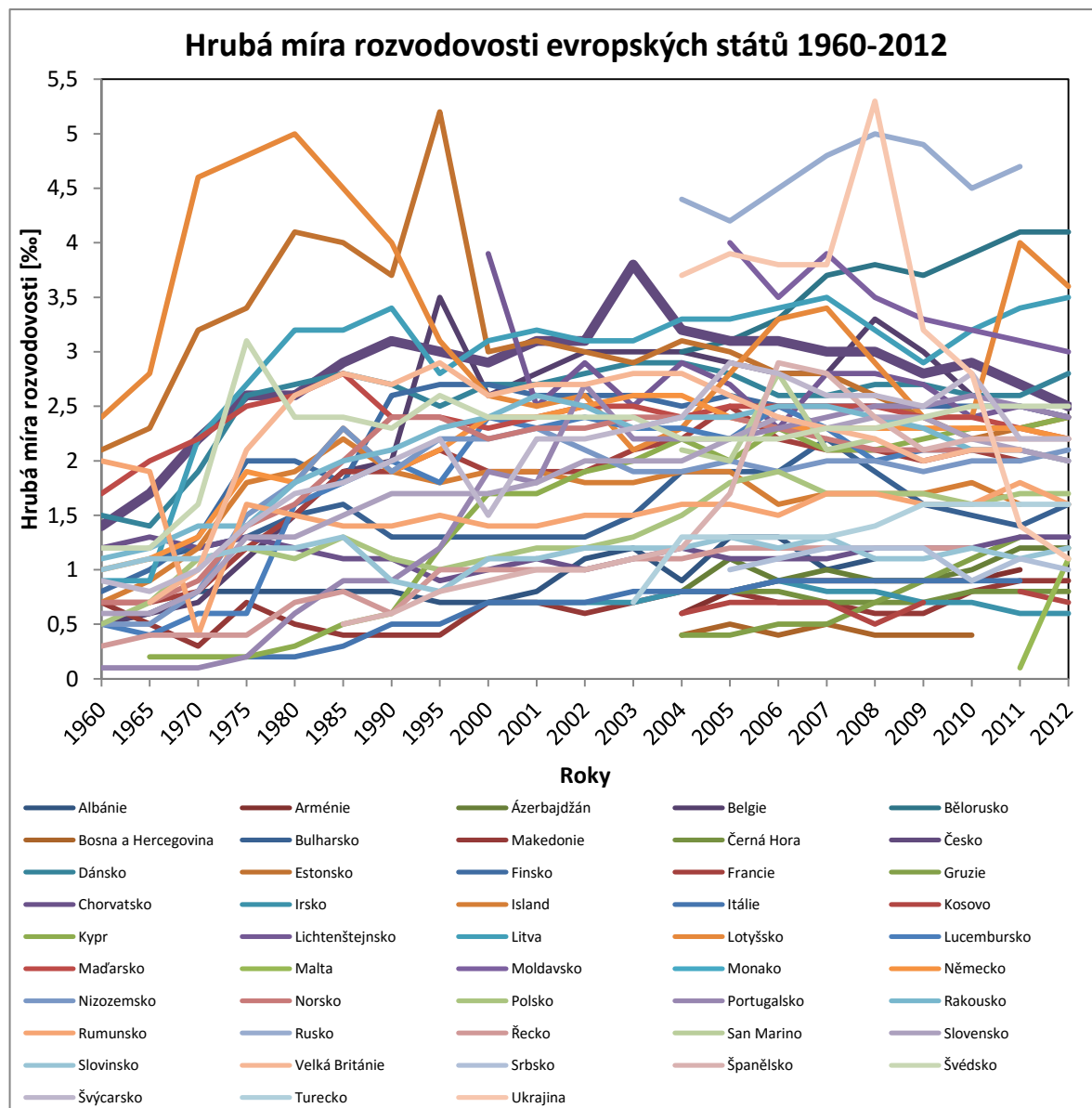
5 Ukazatele rozvodovosti evropských států

5.1 Hrubá míra rozvodovosti

Hrubou míru rozvodovosti (hmro) nalezneme na stránkách Eurostatu, kde nejsou dostupné údaje týkající se zemí Andory a Vatikánu. Nezabývali jsme se také územím, které je závislé.

Hrubá míra rozvodovosti evropských států byla znázorněna za období 1960-2012 pomocí grafu (Graf 6), kde jsme pro Česko zvýraznili linii. Na následujícím grafu je viditelné, že v Evropě dochází během posledních padesáti roků k mírnému nárůstu rozvodovosti. Ve státech, které patří do EU 28, v roce 1965 dosáhla úroveň hrubé míry rozvodovosti pouze 0,8 ‰ a postupně se zvyšovala v roce 1990 na 1,6 ‰ a do roku 2010 vzrostla na 2,0 ‰.

Graf 6:

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Vývojové trendy jsou regionálně diferencované a na grafu můžeme pozorovat dvě skupiny populací. Do první kategorie tohoto trendu zařadíme státy, u kterých hrubá míra rozvodovosti dosáhla úrovně do 1,5 ‰. Příkladem mohou být zde uvedené země: Itálie, Makedonie, Polsko, Španělsko, Irsko apod. Můžeme konstatovat, že na začátku sledovaného období za rok 1960 měla většina států Evropy rozvodovost do 1,5 ‰ (ukazatel hmr) a jen pět států ji mělo nad touto hranicí (Česko se nacházelo v těsném závěsu za těmito státy). Druhá kategorie zemí se váže na trend vysoké hrubé míry rozvodovosti od 2 ‰. V této kategorii se nachází více států, než v té první. Zařadíme sem Velkou Británii,

Švédsko, Norsko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Švýcarsko apod. Patří sem i Česko, které se řadí do států s vyšší mírou rozvodovosti

Z grafu 6 lze vyčíst i přechod na demografické chování v období druhé demografické revoluce. Chápeme jí jako komplexní změnu v hodnotovém systému populace, která zasáhla západní a severní Evropu začátkem šedesátých let. Druhá demografická revoluce oslabuje některé funkce manželství, spíše nadhodnocuje individualismus. V této době dochází ke zvyšování rozvodovosti, poklesu míry sňatečnosti či růst průměrného sňatečního věku a mnoho dalších demografických jevů a procesů (Kalibová 2006). Mezi státy s výraznějším nárůstem rozvodovosti patří například Velká Británie, Německo, Rakousko, Finsko, Švédsko, Norsko a mnoho dalších států.

Na grafu můžeme nalézt i státy vyznačující se extrémními hodnotami hrubé míry rozvodovosti nad 3,5 ‰. Tyto extrémní hodnoty můžeme nalézt u Lotyšska, Estonska, Moldavska a Ruska. V Česku se takto vysoká hodnota nad 3,5 ‰ objevila v roce 2003 (Eurostat 2015).

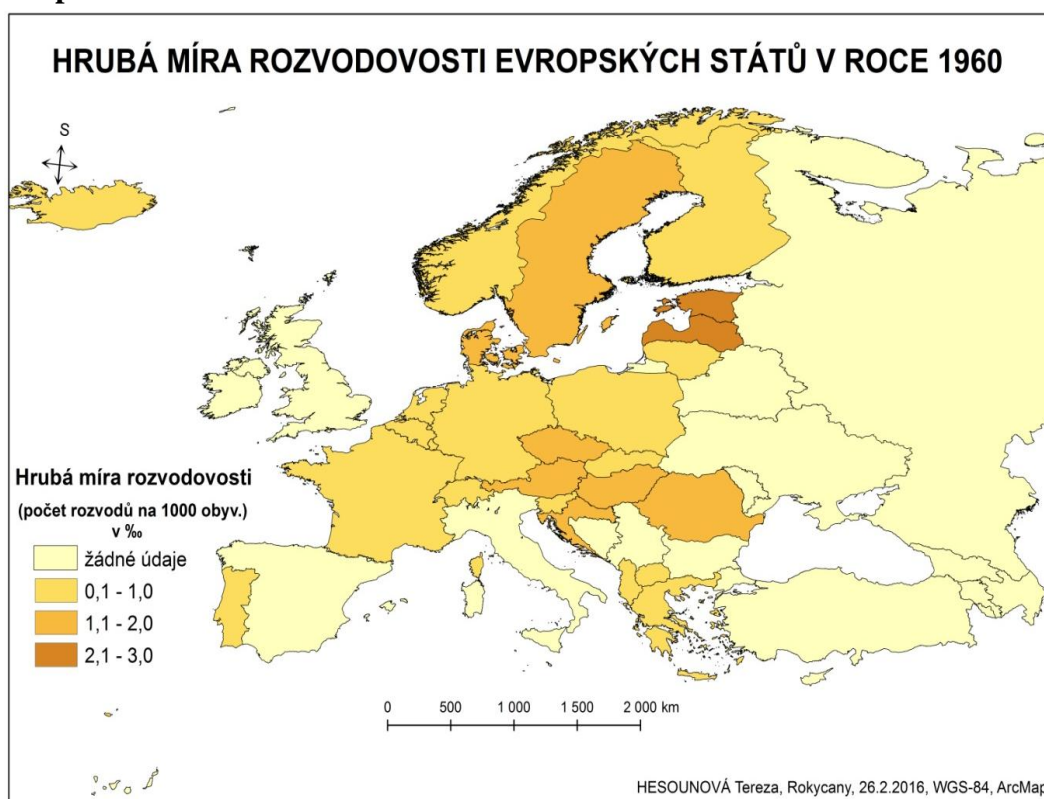
V rámci hrubé míry rozvodovosti byly vytvořeny mapové výstupy. Jedná se konkrétně o kartogramy hrubých měr rozvodovosti, kde jsme neuváděli závislá území, Vatikán a Andoru. Do naší práce jsme vybrali hrubou míru rozvodovosti v letech 1960, 1970, 1980, 1990, 2000, 2010 a 2012. Při použití tohoto ukazatele dochází k ovlivnění intenzitou rozvodovosti i strukturou daného obyvatelstva podle věku a rodinného stavu.

Na prvním mapovém výstupu můžeme vidět hrubou míru rozvodovosti evropských států za rok 1960. Zde je patrné, že mnoho údajů za jednotlivé státy chybí. Nejvyšší hrubou míru rozvodovosti ze získaných údajů má Lotyšsko (2,4 ‰), Estonsko (2,1 ‰), následuje Rumunsko (2,0 ‰), Maďarsko (1,7 ‰), Dánsko (1,5 ‰) a Česko (1,4 ‰). Důvodem může být již zmiňovaná nevěra, která je důvodem k rozvodu v Lotyšsku, Estonsku a Dánsku. V těchto zemích probíhala legislativa rozvodu již brzy. Nejnižší hrubou míru rozvodovosti ze zjištěných údajů mělo v tomto roce Portugalsko (0,1 ‰). Můžeme tedy konstatovat, že celkově hrubá míra rozvodovosti v Evropě je v roce 1960 nejnižší za námi vybrané období 1960-2012 (Mapa 1).

S hrubou mírou rozvodovosti souvisí celkové počty rozvodů v daných zemích. Ze získaných údajů nejvyšší počet rozvedených párů bylo v Německu. Konkrétně v bývalém východním Německu (NDR) byl počet rozvodů vyšší, než v bývalém západním Německu (SRN). Příčinou těchto rozdílů uvnitř Německa může být odlišná finanční situace, stres ze špatného bydlení, propojení domácích prací a oficiální práce, které závisely zejména

na ženách v NDR. Toto napětí rostlo v rodinách a docházelo následně k rozvodům (Fulbrook 2010). Statistiky uvádějí 73 419 rozvodů v NDR a 48 878 rozvodů v SRN za rok 1960, což je oproti ostatním zemím Evropy vysoký nadprůměr. Naopak nejnižší počet rozvodů v tomto roce mělo Island a Lucembursko. Česko se řadí mezi státy s vyšším počtem rozvedených párů. K roku 1960 se zde rozvedlo 12 970 manželství. V této době byl jediný důvod k uznání rozvodu brán trvalý a neměnný rozvrat vztahů v manželství. Již po druhé světové válce se počet rozvodů zvyšoval, avšak k výraznému nárůstu došlo až po roce 1963, kdy byl přijat zákon o rodině. V rámci tohoto zákona byl prohlášen za neplatný princip viny u rozvodového řízení, avšak nepřijatelný byl takzvaný smluvený rozvod (Eurostat 2015).

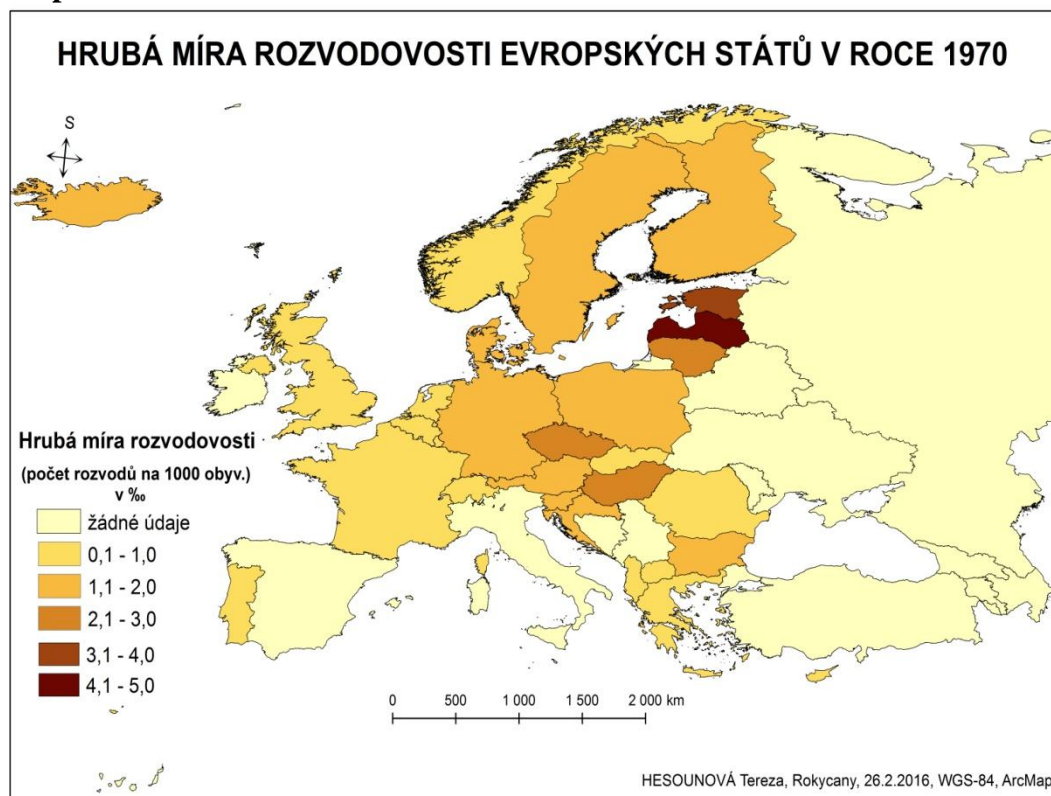
Mapa 1:

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Pro druhou mapu jsme zvolili rok 1970. Zde opět nemáme všechny údaje o evropských zemích. Z mapy lze vyčíst, že největší hrubou mírou rozvodovosti má opět Lotyšsko (4,6 ‰), po něm následuje Estonsko s 3,2 ‰. Ostatní státy Evropy mají hrubou mírou rozvodovosti do 2,2 ‰. Nejnižší hodnotu má opět Portugalsko. Tento stát má stejnou hodnotu jako v roce 1960, neboť zde nebyl uzákoněn rozvod jako takový a manželství může být ukončeno rozvodem na základě vzájemné dohody manželů. V Česku dochází ke zvyšování hrubé míry rozvodovosti právě od roku 1970 (Mapa 2).

Mapa 2:

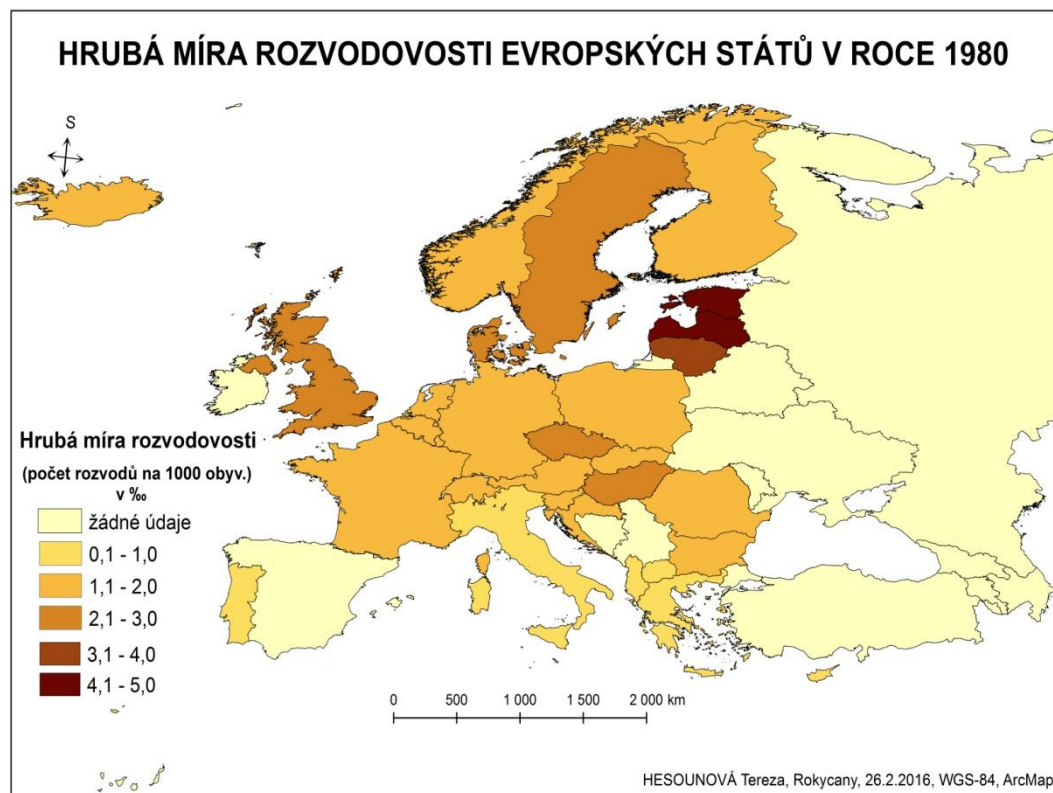
zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

V Evropě přetrvává trend zvyšování se počtu rozvodů. Výjimku tvoří Kypr, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Makedonie a Chorvatsko, kde dochází k mírnému snížení počtu rozvodů. Vysoký nárůst přetrvává v Německu (v NDR i SNR), ve Velké Británii a Francii. Tyto evropské země mají velmi odlišné hodnoty než ostatní země Evropy. Také v Česku pokračuje trend vyšších hodnot počtů rozvodů, konkrétně 21 516. Příčinou může být i novela zákona z roku 1965, která umožnila ukončit rozvodem i mrtvá manželství, kdy jeden z manželů rozvod neschválil po třech letech vzájemného osamocení (Pavlík a kol. 2002).

Třetí mapový výstup se zabývá rokem 1980. Počátkem roku 1980 se hodnoty ukazatele v zemích Evropy pohybovaly na nižších hodnotách, než dosahují dnes. K roku 1980 můžeme sledovat země, pro které je typická vysoká úroveň hrubé míry rozvodovosti. Jedná se o pobaltské země a dále Česko, Dánsko, Maďarsko, Švédsko, Velkou Británii a Finsko. Trend vysoké hrubé míry rozvodovosti přetrvává nadále nejvíce u Lotyšska (5,0 ‰) a Estonska (4,1 ‰). Jejich hodnoty hrubé míry rozvodovosti jsou výrazněji vyšší než u ostatních států. V Česku dochází k mírnému zvýšení hrubé míry rozvodovosti oproti roku 1970. Rozvody už nejsou chápány jako výjimečný společensky nepřijatelný jev, prevence před rozvodem se dostává do pozadí, není jí dostatek a stabilita

manželství není na dobré úrovni. Nejnižších hodnot v tomto roce má Itálie (0,2 ‰) a Kypr (0,3 ‰). Počet rozvodů opět nárůstá k roku 1980. Za zmínku stojí mírné snížení v Německu (v NDR i SRN). Důvodem může být vzniklé samostatné uspořádání materiální rozvodové pravomoce na podstatě principu rozvratu manželství a další významné rozvodové zákony (Mapa 3).

Mapa 3:

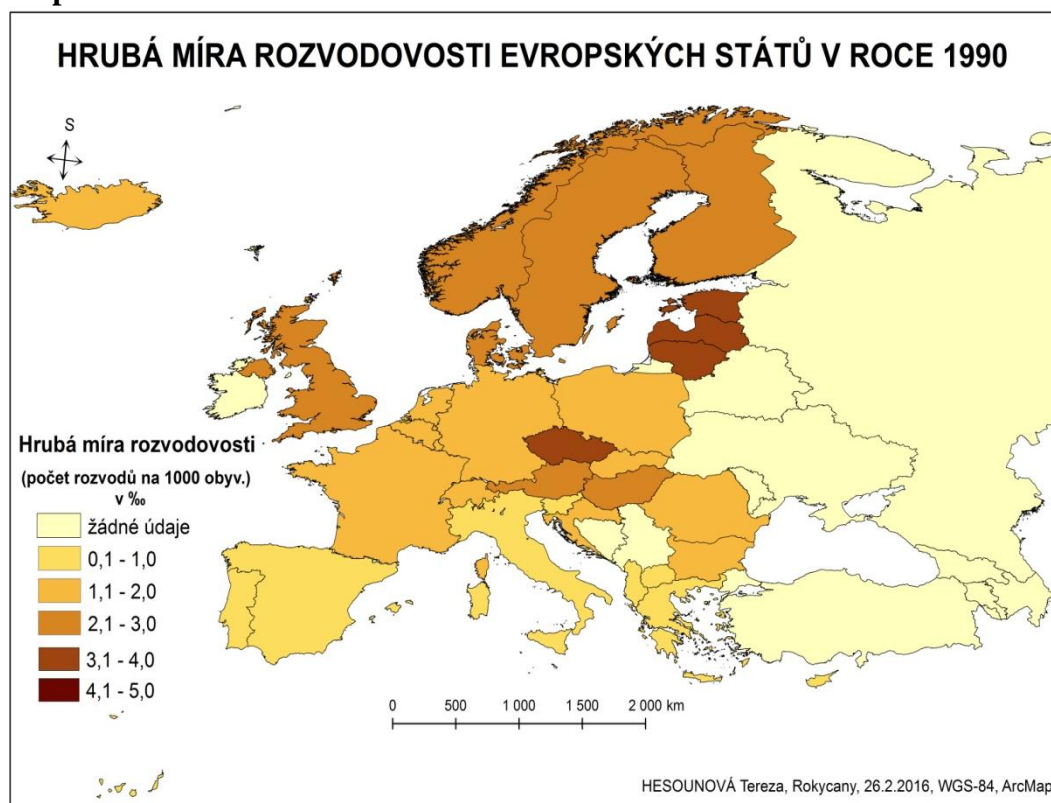

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Hrubá míra rozvodovosti evropských států pro rok 1990 patří mezi další zvolenou mapu. Když bychom se zabývali předchozím rokem (1989), tak v tomto roce byla zřejmá poněkud vyšší rozvodovost ve východní části Evropy (mimo Polsko), než v západní části (mimo Velké Británie). Po tomto výrazném roce (1989) se rozvodovost v západní Evropě zvýšila a ve východní Evropě pozůstala také na vysoké úrovni. Výjimku představují postsovětské země Estonsko a Litva, kde došlo k výraznému poklesu. Z toho vyplývá, že v rámci celé Evropy počet rozvodů v posledních letech přibývá. V Česku je obecně znám relativně liberální postoj k rozvodům a také v roce 1990 hrubá míra rozvodovosti vzrostla oproti minulému desetiletí (Mapa 4).

Mapa 4:

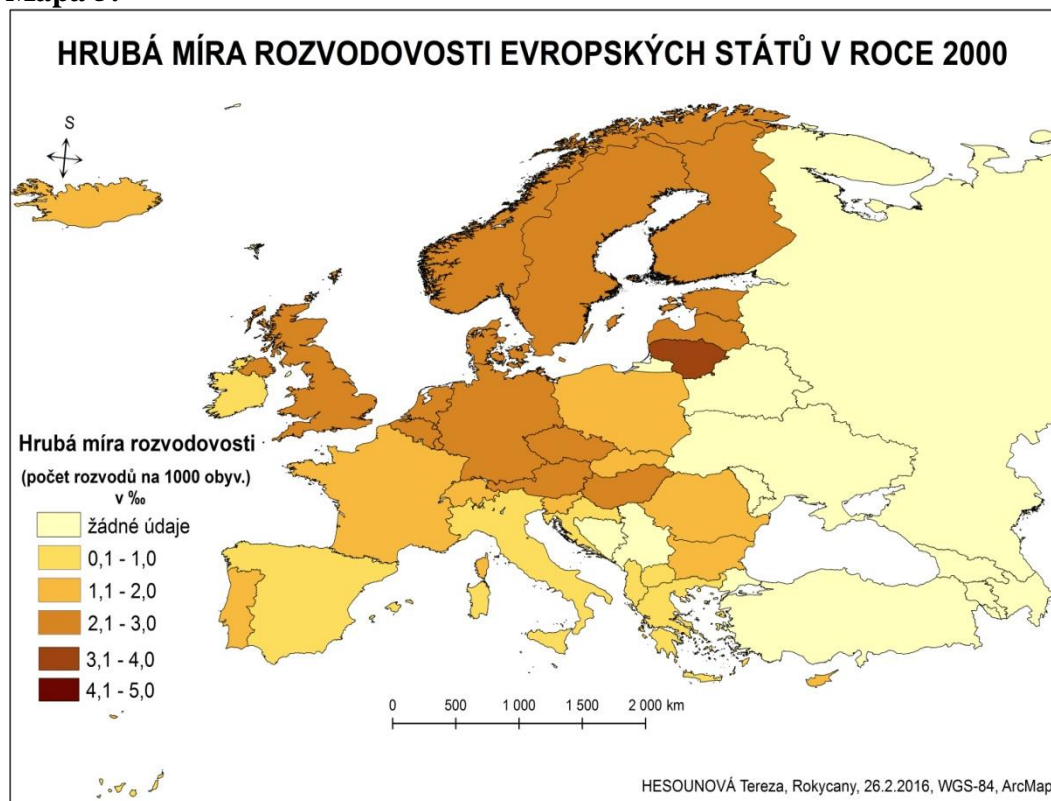
zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Statistika počtů rozvodů k roku 1990 vykazuje stále vyšší hodnoty oproti ostatním rokům. Nejnižší počty rozvodů přetrvávají nadále na Kypru (348), Islandu (479) a v Makedonii (749). Naopak nejvyšší počet rozvodů (154 786) má opět Německo (statistiky uvádějí stále NDR), i když v tomto roce došlo k sjednocení Německa. Je zde tedy viditelný výrazný rozdíl mezi státy s nejvyšším a nejnižším počtem rozvodů. Česko se dostalo nad hranici 30 000. Tento trend vysokého počtu rozvodů přetrvává až do dnešní doby (Eurostat 2015).

Následující mapa ukazuje hrubou míru rozvodovosti evropských států pro rok 2000. Pro toto období má nejvyšší hodnoty hrubé míry rozvodovosti Lichtenštejnsko (3,9 ‰), Estonsko (3,0 ‰) a Česko (2,9 ‰). V této době dochází k poklesu hodnot v Litvě a Lotyšsku. Naopak nejmenších hodnot dosahuje Albánie, Makedonie a Irsko, které mají hrubou míru rozvodovosti 0,7 ‰. Nízká hodnota poukazuje na náboženskou orientaci států, neboť jsou tyto země křesťansky orientované. Do popředí se dostává i Belgie (2,6 ‰), která změnila svoji legislativu a zkrátila dobu rozvodového řízení na základě trvání rozluky z pěti na dva roky. V Česku proběhla nová legislativa, která se uváděla do praxe během roku

2000, proto se měsíční počty rozvodů nadále zvyšovaly, z toho vyplývá, že hrubá míra rozvodovosti je též vysoká (Mapa 5).

Mapa 5:

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

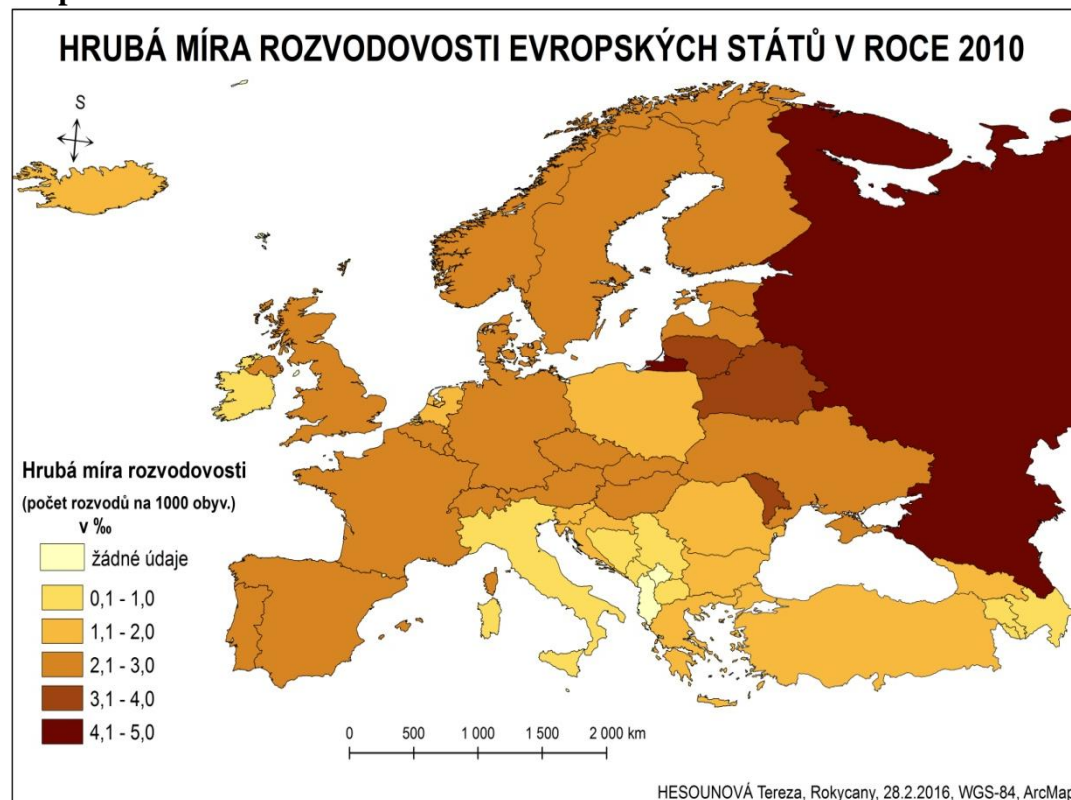
Vysoký počet rozvodů v roce 2000 přetrvává i již sjednoceného Německa (169 425), Francie (116 723) a Velké Británie (154 628). Počet rozvodů u ostatních států Evropy se pohybuje kolem 30 000. Nejméně rozvodů proběhlo ze zjištěných údajů v Lichtenštejnsku (126), kde v roce 1999 proběhla reforma zákona o udělení rozvodu, která zrovnoprávnila rovnost žen a mužů. Lichtenštejnsko je navíc silně katolická země, tudíž počet rozvodů je nízký. Nízký trend počtu rozvodů (472) přetrvává i na Islandu (Eurostat 2015).

Následující desetiletí znázorněné na mapě 6 (rok 2010) je pro naše potřeby nejdůležitějším rokem, neboť máme údaje za většinu států Evropy. Chybí nám údaje jen některých zemí. Mezi ně patří Albánie, kde jsou známé údaje do roku 2008 a to 1,1 ‰, Kosovo – k dispozici jsou data za rok 2009 (0,7 ‰) a za rok 2011 (0,8 ‰), Malta, kde máme naopak údaje až od roku 2011 (0,1 ‰), Monako známé pouze se svým údajem z roku 2004 (2,5 ‰) a poslední zemí je San Marino, jenž uvádí pouze údaj z roku 2005 (2,0 ‰). Nejvyšší hodnotu hrubé míry rozvodovosti má Rusko (4,5 ‰), tato hodnota

výrazně převyšuje ostatní státy Evropy, neboť v praxi jsou ruské úřady svolné provést rozvod velice rychle. Nízké hodnoty hrubé míry rozvodovosti u států Irsko a Slovinsko mohou být způsobeny nízkou sňatečností v těchto zemích.

Mapa 6:

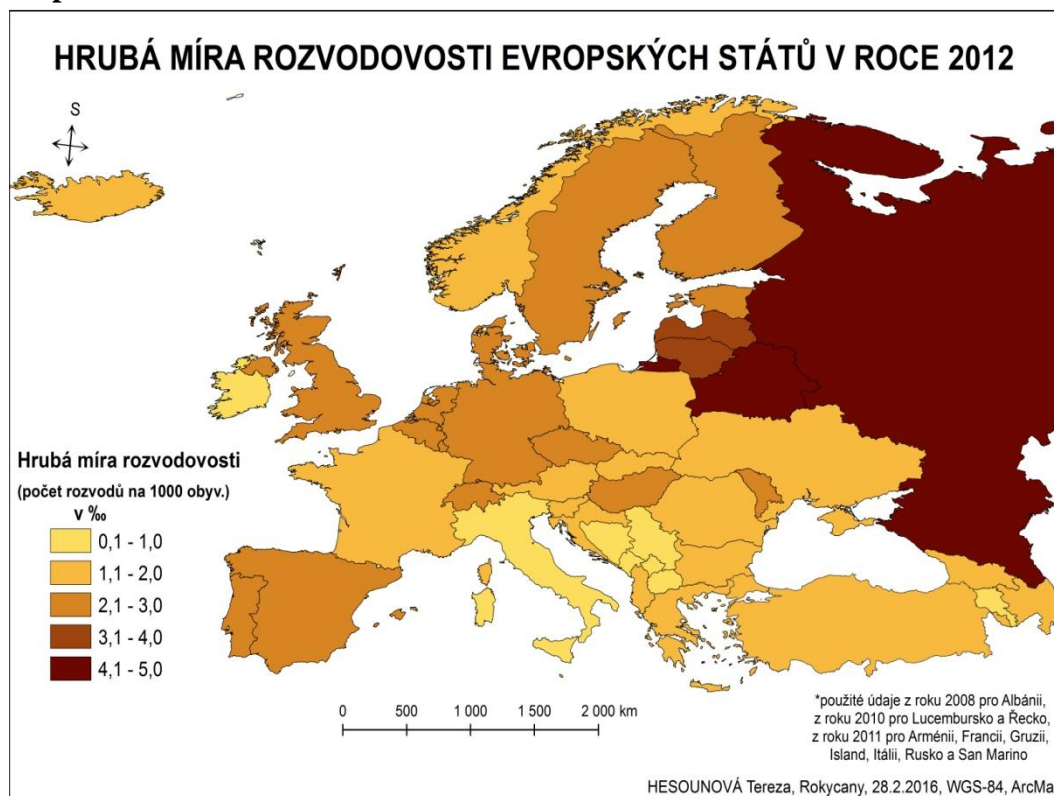
zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Rusko jasně převyšuje ostatní státy Evropy z hlediska počtu rozvodů. Rozvedených manželství v Rusku v roce 2010 bylo 639 321, což je oproti ostatním zemím nesrovnatelné. Nejméně rozvodů se uskutečnilo v Lichtenštejnsku, Černé Hoře a na Islandu (Eurostat 2015).

Poslední mapa 7 nám ukazuje hrubé míry rozvodovosti evropských států v roce 2012. Tento rok je zajímavý tím, že ještě v předchozím roce 2011 jsme data tohoto ukazatele měli u většiny států, ale pro tento rok už to neplatí. Ze získaných dat má nejvyšší hrubou míru rozvodovosti Rusko (k roku 2011 4,7 ‰), Bělorusko (4,1 ‰), Lotyšsko (3,6 ‰) a Litva (3,5 ‰). U severských států je hrubá míra rozvodovosti stabilní (Dánsko 2,6 ‰, Finsko 2,5 ‰, Island 1,8 ‰, Norsko 2,1 ‰, Švédsko 2,5 ‰). Nízkých hodnot dosahují státy jižní Evropy a ostatní katolické země, kde k rozvodu není snadná cesta. Příkladem může být Irsko (0,6 ‰) či Itálie (k roku 2011 0,9 ‰). Nízké hodnoty jsou patné i u států bývalé Jugoslávie. Příkladem může být Černá hora, kde byla hrubá míra rozvodovosti 0,8 ‰. Malta k roku 2011 povolila rozvody, tudíž máme údaje i za rok 2012. Její hrubá míra

rozvodovosti v roce 2012 byla 1,1 %, proto ji řadíme do států s nízkou hrubou mírou rozvodovosti. V Česku dochází k minimální změně oproti roku 2010, nicméně k roku 2012 došlo k poklesu zpět na úroveň z počátku nového tisíciletí. Příčina rozvratu byla nejvíce uvedena rozdílnost povah, názorů a zájmů. Rusko s Německem a Francií mají opět nejvyšší počet rozvodů v tomto roce. Nejnižší počet rozvodů je zaznamenán u katolických zemí. Nadále platí tendence nízkých počtů u Lichtenštejnska, Islandu a Černé hory (Eurostat 2015).

Mapa 7:

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

5.1.1 Vztah mezi rozvodovostí a religiozitou

Úroveň rozvodovosti ovlivňuje mnoho faktorů (historických, legislativních, ekonomických). Jedním z významných je i náboženství obyvatelstva jako i typ náboženství, které vyznává. V náboženské struktuře věřícího obyvatelstva Evropy je křesťanství nejpočetněji vyznávajícím náboženstvím. V rámci křesťanství se nejvíce vyznává katolictví. Když bychom se podívali blíže na nízké hodnoty hrubé míry rozvodovosti, docházíme k závěru, že převážná část států hlásící se ke katolictví má hrubou míru rozvodovosti nižší než státy vyznávající jiné náboženství, především protestantské. Příkladem může být Malta, kde se hlásí ke katolictví 98,7 % občanů a hrubá míra rozvodovosti je v roce 2011

jen 0,1 %. Mezi další takové země můžeme zařadit Irsko, kde hrubá míra rozvodovosti v roce 2010 byla 0,7 % a ke katolictví se hlásí 93,9 % občanů, taktéž to platí u Itálie. Zde hrubá míra rozvodovosti v roce 2010 byla 0,9 % a katolictví vyznává 97,5 % občanů. Chorvatsko a Slovinsko mělo v roce 2010 hrubou míru rozvodovosti 1,2 %. V Chorvatsku katolictví vyznává 94,8 % lidí a ve Slovinsku je to podobné, tam se ke katolictví hlásí 94,6 % lidí. Za zmínku stojí i Polsko. Tato země je výrazně katolická (97,8 %) a hrubá míra rozvodovosti v roce 2010 je 1,6 % (Pew Research Center 2012).

Porovnání dokládají níže uvedené tabulky, ze kterých je patrné, že státy vyznávající katolictví mají nižší hodnoty hrubé míry rozvodovosti, než státy, kde je vysoký podíl protestantů. Do tabulek jsme zahrnuli 5 států, u kterých tyto hodnoty nejvíce odpovídají naší hypotéze. Zabývali jsme se pouze křesťanstvím, tudíž jsme údaje neporovnávali s ostatním náboženstvím (Tabulka 1; Tabulka 2).

Tabulka 1:

Katolíci a rozvodovost za rok 2010		
Státy Evropy	Katolíci [%]	Hmro [‰]
Malta	98,7	0,1
Itálie	97,5	0,9
Irsko	93,9	0,7
Chorvatsko	94,8	1,2
Slovinsko	94,6	1,2

zdroj: Eurostat 2015, Pew Research Center 2012, vlastní zpracování

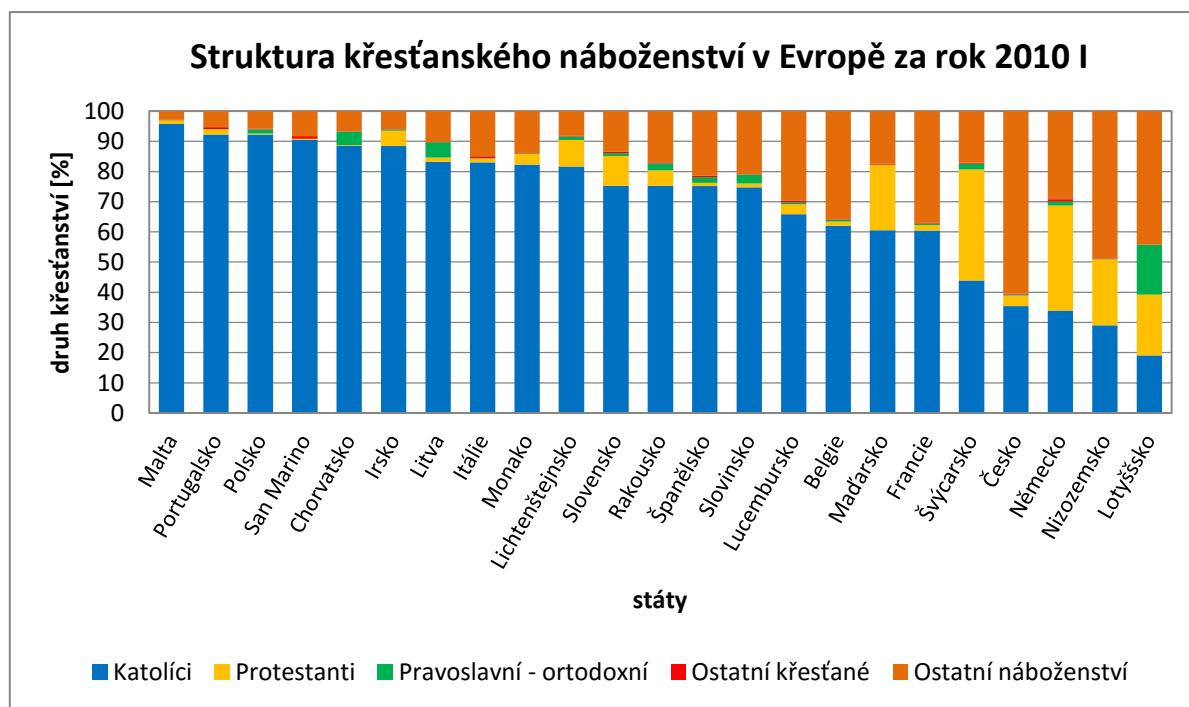
Tabulka 2:

Protestanti a rozvodovost za rok 2010		
Státy Evropy	Protestanti [%]	Hmro [‰]
Dánsko	98,6	2,6
Finsko	98,3	2,5
Norsko	96,6	2,1
Švédsko	95,7	2,5
Velká Británie	75,1	2,1

zdroj: Eurostat 2015, Pew Research Center 2012, vlastní zpracování

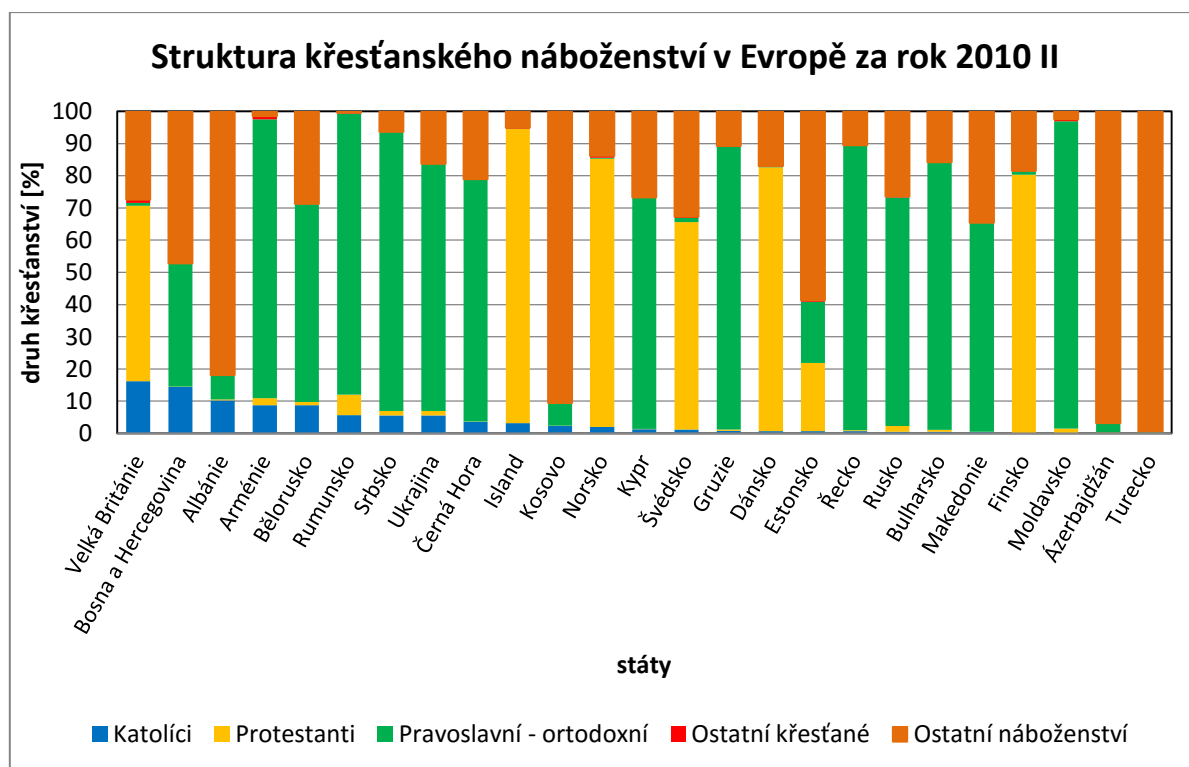
Pro názornější interpretování jsme vytvořili dva grafy (s rovným obsahem týkající se rozdělení křesťanského náboženství v Evropě za rok 2010. Grafy jsme uspořádali podle nejvyššího zastoupení katolíků, ovšem do grafů jsme zahrnuli i údaje o ostatním náboženství. Podle tohoto výběru se katolictví nejvíce vyznává v Maltě, Portugalsku a Polsku, kde je věřícího obyvatelstva nad 90 %. Je tedy viditelné, že Malta má vysoké zastoupení věřícího obyvatelstva v katolictví a její hrubá míra je na nízké úrovni (Tabulka 1). Tudíž se nám potvrzuje trend čím vyšší zastoupení věřících obyvatel katolictví, tím nižší hrubá míra rozvodovosti. Naopak tradiční protestantské země nalezneme na severu Evropy. V Dánsku, Norsku i Švédsku je vysoké zastoupení protestantů, katolictví se zde příliš nevyznává. Z následně zjištěných údajů je patrné, že jejich hrubé míry rozvodovosti dosahují vysokých hodnot (Tabulka 2), které mohou být zapříčiněny právě vysokým procentem protestantského obyvatelstva (Graf 4; Graf 5).

Graf 4:

zdroj: Pew Research Center 2012, vlastní zpracování

Graf 5:

zdroj: Pew Research Center 2012, vlastní zpracování

5.1.2 Srovnání států podle rozvodovosti s jejich ekonomickou úrovní

Pohled na regionální diferenciaci států Evropy je z ekonomického pohledu velmi rozmanitý. Klíčovou roli hraje postavení samotné Evropské unie (EU), jejichž státy mají rozvinutější ekonomiku. Podle udávaných dat za rok 2012 Světovou bankou (The World Bank 2016) má největší hrubý domácí produkt na obyvatele v paritě kupní síly (HDP/obyv. v PKS) Lucembursko, které má počet obyvatel ani ne půl milionu. Příčinou takto vysoké hodnoty můžou být sídla mnoha důležitých firem a většina pracujících lidí sem pouze dojíždí. Úroveň rozvodovosti v Lucembursku je též vysoká. Následující země Evropy, Lichtenštejnsko s vysokou úrovní HDP/obyv. v PKS po Lucembursku, má úroveň rozvodovosti vyšší (hrubá míra rozvodovosti se pohybuje nad 2 %).

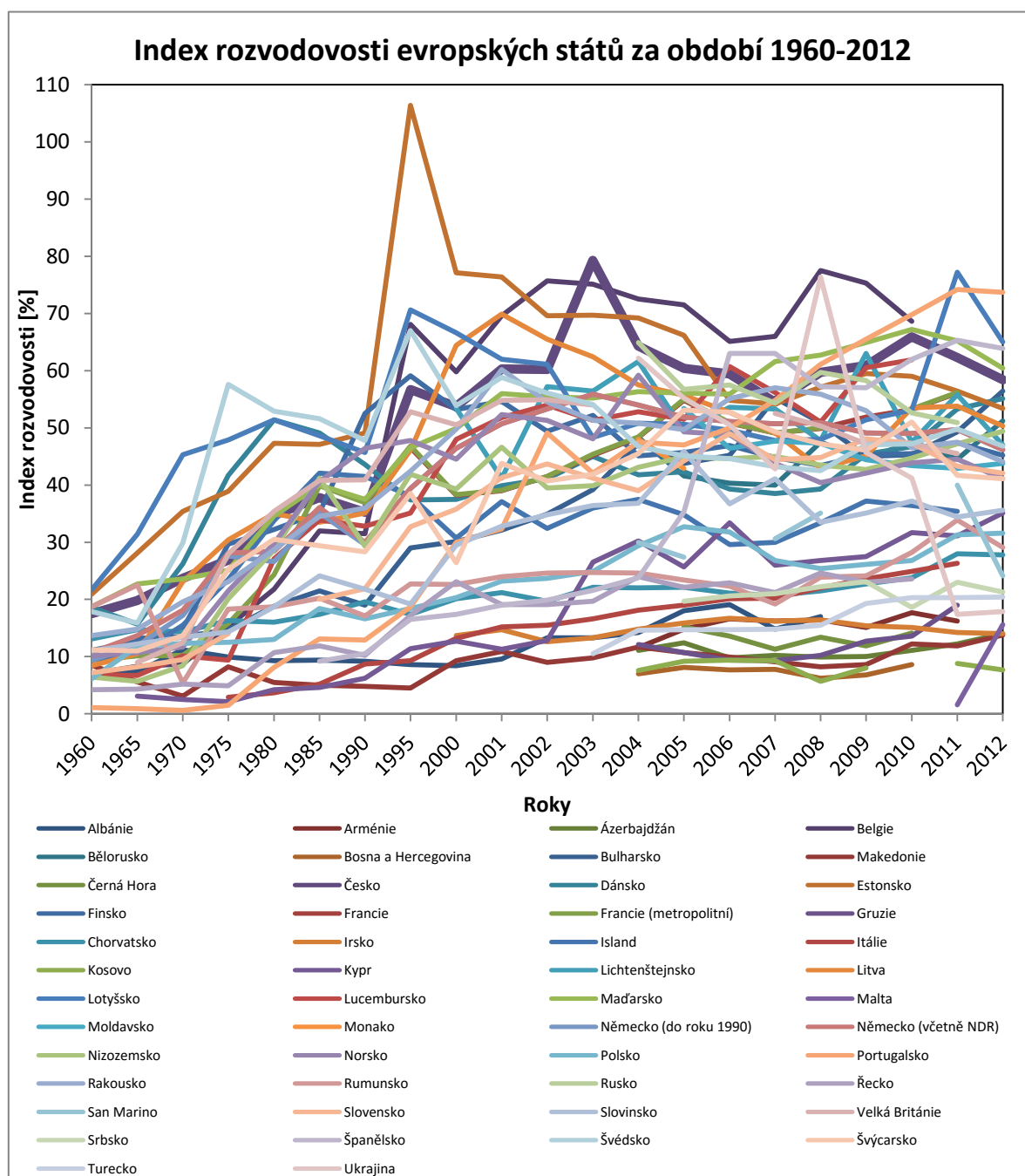
Celkově je ekonomická úroveň vyšší v západní Evropě, než ve východní části Evropy. Příkladem může být protiklad slabé Ukrajiny (8,5 tis. \$ HDP/obyv. v PKS) a silné Velké Británie mající k roku 2012 37,6 tis. \$ HDP/obyv. v PKS. Souhrnně lze říci, že trend vyspělejšího regionu platí i pro střední Evropu. Nelze opomenout silné ekonomiky regionů světa G7. Z evropských zemí sem patří Německo, Francie, Itálie a Velká Británie. Tyto státy mají vysoké HDP/obyv. v PKS, avšak jejich úroveň rozvodovosti je rozdílná, daná především vyznávajícím náboženstvím. Důležitým uskupením v západní Evropě představuje „modrý banán“. Tímto pojmem se označuje území táhnoucí se od severozápadní Anglie, státy Beneluxu, sever Francie, západní a jihozápadní Německo, Švýcarsko až po italský Milán. Tato jádrová oblast má vysokou úroveň HDP. Za zmínku stojí i vyspělé státy severní Evropy, které mají HDP/obyv. v PKS vysoké. Příčinou může být jejich malý vnitřní trh a otevřenost ekonomik. Norsko, které nepatří do EU, má přesto vysokou úroveň ekonomiky, danou zejména zemědělstvím, rybolovem a těžbou ropy. Státy severní Evropy se vyznačují též vysokou úrovní rozvodovostí. Vzhledem k nerostnému bohatství je v ekonomice Evropy důležitá pozice Ruska (HDP/obyv. v PKS k roku 2012 23,5 tis. \$). Řadíme ho do států s vyšší úrovní jak HDP, tak rozvodovosti (Sidorenko 2012).

Naopak nízkou ekonomickou úroveň představují státy Zakavkazska a bývalé Jugoslávie, kde většina států není členem EU. Státy bývalé Jugoslávie mají nízké HDP/obyv. v PKS, neboť jejich ekonomický vývoj je spojen s politickou nestabilitou. Zároveň tyto státy mají nízkou úroveň rozvodovosti. Trend nízkého HDP/obyv. v PKS je patrný též u států Zakavkazska. V těchto státech převažuje zejména zemědělství a řadíme je do států poměrně zaostalých (Sidorenko 2012). Též balkánské státy patří k nejméně vyspělým státům Evropy. Vyznačují se z ekonomického hlediska nízkým HDP/obyv. v PKS (The World Bank 2016).

5.2 Index rozvodovosti

Změny v počtu sňatků za uvedené roky se promítají v hodnotách indexu rozvodovosti. Tento ukazatel není úplně vhodný, neboť roční počet uzavřených manželství a naopak rozvedených manželství spolu nesouvisí, hodnotíme je jako dvě různorodé veličiny. Na uvedeném grafu 7 vidíme zvýšení indexu rozvodovosti celkově od roku 1960, následně jsou patrné dvě vývojové linie. Od 90. let 20. století jsou též výraznější zvyšující se

Graf 7:

zdroj: Eurostat 2015, vlastní výpočty a zpracování

rozdíly v intenzitě rozvodovosti mezi jednotlivými státy Evropy. Z grafu 7 jsou viditelné dva vývojové směry.

První linie má mírnější vzestup indexu rozvodovosti. Do této skupiny patří Makedonie, Albánie, Rumunsko, Polsko, Srbsko, Kypr, Řecko či Itálie. Můžeme tedy konstatovat, že jižní a jihovýchodní Evropa má celkově nižší hodnoty indexu rozvodovosti za uvedené období. V Itálii se index rozvodovosti drží na nízké úrovni. Změna legislativy v roce 1987 zapříčinila mírný nárůst. Tento trend pokračuje, avšak hodnoty nepřesahují 26,3 %. Celkově index rozvodovosti patří k nejnižším v Evropě. V Polsku je značná katolická populace, proto je index rozvodovosti také nízký. V průběhu let dochází ke snižování sňatečnosti, zvyšování rozvodů, tudíž index rozvodovosti narůstal. Celkově má Polsko mírnější nárůst hodnot indexu rozvodovosti (Graf 7).

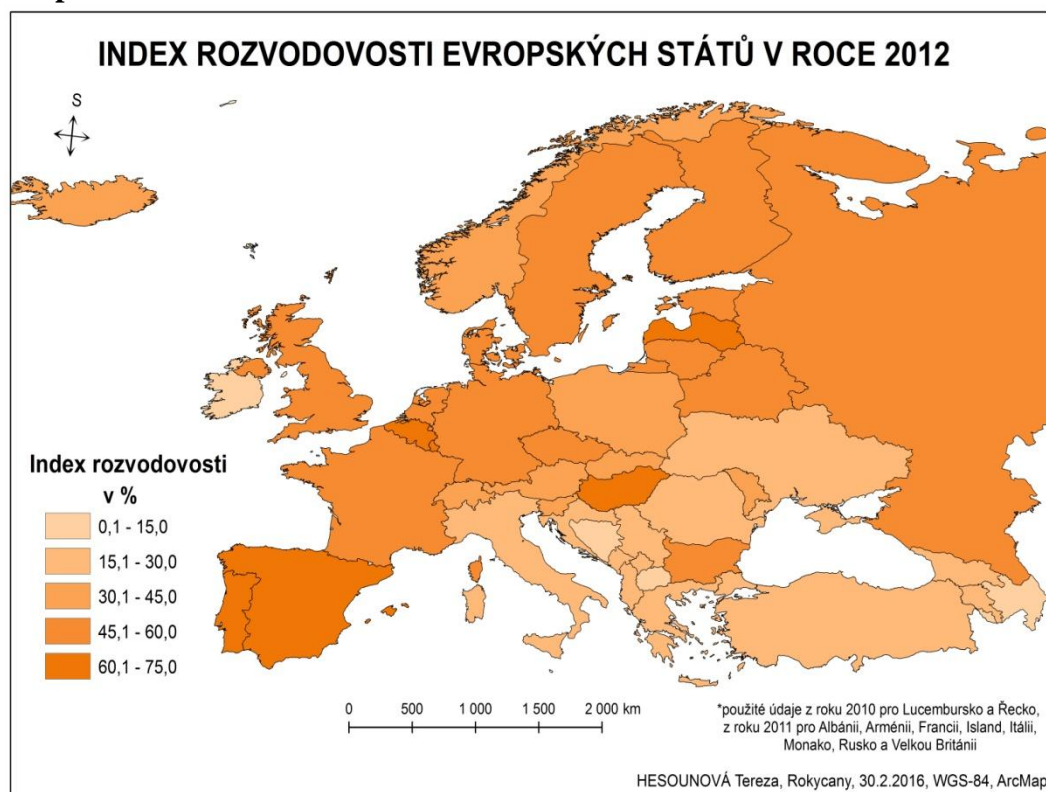
Druhá linie má strmější zvýšení a řadíme sem většinu států Evropy. Nárůst je viditelný zhruba do roku 2000, poté jsou hodnoty vyrovnanější a nedochází k většímu nárůstu. Česko patří do zemí s nejprudším nárůstem indexu rozvodovosti, proto jsme ho v grafu zvýraznili pro přehlednější interpretování. Příkladem může být rok 2012, kde připadlo na 100 uzavřených manželství zhruba 58 rozvodů. Zajímavým státem je Lotyšsko, které jsme přiřadili ke druhé linii. V Lotyšsku bylo v roce 1995 uzavřeno 7 006 sňatků, ale zjištěných rozvodů bylo 7 456. Tudíž index rozvodovosti má extrémní hodnotu. Důvodem může být nestabilní situace Lotyšska právě v tomto roce. Dokládá to snížení HDP či hluboký, jak sociální, tak ekonomický propad. Největší vliv na tyto dopady měla tehdejší politická změna, která zapříčinila velkou svobodu a možnost svobodnější volby, jak v zaměstnání, tak v osobním životě. Což dokládá i velice nízká porodnost. Sňatečnost v tomto období byla taktéž nízká, ženy odkládaly své sňatky a zvyšoval se průměrný věk při vstupu do prvního sňatku. Také docházelo ke zvyšování nesezdaných soužití (Husák 2006). Všechny tyto demografické změny zapříčinily vysoké hodnoty indexu rozvodovosti. Přetrvávající trend vysokého indexu rozvodovosti je i v Belgii. Příkladem můžeme uvést nárůst v roce 1995, kdy tento nárůst byl způsoben změnou legislativy. V roce 2008 byla zaznamenána rekordní hodnota indexu rozvodovosti 77,5 % zapříčiněná nárůstem počtu rozvodů při zůstávající úrovni sňatečnosti z předchozích let. Po tomto roce se index rozvodovosti snižuje, protože dochází ke snížení počtu rozvodů (Graf 7).

Index rozvodovosti za rok 2012 jsme zobrazili na následující mapě. Nižších hodnot dosahují země jižní a jihovýchodní Evropy, naopak vyšší hodnoty jsou patrné v západní a severní Evropě. Za zmínku stojí vysoká hodnota Lotyšska, kde bylo v roce 2012 uzavřeno 11 244 sňatků a rozvedených manželství 7 311. Lotyšsko patří do zemí s nejvyšším indexem

rozvodovosti v Evropě (65 % za rok 2012). Vysoké hodnoty jsou patrné na Pyrenejském poloostrově. Ve Španělsku přetrvává tendence nárůstu rozvodů a ubývání sňatků. Index rozvodovosti v roce 2012 byl 63,9 %. Tento trend přetrvává zejména u manželství trvající méně než rok. Hlavním důvodem tohoto trendu bychom mohli uvést změnu legislativy z roku 2007, která ulehčila rozvodové řízení. Pro ukončení manželství se zmírnilo posuzování důvodů a příčin k rozvratu manželství. Rozvrácená manželství, tak mají jednodušší proces rozvodů (Mapa 8).

Mapa 8:

zdroj: Eurostat 2015, vlastní výpočty a zpracování

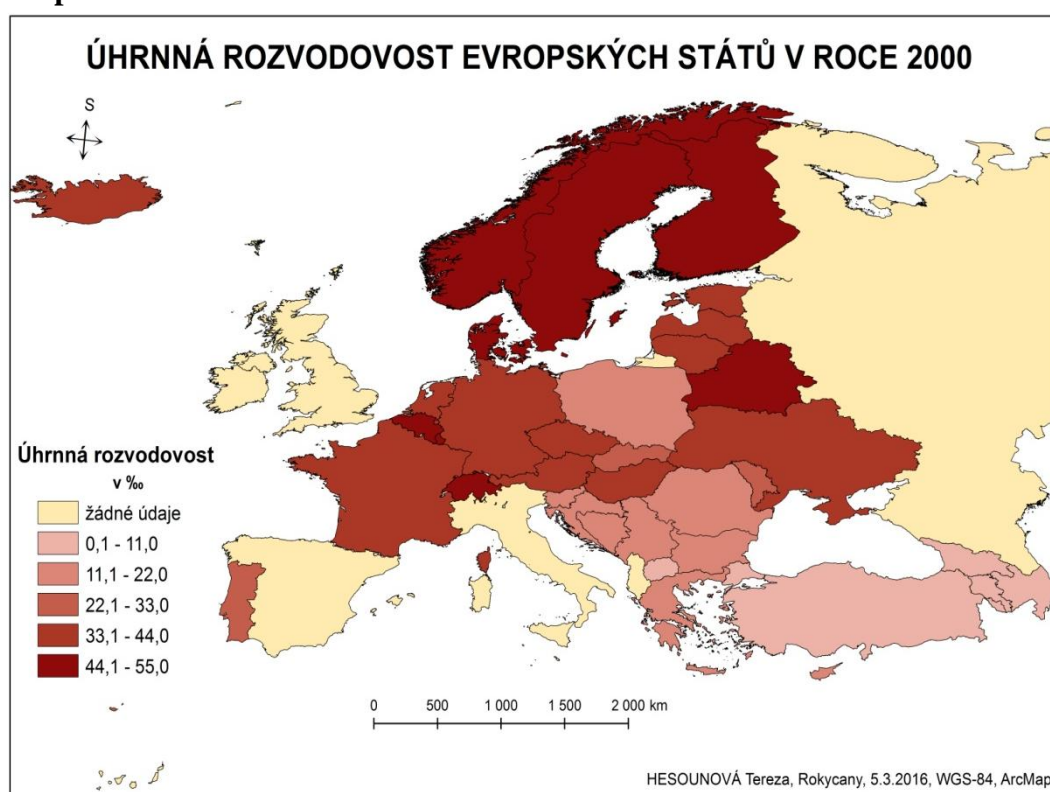
5.3 Úhrnná rozvodovost

Tento ukazatel se uvádí jako nejpřesnější, avšak údaje nejsou zjistitelné u všech států Evropy. Většina států údaje na svých stránkách statistického úřadu neuvádí, přesto se budeme snažit námi zjištěná data interpretovat. Úhrnná rozvodovost nám ukazuje jaký je podíl uzavřených manželství, která by se rozvedla, při zachování rozvodovosti v daném roce a po celou dobu trvání manželství. Data jsme převzali z publikace Population statistics 2004 vydávanou Evropskou komisí. Podrobnější data byla nalezena na oficiálních statistikách každého evropského státu.

Pro rok 2000 jsme vytvořili kartogram úhrnné rozvodovosti evropských států. Mnoho údajů přesto však chybí. Z kartogramu je patrné, že vyšších hodnot úhrnné rozvodovosti dosahují severské státy. Naopak nízké hodnoty jsou viditelné v jihovýchodní a východní Evropě. Celkem vyrovnané jsou hodnoty ve střední Evropě. Vysoký trend rozvodů přetrvával i v Lichtenštejnsku, který byl zapříčiněný novou právní úpravou. Tato legislativa usnadňovala rozvody, tudíž se manželé častěji rozváděli. Úhrnná rozvodovost pro rok 2000 dosahovala v Lichtenštejnsku 53 %. Naopak nízké hodnoty vykazují státy, které jsou ovlivňované církví. Příkladem je Itálie, kde se úhrnná rozvodovost ze zjištěných údajů k roku 1995 pohybuje do 8 % (Mapa 9).

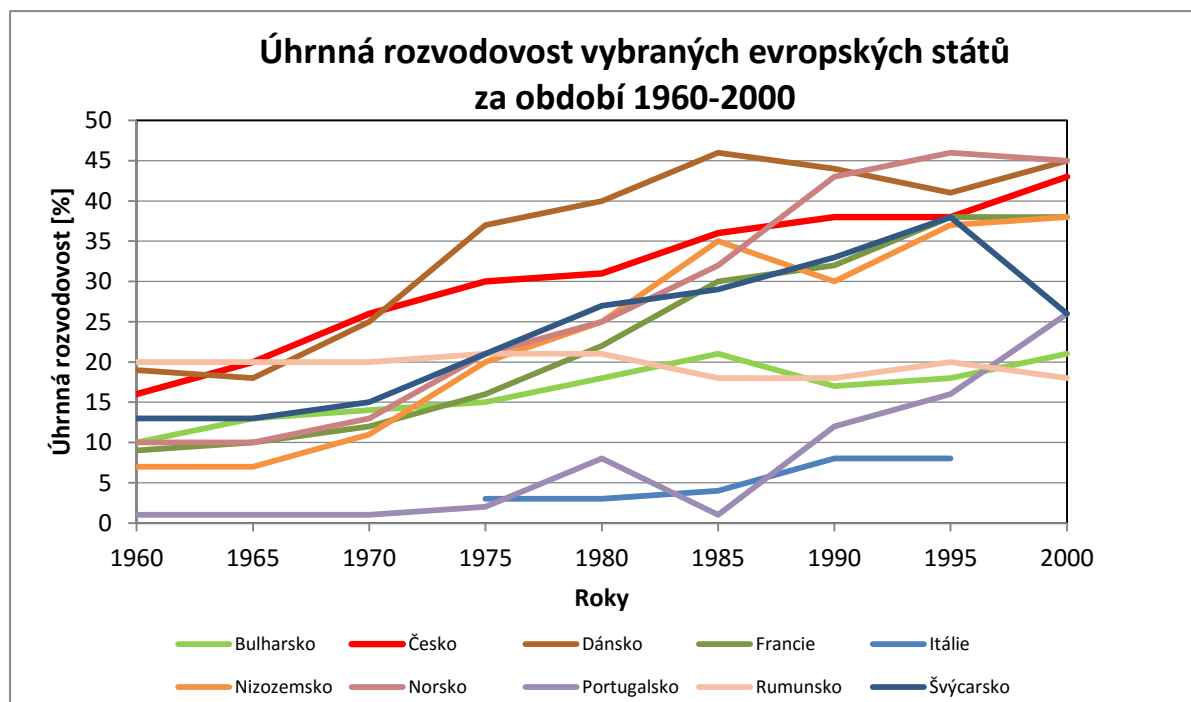
Mapa 9:

zdroj: BEVNAT 2015, BHAS 2014, BiB 2015, CSB 2015, ČSÚ 2015b, European Communities 2004, INFOSTAT 2015, INSEE 2013, STAT 2015, SURS 2015, vlastní zpracování

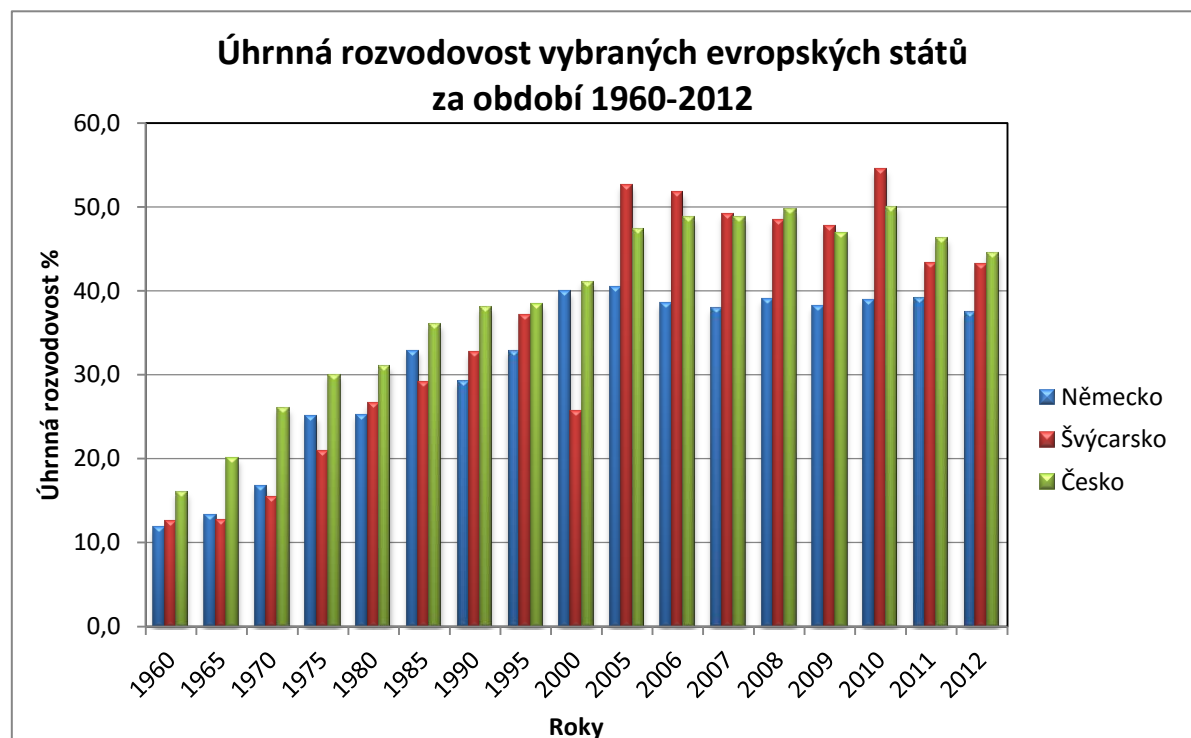
Tento trend v Evropě nám potvrzuje i následující graf 8. Na grafu jsme uvedli časový vývoj vybraných států úhrnné rozvodovosti 1960-2000. Vybrali jsme státy severní, střední, jižní, západní a východní Evropy. Dánsko s Norskem (severské státy) mají vysoké hodnoty oproti ostatním zemím, kromě Česka. Rumunsko a Bulharsko mají hodnoty do 20 %. Celkově tedy střední a západní státy Evropy mají vyšší hodnoty úhrnné rozvodovosti než východní Evropa. Úhrnná rozvodovost je nejvyšší v severských státech.

Graf 8:

zdroj: European Communities 2004, BEVNAT 2015, ČSÚ 2015b, vlastní zpracování

Graf 9:

zdroj: European Communities 2004, BEVNAT 2015, BiB 2015, ČSÚ 2015b, vlastní zpracování

V porovnání vybraných států střední Evropy (Graf 9) nejvyšších hodnot dosahuje Švýcarsko, i když hodnoty s Českem jsou celkově vyrovnané. V Česku mají hodnoty

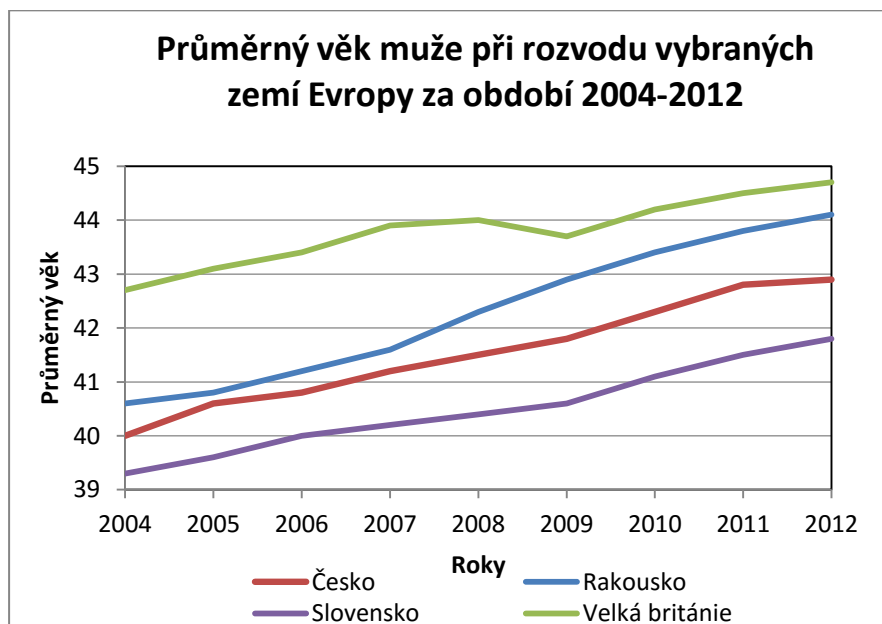
vzrůstající tendenci až do roku 2010. Nejnižší úroveň úhrnné rozvodovosti byla v Česku v roce 1960, následně už v roce 1970 dosahovala 26 %. Nejvyšší nárůst byl v roce 2010, kde se hodnota vyšplhala na 50 %. V současné době se úhrnná rozvodovost pohybuje nad 40 %. V současnosti má tedy Česko nejvyšší hodnoty úhrnné rozvodovosti z vybraných států střední Evropy. V Německu se hodnoty v uvedeném období pohybují do 40,4 %, což je níže než v Česku. Narůstání hodnot úhrnné rozvodovosti je až k roku 1990. Tehdy došlo ke snížení, které zapříčinilo zavedení jednoletého oddělení a změny zákona rodinných soudů. Poté došlo k mírnému nárůstu, avšak Německo má hodnoty úhrnné míry rozvodovosti v celku vyrovnané. Švýcarské statistiky jsou jedny z nejlepších Evropy. Najdeme zde úhrnnou rozvodovost dokonce i za jednotlivé kantony. Z grafu je patrné, že tendence rozvodů se zvýšila v posledních desetiletích. K prudkému nárůstu došlo od roku 1970, kdy úhrnná rozvodovost byla 15,4 %. K roku 2013 je tato hodnota 40,9 %, tudíž zvýšení o 25,5 % za 43 let. Znamená to tedy, že z uzavřených manželství se 40,9 % rozvede. Nejvyšší úhrnná rozvodovost byla ve Švýcarsku v roce 2010 (54,4 %). Statistiky následně uvádějí snížení k roku 2011 a dalším. Toto snížení může být zapříčiněno změnou rozvodové statistiky. Ty totiž nejsou založeny na soudním rozhodnutí, ale funguje zde počítačový civilní registr. Pokud jsou oba manželé cizí státní příslušnosti, tak je statistiky neuvádí, proto informace o úhrnné rozvodovosti od roku 2010 jsou odlišné a nabývají nižších hodnot.

5.4 Rozvodovost podle věku

Dle demografických ročenek 1968, 1976 vydávané spojenými národy (UN 2014) jsou dostupná data rozvodovosti podle věku za roky 1958-1974. Zde je patrný nižší věk rozvedených manželů, než je dnes. Většina mužů a žen se rozváděla ve věkové kategorii 25-29 let. Silné zastoupení měla též kategorie 30-34 let. Následná demografická ročenka 1982 a 1990 uvádí roky 1972-1989 (UN 2014). V těchto letech je patrný nárůst rozvodů ve věkové kategorii 30-34 let. Dochází ke snížení ve věkové kategorii 25-29 let. Mírný nárůst se projevuje v kategorii 35-39 let. V 80. letech se podíl rozvedených párů nejvíce objevoval ve věkových kategoriích 35-39 a 40-44 let. V dalším vyšším věku podíl klesal. V kategorii 35-39 měly největší podíl země severní Evropy. Nejvýrazněji se tento trend objevuje ve Švédsku, kde je také nejvyšší podíl rozvedených žen ve věkové kategorii 45-49 let. Vysoký podíl rozvedených žen ve věkové kategorii 45-49 nalezneme také v Česku a Maďarsku. Nižší podíl rozvodovosti je v jižní Evropě, který je způsoben nízkou úrovní rozvodovosti. V jižní Evropě bychom rozvedené páry zařadili do širší věkové kategorie 30-60 let (Suttrová 2014).

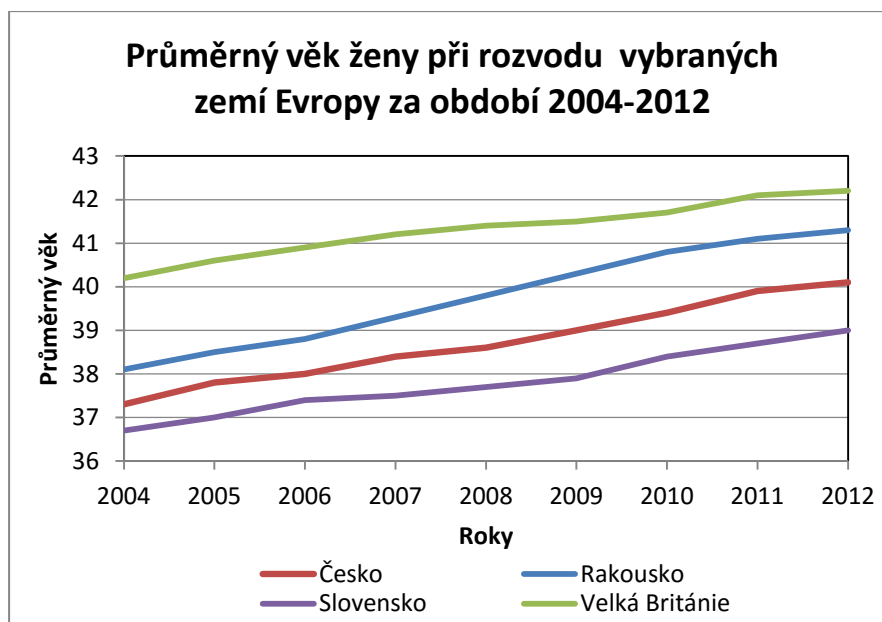
Statistické ročenky od roku 1991 data rozvodů podle věku již neuvádí. Pro následující porovnání věku při rozvodu jsme použili data dostupná ze statistických úřadů. Avšak většina států tyto statistiky nevede, proto jsme pro porovnání vybrali jen některé země Evropy za období 2004-2014.

Graf 10:

zdroj: ČSÚ 2015c, ONS 2014, SA 2015, ŠÚ SR 2014, vlastní zpracování

Graf 11:

zdroj: ČSÚ 2015c, ONS 2014, SA 2015, ŠÚ SR 2014, vlastní zpracování

Z grafů 10 a 11 je viditelné, že dochází ke zvyšování věku při rozvodů oproti předchozím statistikám. Ženy se rozvádějí v nižším věku než muži. V porovnání těchto čtyř zemí nejvyššího průměrného věku při rozvodu dosahuje Velká Británie. Průměrný věk při rozvodu v roce 2012 byl na straně muže 44,7 let a ženy 42,2 let. Naopak nejnižší průměrný věk v těchto grafech mělo k roku 2012 Slovensko (pro muže 41,8 a ženy 39 let). Česko má vyšší průměrný věk při rozvodu než Slovensko, avšak nižší než Rakousko a Velká Británie.

Zastoupení jednotlivých věkových kategorií se postupem času celkově mění, dochází k rozvodům ve vyšším věku. Tento posun je viditelný zejména v severní a západní Evropě. S tímto trendem se snížil podíl rozvedených párů v nižším věku, zejména lidí do 30 let. Tento věkový posun je zapříčiněn sňatečností ve vyšším věku.

6 Kategorizace států Evropy podle intenzity rozvodovosti

Tato kapitola pojednává o sestavení kategorizace států Evropy podle intenzity vytvořené pomocí ballovy metody (Tabulka 3; Tabulka 4). Do kategorií států vyčleněných podle intenzity rozvodovosti byly přiřazeny jednotlivé státy. Na základě toho byla zpracována přehledná tabulka 5 dle pěti kategorií rozvodovosti. První kategorie v této tabulce má nejnižší intenzitu rozvodovosti, naopak poslední (V) kategorie má nejvyšší intenzitu rozvodovosti (Popjaková, Plešivčák 2009).

Tabulka 3:

Rozdělení bodů dle intenzity			
Hmro [%]	Body	Ir [%]	Body
0,1-1	1	0,1-15	1
1,1-2	2	15,1-30	2
2,1-3	3	30,1-45	3
3,1-4	4	45,1-60	4
4,1-5	5	60,1-75	5

zdroj: Eurostat 2015, vlastní výpočty a zpracování

Tabulka 4:

Kategorie států podle intenzity	
Kategorie států	Intenzita
I	2
II	3-4
III	5-6
IV	7-8
V	9

zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 5:

Kategorizace států Evropy za rok 2012	
Kategorie	Státy Evropy
I	Bosna a Hercegovina, Makedonie, Irsko, Kosovo
II	Albánie, Arménie, Ázerbajdžán, Černá hora, Gruzie, Chorvatsko, Itálie, Malta, Rumunsko, Řecko, Srbsko, Turecko, Ukrajina
III	Bulharsko, Francie, Island, Kypr, Moldavsko, Norsko, Polsko, Rakousko, San Marino, Slovensko, Slovinsko, Švýcarsko
IV	Belgie, Česko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Lichtenštejnsko, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Velká Británie, Španělsko, Švédsko
V	Bělorusko, Lotyšsko, Rusko,

zdroj: vlastní zpracování

První kategorie zahrnuje tři státy z bývalé Jugoslávie, které řadíme do jihovýchodní Evropy. Můžeme tedy konstatovat, že státy bývalé Jugoslávie mají nízkou úroveň rozvodovosti. Patří sem též Irsko, které je silně katolické a intenzita rozvodů je na nízké úrovni. Zároveň se nám potvrdila hypotéza, že u států silně katolických nedochází k rozvodům.

Druhá kategorie obsahuje třináct zemí Evropy. Patří sem zbylé státy bývalé Jugoslávie, takže se potvrzuje jejich nižší trend rozvodovosti. Dále se sem řadí státy Zakavkazska, které byly součástí Sovětského svazu. Zároveň jejich úroveň rozvodovosti je na nižší úrovni, neboť uznávají tradici velkorodiny a manželství. Řadíme sem také

balkánské státy patřící do jihovýchodní Evropy. Výrazný vliv má v této kategorii křesťanství, příkladem může být katolická Itálie a Malta, které mají vyspělejší ekonomiku.

Dvanáct států patří do třetí kategorie. Zde je úroveň rozvodovosti průměrná. Tato kategorie zahrnuje státy severní Evropy (Norsko, Island), jihovýchodní Evropy (Bulharsko, Kypr), jižní Evropy (San Marino), západní Evropy (Francie, Švýcarsko), východní Evropy (Moldavsko), střední Evropy (Polsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko).

Čtvrtá kategorie má vyšší úroveň rozvodovosti. Do této kategorie patří celkem patnáct států Evropy. Ze severní Evropy, která je charakteristická vysokou úrovní rozvodovosti, sem řadíme Dánsko, Finsko a Švédsko. Severské státy jsou protestantské, což může být možný důvod vyšší rozvodovosti. Pobaltské státy Estonsko a Litva, pro které je taktéž charakteristická vysoká úroveň rozvodovosti daná snadnou legislativní cestou k rozvodu. V této kategorii dominují státy ze západní Evropy (Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Velká Británie) a střední Evropy (Česko, Lichtenštejnsko, Maďarsko, Německo). Patrná je vyšší vyspělost těchto států. Důvodem vyšší úrovně rozvodovosti může být změna v tradičním chování, nadhodnocování individualismu a celková soběstačnost bez partnera. Patří sem státy i jižní Evropy (Portugalsko, Španělsko). Důvodem je možné zjednodušení rozvodů po legislativní stránce. Možné přesvědčení manželů, že jediným řešením je rozvod či neslučitelné vysoké pracovní tempo.

Do páté kategorie náleží pouze tři státy Evropy, které se řadily do bývalého Sovětského svazu a mají nejvyšší úroveň rozvodovosti v Evropě. Lotyšsko patří do pobaltských států a má značnou menšinu rusů, která může ovlivnit úroveň rozvodovosti, avšak jeho ekonomika je na dobré úrovni. V Bělorusku, patřící do východní Evropy, ztratila rodina hodnotu. Do manželství vstupují páry v brzkém věku, posléze si nerozumějí a častěji se rozvádějí. Důvodem může být i nedávná ekonomická krize a celková ekonomická nestabilita příjmů manželů. V Rusku, které spadá do východní Evropy, stále přetrvává netolerantnost nevěry, proto dochází k mnoha rozvodům. Důvodem vysoké úrovně rozvodovosti může být též snadná cesta k rozvodům, která je nenákladná (Anděl, Bičík, Havlíček a kol. 2010).

7 Závěr

V této bakalářské práci byla shrnuta rozvodovost obyvatelstva evropských států, jejich časový vývoj a prostorová diferencovanost. Nejprve byla shrnuta teoretická část týkající se rodiny, rozpadu rodiny a procesů rozvodovosti. Následně byly prezentovány metody a techniky studia rozvodovosti. Rozvodovost evropských států byla zhodnocena podle ukazatelů a příčin rozvodovosti. Prvním ukazatelem byla hrubá míra rozvodovosti ze získaných údajů od roku 1960 do roku 2012. Pro jednotlivá desetiletí byly vytvořeny mapy poukazující právě na hrubou míru rozvodovosti. Následně byl použit index rozvodovosti v časovém vývoji od roku 1960 do roku 2012. Pro tento ukazatel byla vytvořena mapa za rok 2012. Poslední vybraný ukazatel byla úhrnná rozvodovost. Proto tento ukazatel vznikla mapa, která ukazuje na převážnou nedostupnost dat. Proto jsme alespoň poukázali na srovnání států v jednotlivých dílčích grafech.

Z mapových výstupů hrubé míry rozvodovosti byla ověřena první hypotéza, která potvrzuje, že evropské státy vyznávající křesťanství mají nízké hodnoty hrubé míry rozvodovosti. Příkladem může být Bosna a Hercegovina, kde máme sice údaje až od roku 2005, ale hodnoty hrubé míry rozvodovosti se pohybují do 0,5 ‰. Nízké hodnoty platí i pro Itálii, neboť se zde nachází samotný Vatikán – sídlo křesťanské církve. Křesťanství celkově rozvody neuznává a zavrhuje je, neboť sňatek je brán jako trvalý závazek schválen vyšší, božskou mocí, který by neměl být zrušen. Tvrdé podmínky pro povolení rozvodu má například Irsko. Cesta k udělení rozvodu není snadná, tudíž hrubá míra rozvodovosti se pohybuje v nízkých hodnotách.

Druhá hypotéza byla zpracována v samostatné kapitole příčiny rozvodovosti. Tato hypotéza se nám také potvrdila a hlavním důvodem pro rozvod patří rozdílnost názorů, povah či zájmů. Naopak dochází ke snížení rozvodů zapříčiněných nevěrou. Celkový pohled na rozvody je brán odlišně. Každá země má jiný přístup k rozvodům a ve společnosti jsou též odlišné důvody a příčiny rozvodů či samotné postavení instituce rodiny. Avšak námi vybrané státy potvrzují nárůst příčin rozdílnosti názorů, povah a zájmů.

Třetí hypotéza se týkala druhé demografické revoluce. Ta byla taktéž potvrzena, neboť u evropských států dochází k nárůstu rozvodů právě v této době. Druhá demografická revoluce je chápána jako souhrnná změna v hodnotovém systému obyvatelstva. Nejvíce byla typická pro západní a severní Evropu začátkem šedesátých let 20. století. Právě od této doby je viditelný nárůst rozvodovosti. V rámci druhé demografické revoluce se do popředí dostává individualismus, který se dále projevuje v příčinách rozvodů.

Celkově je úroveň rozvodovosti v Evropě odlišná. Nejvyšší úroveň rozvodovosti ze získaných sledovaných údajů má Lotyšsko a Rusko, neboť tyto státy mají snadnou legislativní cestu k rozvodům. Vysoká rozvodovost se objevuje dále v severských a vyspělých zemích Evropy. Naopak nízké hodnoty rozvodovosti se nacházejí v silně katolických státech, zejména v Itálii, dále ve státech bývalé Jugoslávie a v jihovýchodní Evropě. Práce byla více zaměřena i na Českou republiku. V Česku hrubá míra rozvodovosti kolísá kolem 3 %. Nejvyšší hrubá míra rozvodovosti byla v roce 2008 a to 3,8 %, dnes dochází ke snižování rozvodovosti. Česko je zemí jednou z nejvyšších úrovní rozvodovosti na světě. Jedním z možných důvodů je snadná legislativní cesta umožňující rozvody.

Rozvodová legislativa je u jednotlivých evropských států rozdílná. Existují státy, které mají administrativní rozvod. Tento druh rozvodu se nachází v právních úpravách Norska, Dánska, Portugalska, Nizozemska a Ruska, kdy o rozvodu nerozhoduje soud, nýbrž správní orgán a takový rozvod může být uskutečněn pouze za předpokladu, že pár nevychovává nezletilé děti. Portugalsko chápeme jako zajímavý stát, jenž umožňuje ve své právní úpravě, vzniklé od roku 2008 rozvod pomocí internetové sítě. Samozřejmě tu platí jisté podmínky, neboť pár nesmí vychovávat nezletilé děti či nesmí mít společné trvalé bydliště.

Ekonomická úroveň souvisí s úrovní rozvodovosti, avšak nepatří mezi nejdůležitější společenské jevy ovlivňující rozvodovost. Z ekonomického hlediska nejsou patrné významné rozdíly mezi státy Evropy patřící do Evropské unie. Důležitou roli zde hraje samotná úroveň jednotlivých států Evropy mající historický kontext. Významný rozdíl je pouze u států Zakavkazska a bývalé Jugoslávie, které jsou méně vyspělé než ostatní regiony Evropy a mají nízkou úroveň rozvodovosti.

Zastoupení jednotlivých věkových kategorií při rozvodu se postupem času celkově mění, zvyšují se rozvody ve vyšším věku. Tento trend je patrný především v severní a západní Evropě. S touto tendencí se omezuje podíl rozvedených párů v nižším věku, zejména lidí do 30 let, který je zapříčiněn sňatečností ve vyšším věku. Posun rozvodovosti ve vyšším věku souvisí s nárůstem individualismu a poklesem hodnoty samotné rodiny.

Rozvod manželů a s tím vznikající rozpad dané rodiny je určitým momentem vývoje manželství jako jisté formy lidského spoluzití. Samotná rozvodovost reprezentuje v určité zemi či oblasti vývoj a postup vývoje všech rodin a manželství.

Seznam použité literatury

Monografie

ANDĚL, J., BIČÍK, J., HAVLÍČEK, T., a kol. (2010): Makroregiony světa: regionální geografie pro gymnázia. 1. vydání. Praha, Nakladatelství České geografické společnosti, 152 s.

BURCIN, B., FIALOVÁ, L., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., a kol. (2010): Demografická situace České Republiky – proměny a kontexty 1993-2008. 1. vydání. Praha, Slon, 238 s.

COUNCIL OF EUROPE (2005): Recent demographic developments in Europe 2003. Strasbourg, Council of Europe Publishing, 125 s.

DEMEK, J. (1984): Teoretická geografie. 1. vydání. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 221 s.

FULBROOK, M. (2010): Dějiny moderního Německa: od roku 1918 po současnost. Praha, Grada, 304 s.

GREGORY, D., JOHNSTON, R., PRATT, G., WATTS, M., WHATMORE, S., eds. (2009): The Dictionary of Human Geography, 5th ed. Wiley-Blackwell, Oxford, 1052 s.

KALIBOVÁ, K. (2006): Úvod do demografie. 2. vydání. Praha, Karolinum, 52 s.

KALIBOVÁ, K. (2008): Rozvodovost v zemích Evropské unie. In: Fialová, L. (ed al). Populační vývoj České republiky 2007. Katedra demografie a geodemografie PŘF UK v Praze, Praha, s. 101–106.

KALIBOVA, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A. (1998): Demografie (nejen) pro demografy. 2. vydání. Praha, Slon, 128 s.

KLUFOVÁ, R. (2008): Základy demografie. 1. vydání. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta ekonomická, 140 s.

KOSCHIN, F. (2005): Demografie poprvé. Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta informatiky a statistiky, 122 s.

MARENČÁKOVÁ, J. (2006): Reprodukčné a rodinné správanie obyvateľstva Slovenska po roku 1989 z časového a priestorového aspektu. In Geografický časopis. ISSN 1335-1257, 2006, roč. 58, č. 3, s. 197-223.

MATĚJKOVÁ, B., PALONCYOVÁ, J. (2005): Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice. Brno, Masarykova Univerzita, 79 s.

MOŽNÝ, I. (1990): Moderní rodina. 1. vydání. Brno, Blok, 184 s.

PAVLÍK, Z., a kol. (2002a): Populační vývoj České republiky 2001. Praha, Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 109 s.

- PAVLÍK, Z., a kol. (2002b): Populační vývoj České republiky 1990–2002. 1. vydání. Praha, Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, 98 s.
- PAVLÍK, Z., RYCHTAŘÍKOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A. (1986): Základy demografie. 1. vydání. Praha, Academia, 732 s.
- PETRUSEK, M. (1996): Velký sociologický slovník. 1. vydání. Praha, Karolinum, 940 s.
- POPJAKOVÁ, D., PLEŠIVČÁK, M. (2009): Current Character of Internation Migration. The International Issues & Slovak Foreing Policy Affairs, No. 4, s. 57-78.
- SUTTROVÁ, P. (2014): Rozvodovost v evropském srovnání. Bakalářská práce. Katedra demografie a geodemografie PŘF UK, Praha, 71 s.
- VOŽENÍLEK, V., KAŇOK, J., a kol. (2011): Metody tematické kartografie - Vizualizace prostorových jevů. Univerzita Palackého v Olomouci, 216 s.
- VÝROST, J. (1998): Aplikovaná sociální psychologie. 1. vydání. Praha, Portál, 1383 s.

Internetové zdroje

- ANTOKOLSKAIA, M. (2002): Grounds for Divorce and Maintenance Between Former Spouses: Russia,
<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Russia-Divorce.pdf> (27. 3. 2015).
- BEVNAT (2015): Total divorce rate,
<http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/en/index/themen/01/06/blank/key/06/03.html>
 (5. 3. 2016).
- BHAS (2014): Demografija 2014,
http://www.bhas.ba/tematskibilteni/DEMOGRAFIJA_2015_BH_web.pdf
 (22. 3. 2016).
- BiB (2015): Total Divorce Rates in Germany, Western and Eastern Germany, 1970 to 2013,
http://www.bib-demografie.de/EN/Facts_Figures/Divorces/Figures/a_05_06_zusgef_ehescheidungsziffer_d_w_o_ab1970.html (5. 3. 2016).
- BUTKEVYCH, B. (2012): Marriage: Easy come, Easy go,
<http://divorceinrussia.com/russian-divorce-statistics/> (20. 1. 2016).
- CSB (2015): Divorces by duration of marriage, total divorce rate and divorces per 1000 contracted marriages,
http://data.csb.gov.lv/pxweb/en/Sociala/Sociala__ikgad__iedz__laulibas/IL0060.px/table/tableViewLayout1/?rxid=3d45ed82-37cb-4028-9e9c-9e6bde2ba4ba
 (19. 3. 2016).
- Česko (2012): Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník. Část II, hlava I. In: Sbírká zákonů. 2012, částka 33,
http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf (25. 4. 2015).
- ČSÚ (2013): Rozvodovost - příčiny rozvodů,
<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost> (28. 4. 2015).

- ČSÚ (2014): Demografické ročenky (pramenná díla 2010-2014) – C. 10 Rozvody podle příčiny rozvratu manželství,
https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie (10. 1. 2016).
- ČSÚ (2015b): Česká republika od roku 1989 v číslech - Vybrané demografické údaje (1989-2014),
https://www.czso.cz/documents/10180/33786359/32018115_0101.pdf/22674bba-d272-43c3-b228-6f6af29550cb?version=1.1 (5. 3. 2016).
- ČSÚ (2015c): Demografická ročenka krajů 2005 až 2014: Česká republika,
<https://www.czso.cz/documents/10180/20555243/1300681500.pdf/78180f06-9f4d-4db8-b53d-e568e967f74c?version=1.0> (10. 4. 2016).
- ČSÚ (2015a): Rozvodovost,
<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost> (8. 1. 2016).
- ČTK (2015): Anulování sňatku,
http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/pokrok-papez-zjednodusil-katolicke-rozvodovost_355026.html (15. 12. 2015).
- Demographic Portrait of Hungary (2012): Divorce,
http://www.demografia.hu/en/downloads/Demographic_Portrait/2012/Demographic-Portrait-Hungary-2012.pdf (19. 2. 2016).
- European Communities (2004): Population statistics,
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5658325/KS-BP-04-001-EN.PDF/870defdf-c7b8-4fdf-a252-8d31104e8097?version=1.0> (1. 3. 2016).
- European justice (2014b): Divorce – Belgium,
https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-be-cs.do?clang=en (20. 1. 2016).
- European justice (2014a): Divorce – Germany,
https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-de-cs.do?clang=en (20. 1. 2016).
- European justice (2014c): Rozvod – Nizozemí,
https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-nl-cs.do?member=1 (20. 1. 2016).
- Eurostat (2003): Demographic Statistics: Definitions and Methods of Collection in 31 European Countries,
<http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/statmanuals/files/KS-CC-03-005-EN.pdf>
 (20. 4. 2015).
- Eurostat (2015): Divorce indicators,
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (15. 3. 2015).
- HUSÁK, T. (2006): Populační vývoj: Lotyšsko,
http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=387 (21. 2. 2016).
- INFOSTAT (2015): Tabuľka základných údajov SR,
http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=35 (21. 3. 2016).
- INSEE (2013): Divorces – Divorce rate by duration of marriage,
http://www.insee.fr/en/themes/detail.asp?ref_id=ir-sd2005&page=irweb/sd2005/dd/sd2005_div.htm (22. 3. 2016).
- JEMELKA, P. (2015): Papež katolíkům zjednodušil a zlevnil rozvody,
<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/papez-katolikum-zjednodusil-a-zlevnil-rozvodove-rizeni/r~038767ac562411e5974b0025900fea04/> (16. 12. 2015).

- KALASCHNIKOVA, C. (2014): Russia is the top divorcing nation. Russian divorce statistics,
<http://divorceinrussia.com/russian-divorce-statistics/> (25. 1. 2016).
- KUČEROVÁ, T. (2010): Rozvod manželství,
https://is.bivs.cz/th/13028/bivs_b/Kucerova_Tereza_-_Rozvod_manzelstvi.txt
 (15. 2. 2016).
- MATĚJKOVÁ, B., PALONCYOVÁ, J. (2003): Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I. Praha, VÚPSV, 88 s.,
<http://praha.vupsv.cz/Fulltext/rodpolI.pdf> (21. 4. 2015).
- MIRIANI, L. (2011): Malta to legalise divorce after bitter referendum. In: TheIndependent.co.uk. 2011,
<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/malta-to-legalise-divorce-after-bitter-referendum-2290802.html> (7. 5. 2015).
- MPSV (2013): Národní zpráva o rodině,
<http://www.mpsv.cz/cs/898> (20. 3. 2015).
- Office for National Statistics (2014): Divorce in England and Wales: 2012,
<http://ons.gov.uk/ons/rel/vsob1/divorces-in-england-and-wales/2012/stb-divorces-2012.html#tab=Fact-proven-at-divorce> (10. 2. 2016).
- OSP (2015): Modern Lithuania (1991 – now): Total divorce rate,
<http://osp.stat.gov.lt/en/statistiniu-rodikliu-analize1> (22. 3. 2016).
- Pew Research Center (2012): Religious Composition by Country, in Numbers,
<http://www.pewforum.org/2012/12/18/table-religious-composition-by-country-in-numbers/> (28. 12. 2015).
- PŠENKA, T. (2007): Hierarchizácia železničnej siete Slovenska. In: Študentská vedecká konferencia, 18. Apríl 2007, Bratislava. Zborník príspevkov, 2. zväzok, s. 247-249.
http://www.humannageografia.sk/clanky/psenka_11_hierarchia.pdf (14. 4. 2016)
- SAVOLAINEN, M. (2002): Grounds for divorce and maintenance between former spouses: Finland,
<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Finland-Divorce.pdf> (18. 2. 2016).
- SHANNON, G. (2002): Grounds for divorce and maintenance between former spouses: Republic of Ireland,
<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Ireland-Divorce.pdf> (28. 4. 2015).
- SIDORENKO, T. (2012): Trendy světové ekonomiky. Diplomová práce. Katedra bankovníctví a pojišťovnictví, Bankovní institut vysoká škola Praha, Praha, 101 s.,
https://is.bivs.cz/th/10967/bivs_m/Trendy_svetove_ekonomiky_komplet.pdf
 (12. 4. 2016)
- STAT (2015): Ehescheidungen und Gesamtscheidungsrate seit 1994 nach Bundesländern,
http://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/ehescheidungen/023620.html (19. 3. 2016).
- STATISTICS AUSTRIA (2015): Divorces by selected characteristics since 2004,
http://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/divorces/028982.html
 (10. 4. 2016).
- SURS (2015): Divorces, Slovenia: Basic data and indicators on divorces, Slovenia, annually,
<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (21. 3. 2016).

- ŠÚ SR (2014): Vývoj obyvateľstva v Slovenskej republike a krajoch v roku 2013,
https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055/Vyvoj_obyvatelstva_v_Slovenskej_republike_a_krajoch_v_roku_2013.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055
(26. 2. 2016).
- ŠU (2015): Nečekaný krok pápeža. František zjednodušil cirkevní rozvody,
<http://hn.hnonline.sk/svet-120/necakany-krok-papeza-frantisek-zjednodusil-cirkevne-rozvody-904203> (20. 12. 2015).
- The World Bank (2016): GDP per capita, PPP (current international \$),
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD> (12. 4. 2016).
- UNITED NATIONS (2014): Demographic Yearbook,
<http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dyb2.htm> (10. 4. 2016).

Seznam tabulkových a grafických příloh

Seznam map

- Mapa 1: Hrubá míra rozvodovosti evropských států za rok 1960
- Mapa 2: Hrubá míra rozvodovosti evropských států za rok 1970
- Mapa 3: Hrubá míra rozvodovosti evropských států za rok 1980
- Mapa 4: Hrubá míra rozvodovosti evropských států za rok 1990
- Mapa 5: Hrubá míra rozvodovosti evropských států za rok 2000
- Mapa 6: Hrubá míra rozvodovosti evropských států za rok 2010
- Mapa 7: Hrubá míra rozvodovosti evropských států za rok 2012
- Mapa 8: Index rozvodovosti evropských států za rok 2012
- Mapa 9: Úhrnná rozvodovost evropských států v roce 2000

Seznam grafů

- Graf 1: Počet rozvodů podle příčiny rozvratu manželství v Česku za rok 2014
- Graf 2: Počet rozvodů podle příčiny rozvratu manželství na Slovensku za rok 2012
- Graf 3: Počet rozvodů podle příčiny rozvratu manželství v Anglii a Walesu za rok 2012
- Graf 4: Struktura křesťanského náboženství v Evropě za rok 2010 I
- Graf 5: Struktura křesťanského náboženství v Evropě za rok 2010 II
- Graf 6: Hrubá míra rozvodovosti evropských států 1960-2012
- Graf 7: Index rozvodovosti evropských států za období 1960-2012
- Graf 8: Úhrnná rozvodovost vybraných evropských států za období 1960-2000
- Graf 9: Úhrnná rozvodovost vybraných evropských států za období 1960-2012
- Graf 10: Průměrný věk muže při rozvodu vybraných zemí Evropy za období 2004-2012
- Graf 11: Průměrný věk ženy při rozvodu vybraných zemí Evropy za období 2004-2012

Seznam tabulek

- Tabulka 1: Katolíci a rozvodovost za rok 2010
- Tabulka 2: Protestanti a rozvodovost za rok 2010
- Tabulka 3: Rozdělení bodů dle intenzity
- Tabulka 4: Kategorie států podle intenzity
- Tabulka 5: Kategorizace států Evropy za rok 2012

Seznam příloh

- Příloha 1: Hrubá míra rozvodovosti evropských zemí za roky 1960-2010
- Příloha 2: Hrubá míra rozvodovosti evropských zemí za roky 2001-2012
- Příloha 3: Počet rozvodů evropských zemí za roky 1960-1990
- Příloha 4: Počet rozvodů evropských zemí za roky 1995-2005
- Příloha 5: Počet rozvodů evropských zemí za roky 2006-2012
- Příloha 6: Index rozvodovosti evropských zemí za roky 1960-2010
- Příloha 7: Index rozvodovosti evropských zemí za roky 2001-2012
- Příloha 8: Úhrnná rozvodovost evropských zemí za roky 1960-2010
- Příloha 9: Úhrnná rozvodovost evropských zemí za roky 2001-2012
- Příloha 10: Náboženství evropských zemí za rok 2010
- Příloha 11: Kategorizace států Evropy podle intenzity za rok 2012

Přílohy

Příloha 1: Hrubá míra rozvodovosti evropských zemí za roky 1960-2010

Země/Rok	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Albánie	0,5	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	1,3	-
Arménie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,8	0,9
Ázerbajdžán	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,1	1,0
Belgie	0,5	0,6	0,7	1,1	1,5	1,9	2,0	3,5	2,6	2,9	2,6
Bělorusko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,1	3,9
Bosna a Hercegovina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,4
Bulharsko	-	1,1	1,2	1,3	1,5	1,6	1,3	1,3	1,3	1,9	1,5
Černá Hora	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,8	0,8
Česko	1,4	1,7	2,2	2,6	2,6	2,9	3,1	3,0	2,9	3,1	2,9
Dánsko	1,5	1,4	1,9	2,6	2,7	2,8	2,7	2,5	2,7	2,8	2,6
Estonsko	2,1	2,3	3,2	3,4	4,1	4,0	3,7	5,2	3,0	3,0	2,2
Finsko	0,8	1,0	1,3	2,0	2,0	1,8	2,6	2,7	2,7	2,6	2,5
Francie (metropolitní)	0,7	0,7	0,8	1,2	1,5	1,9	1,9	2,1	1,9	2,5	2,1
Francie	-	-	-	-	-	-	-	2,1	1,9	2,5	2,1
Gruzie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,4	1,1
Chorvatsko	1,2	1,3	1,2	1,3	1,2	1,1	1,1	0,9	1,0	1,1	1,2
Irsko	-	-	-	-	-	-	-	-	0,7	0,8	0,7
Island	0,7	0,9	1,2	1,8	1,9	2,2	1,9	1,8	1,9	1,9	1,8
Itálie	-	-	-	0,2	0,2	0,3	0,5	0,5	0,7	0,8	0,9
Kosovo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,7	-
Kypr	-	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	0,6	1,2	1,7	2,0	2,3
Lichtenštejnsko	-	-	-	-	-	-	-	-	3,9	2,7	2,4
Litva	0,9	0,9	2,2	2,7	3,2	3,2	3,4	2,8	3,1	3,3	3,2
Lotyšsko	2,4	2,8	4,6	4,8	5,0	4,5	4,0	3,1	2,6	2,8	2,4
Lucembursko	0,5	0,4	0,6	0,6	1,6	1,8	2,0	1,8	2,4	2,2	2,1
Maďarsko	1,7	2,0	2,2	2,5	2,6	2,8	2,4	2,4	2,3	2,5	2,4
Makedonie	0,7	0,5	0,3	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4	0,7	0,8	0,8
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moldavsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,0	3,2
Monako	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Německo do roku 1990 SRN	0,9	1,0	1,3	1,7	1,6	2,1	1,9	2,1	2,4	2,4	2,3
Německo včetně bývalého NDR	1,0	1,1	1,3	1,9	1,8	2,3	1,9	2,1	2,4	2,4	2,3
Nizozemsko	0,5	0,5	0,8	1,5	1,8	2,3	1,9	2,2	2,2	2,0	2,0
Norsko	0,7	0,7	0,9	1,4	1,6	2,0	2,4	2,4	2,2	2,4	2,1
Polsko	0,5	0,7	1,1	1,2	1,1	1,3	1,1	1,0	1,1	1,8	1,6
Portugalsko	0,1	0,1	0,1	0,2	0,6	0,9	0,9	1,2	1,9	2,2	2,6
Rakousko	1,1	1,2	1,4	1,4	1,8	2,0	2,1	2,3	2,4	2,4	2,1
Rumunsko	2,0	1,9	0,4	1,6	1,5	1,4	1,4	1,5	1,4	1,6	1,6
Rusko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,2	4,5

Řecko	0,3	0,4	0,4	0,4	0,7	0,8	0,6	1,0	1,0	1,2	1,2
San Marino	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,0	-
Slovensko	0,6	0,6	0,8	1,3	1,3	1,5	1,7	1,7	1,7	2,2	2,2
Slovinsko	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	0,9	0,8	1,1	1,3	1,2
Srbsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	0,9
Španělsko	-	-	-	-	-	0,5	0,6	0,8	0,9	1,7	2,2
Švédsko	1,2	1,2	1,6	3,1	2,4	2,4	2,3	2,6	2,4	2,2	2,5
Švýcarsko	0,9	0,8	1,0	1,4	1,7	1,8	2,0	2,2	1,5	2,9	2,8
Turecko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,3	1,6
Ukrajina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,9	2,8
Velká Británie	-	0,7	1,0	2,1	2,6	2,8	2,7	2,9	2,6	2,6	2,1

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Příloha 2: Hrubá míra rozvodovosti evropských zemí za roky 2001-2012

Země/Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	0,8	1,1	1,2	0,9	1,3	1,3	1,0	1,1	-	-	-	-
Arménie	-	-	-	0,6	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	-
Ázerbajdžán	-	-	-	0,8	1,1	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0	1,2	1,2
Belgie	2,8	3,0	3,0	3,0	2,9	2,8	2,8	3,3	3,0	2,6	-	2,5
Bělorusko	-	-	-	3,0	3,1	3,3	3,7	3,8	3,7	3,9	4,1	4,1
Bosna a Hercegovina	-	-	-	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	-	0,4
Bulharsko	1,3	1,3	1,5	1,9	1,9	1,9	2,2	1,9	1,6	1,5	1,4	1,6
Černá Hora	-	-	-	-	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Česko	3,1	3,1	3,8	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0	2,8	2,9	2,7	2,5
Dánsko	2,7	2,8	2,9	2,9	2,8	2,6	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6	2,8
Estonsko	3,1	3,0	2,9	3,1	3,0	2,8	2,8	2,6	2,4	2,2	2,3	2,4
Finsko	2,6	2,6	2,6	2,5	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4
Francie	1,9	1,9	2,1	2,2	2,5	2,2	2,1	2,1	2,0	2,1	2,0	-
Francie (metropolitní)	1,9	1,9	2,1	2,2	2,5	2,2	2,1	2,1	-	2,1	2,1	-
Gruzie	-	-	-	0,4	0,4	0,5	0,5	0,7	0,9	1,1	1,3	-
Chorvatsko	1,1	1,0	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
Irsko	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6
Island	1,9	1,8	1,8	1,9	1,9	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,6	-
Itálie	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	-
Kosovo	-	-	-	0,6	0,7	0,7	0,7	0,5	0,7	-	0,8	0,7
Kypr	1,7	1,9	2,0	2,2	2,0	2,3	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4
Lichtenštejnsko	2,5	2,9	2,5	2,9	2,7	2,3	2,8	2,8	2,7	2,4	2,5	2,4
Litva	3,2	3,1	3,1	3,3	3,3	3,4	3,5	3,2	2,9	3,2	3,4	3,5
Lotyšsko	2,5	2,6	2,1	2,3	2,8	3,3	3,4	2,9	2,4	2,4	4,0	3,6
Lucembursko	2,3	2,4	2,3	2,3	2,2	2,5	2,3	2,0	2,1	2,1	-	-
Maďarsko	2,4	2,5	2,5	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,3	2,2
Makedonie	0,7	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,8	0,9	0,9
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	1,1
Moldavsko	-	-	-	-	4,0	3,5	3,9	3,5	3,3	3,2	3,1	3,0
Monako	-	-	-	2,5	-	-	-	-	-	-	-	-

Německo do roku 1990 SRN	2,4	2,5	2,6	2,6	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2
Německo včetně bývalého NDR	2,4	2,5	2,6	2,6	2,4	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2
Nizozemsko	2,3	2,1	1,9	1,9	2,0	1,9	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0	2,1
Norsko	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0
Polsko	1,2	1,2	1,3	1,5	1,8	1,9	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7	1,7
Portugalsko	1,8	2,7	2,2	2,2	2,2	2,3	2,4	2,5	2,5	2,6	2,5	2,4
Rakousko	2,6	2,5	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,3	2,1	2,1	2,0
Rumunsko	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,5	1,7	1,7	1,6	1,6	1,8	1,6
Rusko	-	-	-	4,4	4,2	4,5	4,8	5,0	4,9	4,5	4,7	-
Řecko	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	-	-
San Marino	-	-	-	2,1	2,0	2,8	2,1	2,2	-	-	2,6	-
Slovensko	1,8	2,0	2,0	2,0	2,2	2,4	2,3	2,4	2,4	2,2	2,1	2,0
Slovinsko	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2
Srbsko	-	-	-	-	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	0,9	1,1	1,0
Španělsko	1,0	1,0	1,1	1,2	1,7	2,9	2,8	2,4	2,1	2,2	2,2	2,2
Švédsko	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5
Švýcarsko	2,2	2,2	2,3	2,4	2,9	2,8	2,6	2,6	2,5	2,8	2,2	2,2
Turecko	-	-	0,7	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,6	1,6	1,6	1,6
Ukrajina	-	-	-	3,7	3,9	3,8	3,8	5,3	3,2	2,8	1,4	1,1
Velká Británie	2,7	2,7	2,8	2,8	2,6	2,4	2,3	2,2	2,0	2,1	2,1	-

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Příloha 3: Počet rozvodů evropských zemí za roky 1960-1990

Země/Rok	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Albánie	850	1 028	1 625	1 853	2 024	2 381	2 675
Arménie	-	-	-	-	-	-	-
Ázerbajdžán	-	-	-	-	-	-	-
Belgie	4 589	5 520	6 403	10 977	14 457	18 440	20 330
Bělorusko	-	-	-	-	-	-	-
Bosna a Hercegovina	-	-	-	-	-	-	-
Bulharsko	-	8 679	9 905	11 030	13 110	14 361	11 368
Černá Hora	-	-	-	-	-	-	-
Česko	12 970	16 196	21 516	26 154	27 218	30 489	32 055
Dánsko	6 682	6 527	9 524	13 264	13 593	14 385	13 731
Estonsko	2 544	2 966	4 379	4 845	6 127	6 059	5 785
Finsko	3 655	4 594	6 044	9 358	9 464	9 064	13 127
Francie	-	-	-	-	-	-	-
Francie (metropolitní)	30 182	34 877	40 004	61 286	81 143	107 505	105 813
Gruzie	-	-	-	-	-	-	-
Chorvatsko	4 811	5 663	5 333	5 928	5 342	5 375	5 466
Irsko	-	-	-	-	-	-	-
Island	125	164	246	397	441	527	479
Itálie	-	-	-	10 759	11 862	15 659	27 728

Kosovo	-	-	-	-	-	-	-
Kypr	-	141	130	121	164	258	348
Lichtenštejnsko	-	-	-	-	-	-	-
Litva	2 364	2 611	6 918	8 987	11 038	11 464	12 747
Lotyšsko	5 080	6 286	10 867	11 750	12 650	11 670	10 783
Lucembursko	153	146	217	229	582	665	759
Maďarsko	16 590	20 363	22 841	25 997	27 797	29 309	24 888
Makedonie	1 013	754	453	1 270	890	817	749
Malta	-	-	-	-	-	-	-
Moldavsko	-	-	-	-	-	-	-
Monako	-	-	-	-	-	-	-
Německo do roku 1990 SRN	48 878	58 728	76 520	106 829	96 222	128 124	122 869
Německo včetně bývalého NDR	73 419	85 305	103 927	148 458	141 018	179 364	154 786
Nizozemsko	5 672	6 206	10 317	20 093	25 735	34 044	28 419
Norsko	2 379	2 581	3 429	5 575	6 634	8 206	10 170
Polsko	14 828	23 557	34 574	41 298	39 833	49 095	42 436
Portugalsko	749	695	509	1 552	5 843	8 988	9 216
Rakousko	8 011	8 423	10 356	10 763	13 327	15 460	16 282
Rumunsko	36 947	36 914	7 865	34 479	34 130	32 587	32 966
Rusko	-	-	-	-	-	-	-
Řecko	2 463	3 505	3 491	3 726	6 684	7 568	6 037
San Marino	-	-	-	-	-	-	-
Slovensko	2 321	2 506	3 420	6 154	6 645	7 800	8 867
Slovinsko	1 540	1 841	1 913	2 205	2 309	2 547	1 858
Srbsko	-	-	-	-	-	-	-
Španělsko	-	-	-	-	-	18 292	23 191
Švédsko	8 958	9 563	12 943	25 383	19 887	19 763	19 357
Švýcarsko	4 656	4 977	6 405	8 917	10 910	11 415	13 183
Turecko	-	-	-	-	-	-	-
Ukrajina	-	-	-	-	-	-	-
Velká Británie	-	37 785	58 239	120 522	148 301	160 300	153 386

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Příloha 4: Počet rozvodů evropských zemí za roky 1995-2005

Země/Rok	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Albánie	2 333	2 168	2 462	3 494	3 634	2 968	3 929
Arménie	-	-	-	-	-	1 968	2 466
Ázerbajdžán	-	-	-	-	-	6 900	8 900
Belgie	34 982	27 002	29 314	30 628	31 355	31 405	30 840
Bělorusko	-	-	-	-	-	29 133	30 531
Bosna a Hercegovina	-	-	-	-	-	1 494	1 763
Bulharsko	10 661	10 578	10 275	10 203	12 003	14 669	14 676
Černá Hora	-	-	-	-	-	-	499

Česko	31 135	29 704	31 586	31 758	38 824	33 060	31 288
Dánsko	12 976	14 381	14 597	15 304	15 763	15 774	15 300
Estonsko	7 456	4 230	4 312	4 074	3 973	4 158	4 054
Finsko	14 025	13 913	13 568	13 336	13 475	13 234	13 383
Francie	121 946	116 723	115 388	118 686	127 966	134 601	155 253
Francie (metropolitní)	119 189	114 005	112 631	115 861	125 175	131 335	152 020
Gruzie	-	-	-	-	-	1 793	1 928
Chorvatsko	4 236	4 419	4 670	4 496	4 934	4 985	4 883
Irsko	-	2 623	2 838	2 591	2 700	3 100	3 400
Island	472	545	551	524	531	552	560
Itálie	27 038	37 573	40 051	41 835	43 856	45 097	47 036
Kosovo	-	-	-	-	-	1 293	1 445
Kypr	757	1 182	1 197	1 320	1 472	1 614	1 514
Lichtenštejnsko	-	126	82	99	84	101	93
Litva	10 221	10 882	11 024	10 579	10 599	10 997	11 097
Lotyšsko	7 821	6 134	5 740	5 952	4 828	5 271	6 341
Lucembursko	727	1 030	1 028	1 092	1 026	1 055	1 046
Maďarsko	24 857	23 987	24 391	25 506	25 046	24 638	24 804
Makedonie	710	1 325	1 448	1 310	1 405	1 645	1 552
Malta	-	-	-	-	-	-	-
Moldavsko	-	-	-	-	-	-	14521
Monako	-	-	-	-	-	82	69
Německo do roku1990, SRN	169 425	194 408	197 498	204 214	213 975	213 691	201 693
Německo včetně bývalého NDR	169 425	194 408	197 498	204 214	213 975	213 691	201 693
Nizozemsko	34 170	34 650	37 104	33 179	31 479	31 098	31 905
Norsko	10 360	10 053	10 308	10 450	10 757	11 045	11 040
Polsko	38 115	42 770	45 308	45 414	48 632	56 332	67 578
Portugalsko	12 322	19 104	18 851	27 708	22 617	23 348	22 853
Rakousko	18 204	19 552	20 582	19 918	19 066	19 590	19 453
Rumunsko	34 906	30 725	31 135	31 790	33 073	35 225	33 193
Rusko	-	-	-	-	-	635 835	604 942
Řecko	10 995	11 309	11 184	11 080	12 033	12 307	13 494
San Marino	-	-	-	-	-	62	61
Slovensko	8 978	9 273	9 817	10 960	10 716	10 889	11 553
Slovinsko	1 585	2 125	2 274	2 457	2 461	2 411	2 647
Srbsko	-	-	-	-	-	-	7 661
Španělsko	33 104	37 743	39 242	41 621	45 448	50 974	72 848
Švédsko	22 528	21 502	21 022	21 322	21 130	20 106	20 000
Švýcarsko	15 703	10 511	15 778	16 363	16 799	17 949	21 332
Turecko	-	-	-	-	50 108	91 029	95 904
Ukrajina	-	-	-	-	-	173 163	183 455
Velká Británie	170 050	154 628	156 810	160 726	166 737	167 138	154 559

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Příloha 5: Počet rozvodů evropských zemí za roky 2006-2012

Země/Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	4 075	3 305	3 610	-	-	4 807	-
Arménie	2 797	2 931	3 031	2 829	2 997	3 188	-
Ázerbajdžán	7 817	8 340	7 933	7 784	8 825	10 747	11 087
Belgie	29 189	30 081	35 366	32 606	28 903	-	27 400
Bělorusko	31 814	36 146	36 679	35 056	36 655	38 584	39 034
Bosna a Hercegovina	1 659	1 826	1 369	1 402	1 676	-	1 471
Bulharsko	14 828	16 347	14 104	11 662	11 012	10 581	11 947
Černá Hora	470	453	460	456	520	471	515
Česko	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113	26 402
Dánsko	14 343	14 066	14 695	14 940	14 460	14 484	15 709
Estonsko	3 811	3 809	3 501	3 189	2 989	3 099	3 142
Finsko	13 255	13 224	13 471	13 527	13 619	13 469	13 040
Francie	139 147	134 477	132 594	130 601	133 909	132 977	-
Francie (metropolitní)	135 910	131 316	129 379	-	130 810	129 802	-
Gruzie	2 060	2 325	3 189	4 030	4 726	5 850	-
Chorvatsko	4 651	4 785	5 025	5 076	5 058	5 662	5 659
Irsko	3 684	3 684	3 630	3 341	3 113	2 819	2 892
Island	498	515	549	550	563	516	-
Itálie	49 534	50 669	54 351	54 456	54 160	53 806	-
Kosovo	1 480	1 558	1 026	1 555	-	1 469	1 328
Kypr	1 753	1 648	1 639	1 738	1 929	1 934	2 036
Lichtenštejnsko	81	97	98	97	86	91	87
Litva	11 202	11 336	10 317	9 270	10 006	10 341	10 399
Lotyšsko	7 249	7 403	6 214	5 099	4 930	8 302	7 311
Lucembursko	1 182	1 106	977	1 052	1 083	-	-
Maďarsko	24 869	25 160	25 155	23 820	23 873	23 335	21 830
Makedonie	1 475	1 417	1 209	1 287	1 720	1 753	1 926
Malta	-	-	-	-	-	42	441
Moldavsko	12 594	13 923	12 601	11 884	11 504	11 120	10 637
Monako	-	-	-	-	-	-	-
Německo do roku 1990 SRN	190 928	187 072	191 948	185 817	187 027	187 640	179 147
Německo včetně bývalého NDR	190 928	187 072	191 948	185 817	187 027	187 640	179 147
Nizozemsko	31 734	31 983	32 236	30 779	33 723	33 755	34 721
Norsko	10 598	10 280	10 158	10 235	10 224	10 188	9 906
Polsko	71 912	66 586	65 475	65 345	61 300	64 432	64 432
Portugalsko	23 935	25 411	26 394	26 464	27 903	26 750	25 380
Rakousko	20 336	20 516	19 701	18 806	17 474	17 295	17 006
Rumunsko	32 672	36 308	35 685	32 341	32 632	35 780	31 324
Rusko	640 837	685 910	703 412	699 297	639 321	639 376	-
Řecko	13 218	12 994	13 163	13 607	13 275	-	-
San Marino	85	66	71	-	-	82	49
Slovensko	12 716	12 174	12 675	12 671	12 015	11 102	10 948

Slovensko	2 334	2 617	2 246	2 297	2 430	2 298	2 509
Srbsko	8 204	8 622	8 502	8 505	6 644	8 251	7 372
Španělsko	126 952	125 721	109 922	98 207	102 690	103 290	104 262
Švédsko	20 295	20 669	21 377	22 211	23 593	23 389	23 422
Švýcarsko	20 981	19 882	19 613	19 321	22 081	17 566	17 550
Turecko	93 489	94 219	99 663	114 162	118 568	120 117	123 325
Ukrajina	179 123	178 364	245 899	145 439	126 068	61 872	49 807
Velká Británie	147 717	143 825	135 943	126 520	132 358	129 764	-

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

Příloha 6: Index rozvodovosti evropských zemí za roky 1960-2010

Země/Rok	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Albánie	6,8	7,4	11,2	9,9	9,3	9,4	9,2	8,6	8,4	18,0	-
Arménie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14,8	17,7
Ázerbajdžán	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12,4	11,1
Belgie	7,0	8,3	8,7	15,3	21,8	32,0	31,5	68,1	59,8	71,5	68,6
Bělorusko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41,6	47,6
Bosna a Hercegovina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,1	8,6
Bulharsko	-	13,2	13,5	14,7	18,8	21,5	19,0	29,0	30,1	43,8	45,3
Černá Hora	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15,2	14,1
Česko	17,5	19,8	23,7	26,9	34,7	37,8	35,2	56,7	53,7	60,4	65,9
Dánsko	18,6	15,7	26,2	41,7	51,4	49,1	43,6	37,4	37,5	42,3	46,7
Estonsko	20,9	28,1	35,4	38,9	47,3	47,1	49,1	106,4	77,1	66,2	59,0
Finsko	11,1	12,7	14,8	29,7	32,2	35,2	52,5	59,1	53,2	45,7	45,5
Francie	-	-	-	-	-	-	-	46,5	38,2	54,8	53,2
Francie (metropolitní)	9,4	10,1	10,2	15,8	24,3	39,9	36,9	46,8	38,3	55,0	53,3
Gruzie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,7	13,6
Chorvatsko	13,1	14,7	14,3	16,3	16,0	17,4	19,6	17,4	20,1	22,1	23,8
Irsko	-	-	-	-	-	-	-	-	13,7	15,9	15,1
Island	9,5	10,5	15,5	23,5	33,8	42,1	41,5	38,1	30,7	34,8	36,4
Itálie	-	-	-	2,9	3,7	5,2	8,7	9,3	13,2	19,0	24,9
Kosovo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,2	-
Kypr	-	3,1	2,5	2,1	4,2	4,6	6,2	11,4	12,7	25,7	31,7
Lichtenštejnsko	-	-	-	-	-	-	-	-	53,4	49,5	47,5
Litva	8,4	10,5	23,1	30,4	35	33,5	35,1	46,1	64,4	55,7	53,5
Lotyšsko	21,7	31,4	45,3	47,9	51,4	48,6	45,7	70,6	66,6	50,6	53,1
Lucembursko	6,8	6,7	10,1	9,4	27,1	33,9	32,8	35,1	48,0	51,5	61,9
Maďarsko	18,7	22,7	23,6	25,1	34,6	40,0	37,5	46,5	49,9	56,1	67,2
Makedonie	8,5	5,6	3,1	8,2	5,5	5,0	4,8	4,5	9,3	10,7	12,2
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moldavsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53,4	43,4
Monako	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42,9	-
Německo do roku 1990 SNR	9,4	11,9	17,2	27,6	26,6	35,1	29,6	39,4	46,4	51,9	49,0

Německo včetně NDR	10,7	13,7	18,1	28,1	28,4	36,1	30,0	39,4	46,4	51,9	49,0
Nizozemsko	6,4	5,7	8,4	20,1	28,6	41,2	29,3	41,9	39,3	44,9	44,7
Norsko	10,1	10,7	11,7	21,5	29,8	40,6	46,4	47,8	44,5	49,3	43,9
Polsko	6,1	11,8	12,3	12,5	13,0	18,4	16,6	18,4	20,3	32,7	26,8
Portugalsko	1,1	0,9	0,6	1,5	8,1	13,1	12,9	18,7	30,0	47,0	69,8
Rakousko	13,7	14,8	19,6	23,1	28,7	34,5	36,0	42,4	49,8	49,7	46,5
Rumunsko	18,7	22,5	5,4	18,3	18,7	20,2	17,1	22,7	22,6	23,4	28,2
Rusko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	56,7	52,6
Řecko	4,2	4,3	5,2	4,9	10,7	11,9	10,2	17,2	23,1	22,1	23,6
San Marino	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27,4	-
Slovensko	7,2	8,2	9,5	14,0	-	20,0	21,9	32,7	35,8	44,2	47,3
Slovinsko	11	12,2	13,4	14,3	18,7	24,1	21,8	19,2	29,5	45,9	37,2
Srbsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19,7	18,6
Španělsko	-	-	-	-	-	9,2	10,5	16,5	17,4	35,3	62,0
Švédsko	17,9	15,9	29,9	57,6	52,9	51,6	47,8	67,0	53,9	45,1	47,2
Švýcarsko	11,2	11,0	13,7	25,3	30,5	29,4	28,3	38,5	26,4	53,1	51,0
Turecko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14,7	20,3
Ukrajina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55,2	41,2
Velká Británie	-	9,0	12,4	28,0	35,4	40,8	40,9	52,8	50,5	-	47,2

zdroj: Eurostat 2015, vlastní výpočty a zpracování

Příloha 7: Index rozvodovosti evropských zemí za roky 2001-2012

Země/Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	9,6	13,3	13,3	14,2	18,0	19,1	14,8	17,0	-	-	19,0	-
Arménie	-	-	-	11,6	14,8	16,6	16,2	16,4	15,1	17,7	16,2	-
Ázerbajdžán	-	-	-	11,1	12,4	9,8	10,2	9,9	10,0	11,1	12,2	14,0
Belgie	69,6	75,7	75,1	72,5	71,5	65,1	66,0	77,5	75,3	68,6	-	64,9
Bělorusko	-	-	-	48,3	41,6	40,3	40,0	47,5	44,5	47,6	44,5	51,2
Bosna a Hercegovina	-	-	-	7,0	8,1	7,7	7,8	6,2	6,8	8,6	-	8,1
Bulharsko	32,1	34,9	39,2	47,3	43,8	45,2	55,2	50,9	45,0	45,3	49,3	56,4
Černá Hora	-	-	-	-	15,2	13,6	11,3	13,4	11,9	14,1	-	15,6
Česko	60,3	60,2	79,3	64,3	60,4	59,4	54,5	59,7	60,9	65,9	62,3	58,4
Dánsko	39,9	41,1	45,0	41,8	42,3	39,3	38,5	39,3	45,4	46,7	53,3	55,1
Estonsko	76,4	69,6	69,7	69,2	66,2	54,8	54,2	57,1	59,5	59,0	56,4	53,4
Finsko	54,6	49,4	52,2	45,1	45,7	46,9	44,8	43,4	45,3	45,5	47,4	45,2
Francie	39,0	41,5	45,2	48,3	54,8	50,8	49,1	49,9	51,9	53,2	56,1	-
Francie (metropolitní)	39,1	41,5	45,4	48,4	55,0	50,9	49,1	50,0	-	53,3	56,2	-
Gruzie	-	-	-	12,1	10,7	9,4	9,3	10,2	12,7	13,6	19,0	-
Chorvatsko	21,2	19,7	22,1	22,0	22,1	21,1	20,7	21,5	22,7	23,8	28,0	27,8
Irsko	14,7	12,6	13,3	14,8	15,9	16,7	16,2	16,4	15,4	15,1	14,2	14,0
Island	37,1	32,4	36,0	37,5	34,8	29,6	30,0	33,4	37,2	36,4	35,4	-
Itálie	15,2	15,5	16,6	18,1	19,0	20,1	20,2	22,0	23,6	24,9	26,3	-

Kosovo	-	-	-	7,6	9,2	9,4	9,3	5,7	8,0	-	8,8	7,7
Kypr	11,3	12,8	26,5	30,2	25,7	33,4	26,0	26,8	27,5	31,7	31,1	35,1
Lichtenštejnsko	41,2	57,2	56,4	61,6	49,5	53,6	53,3	47,8	63,0	47,5	55,8	47,0
Litva	69,9	65,5	62,4	57,5	55,7	52,7	49,1	42,9	45,1	53,5	53,8	50,3
Lotyšsko	62,0	61,1	48,3	50,8	50,6	49,6	47,8	48,0	51,4	53,1	77,2	65,0
Lucembursko	51,8	54,0	51,3	52,8	51,5	60,7	56,2	51,0	60,5	61,9	-	-
Maďarsko	56,0	55,4	55,2	56,3	56,1	55,9	61,6	62,7	64,9	67,2	65,2	60,4
Makedonie	10,9	9,0	9,8	11,7	10,7	9,9	9,1	8,2	8,6	12,2	11,9	13,8
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,6	15,6
Moldavsko	-	-	-	-	53,4	46,4	47,7	47,3	44,4	43,4	42,9	43,8
Monako	-	-	-	48,0	42,9	-	-	-	-	-	-	-
Německo (do roku 1990)	50,7	53,3	55,9	54,0	51,9	51,1	50,7	50,9	49,1	49,0	49,7	46,2
Německo (včetně NDR)	50,7	53,3	55,9	54,0	51,9	51,1	50,7	50,9	49,1	49,0	49,7	46,2
Nizozemsko	46,6	39,5	39,9	43,1	44,9	44,6	45,0	43,5	42,7	44,7	47,2	49,4
Norsko	52,3	51,3	48,1	59,2	49,3	48,8	43,8	40,4	42,1	43,9	44,5	41,1
Polsko	23,2	23,7	24,9	29,4	32,7	31,8	26,8	25,4	26,1	26,8	31,3	31,6
Portugalsko	32,3	49,1	42,1	47,5	47,0	50,0	54,8	61,1	65,5	69,8	74,2	73,7
Rakousko	60,2	54,5	51,3	50,8	49,7	55,1	57,0	55,9	53	46,5	47,5	44,1
Rumunsko	24,0	24,6	24,7	24,6	23,4	22,3	19,2	23,9	24,1	28,2	33,9	29,1
Rusko	-	-	-	64,9	56,7	57,5	54,3	59,7	58,3	52,6	50,9	-
Řecko	19,1	19,1	19,7	24,0	22,1	22,9	21,2	24,6	23,0	23,6	-	-
San Marino	-	-	-	30,0	27,4	-	30,6	35,1	-	-	40,0	24,1
Slovensko	41,3	43,7	41,2	39,0	44,2	49,0	44,4	44,8	48,1	47,3	43,3	42,1
Slovinsko	32,8	34,8	36,4	36,8	45,9	36,7	41,1	33,5	35,1	37,2	34,4	35,6
Srbsko	-	-	-	-	19,7	20,6	21,0	22,2	23,1	18,6	23,0	21,3
Španělsko	19,0	19,9	21,6	23,8	35,3	63,0	63,0	57,2	57,0	62,0	65,3	63,9
Švédsko	58,8	56,1	54,1	46,7	45,1	44,6	43,2	42,5	47,0	47,2	49,8	46,8
Švýcarsko	43,8	40,7	41,9	45,5	53,1	52,7	49,3	47,2	46,1	51,0	41,7	41,1
Turecko	-	-	10,5	14,6	14,7	14,7	14,8	15,5	19,3	20,3	20,3	20,4
Ukrajina	-	-	-	62,2	55,2	50,5	42,8	76,4	45,7	41,2	17,4	17,9
Spojené království	54,8	54,9	54,0	-	-	-	52,5	50,3	47,2	47,2	45,5	-

zdroj: Eurostat 2015, vlastní výpočty a zpracování

Příloha 8: Úhrnná rozvodovost evropských zemí za roky 1960-2010

Země/Rok	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Albánie	8,0	9,0	12,0	12,0	11,0	11,0	-	-	-	-	-
Arménie	-	-	16,0	15,0	17,0	16,0	18,0	11,0	4,0	-	-
Ázerbajdžán	-	-	-	-	-	-	-	-	10,0	-	-
Belgie	-	-	10,0	16,0	21,0	27,0	31,0	55,0	45,0	-	-
Bělorusko	-	-	-	-	-	-	-	-	53,0	-	-
Bosna a Hercegovina	-	-	-	-	-	8,0	5,0	-	19,3	17,6	16,8
Bulharsko	10,0	13,0	14,0	15,0	18,0	21,0	17,0	18,0	21,0	-	-

Česko	16,0	20,0	26,0	30,0	31,0	36,0	38,0	38,4	41,4	47,3	50,0
Dánsko	19,0	18,0	25,0	37,0	40,0	46,0	44,0	41,0	45,0	-	-
Estonsko	-	-	-	-	50,0	48,0	46,0	66,0	44,0	-	-
Finsko	11,0	14,0	17,0	26,0	28,0	27,0	43,0	49,0	51,0	-	-
Francie	9,0	10,0	12,0	15,8	22,4	30,6	32,2	38,2	38,2	52,3	-
Gruzie	-	-	-	-	-	-	-	-	7,0	-	-
Chorvatsko	-	18,0	13,0	13,0	15,0	15,0	17,0	14,0	15,0	-	-
Irsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Island	-	14,0	18,0	26,0	28,0	36,0	34,0	34,0	40,0	-	-
Itálie	-	-	5,0	3,0	3,0	4,0	8,0	8,0	-	-	-
Kosovo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kypr	-	-	-	-	4,0	6,0	7,0	15,0	21,0	-	-
Lichtenštejsko	-	-	-	-	-	-	-	-	53,0	-	-
Litva	-	-	22,0	27,0	32,0	32,0	34,0	32,0	39,0	46,0	43,0
Lotyšsko	-	30,0	51,0	52,0	54,0	48,0	44,0	35,0	34,0	45,0	56,0
Lucembursko	7,0	6,0	10,0	10,0	26,0	30,0	36,0	33,0	47,0	-	-
Maďarsko	18,0	23,0	25,0	28,0	29,0	33,0	31,0	34,0	38,0	-	-
Makedonie	7,0	5,0	3,0	9,0	6,0	5,0	5,0	4,0	9,0	-	-
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moldavsko	-	-	-	-	-	-	-	37,0	28,0	-	-
Monako	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Německo	12,0	13,0	17,0	25,0	25,0	34,0	29,0	33,0	41,0	-	-
Nizozemsko	7,0	7,0	11,0	20,0	25,0	35,0	30,0	37,0	38,0	-	-
Norsko	10,0	10,0	13,0	21,0	25,0	32,0	43,0	46,0	45,0	-	-
Polsko	7,0	10,0	14,0	15,0	14,0	17,0	15,0	14,0	17,0	-	-
Portugalsko	1,0	1,0	1,0	2,0	8,0	1,0	12,0	16,0	26,0	-	-
Rakousko	14,0	14,0	18,0	20,0	26,0	31,0	33,0	38,3	43,1	46,4	43,0
Rumunsko	20,0	20,0	20,0	21,0	21,0	18,0	18,0	20,0	18,0	-	-
Rusko	17,0	19,0	34,0	38,0	42,0	41,0	40,0	50,0	-	-	-
Řecko	-	-	6,0	6,0	10,0	11,0	9,0	17,0	18,0	-	-
San Marino	-	-	-	-	-	-	-	-	13,0	-	-
Slovensko	7,4	8,0	10,7	17,7	17,6	20,2	22,9	24,1	26,9	36,1	26,9
Slovinsko	-	10,0	13,0	15,0	16,0	18,0	15,0	14,0	21,0	27,0	28,0
Srbsko a Černá Hora	17,0	15,0	13,0	14,0	15,0	16,0	15,0	12,0	13,0	-	-
Španělsko	-	-	-	-	-	8,0	10,0	15,0	-	-	-
Švédsko	16,0	18,0	23,0	50,0	42,0	45,0	44,0	52,0	55,0	-	-
Švýcarsko	12,5	12,7	15,4	20,9	26,6	29,1	32,7	37,0	25,6	52,6	54,4
Turecko	-	-	4,0	5,0	5,0	5,0	6,0	6,0	6,0	-	-
Ukrajina	12,0	17,0	29,0	34,0	36,0	36,0	37,0	38,0	40,0	-	-
Velká Británie	-	11,0	16,0	32,0	39,0	44,0	42,0	45,0	-	40,6	-

zdroj: BEVNAT 2015, BHAS 2014, BiB 2015, CSB 2015, ČSÚ 2015b, Eurostat 2004, INFOSTAT 2015, INSEE 2013, STAT 2015, SURS 2015, vlastní zpracování

Příloha 9: Úhrnná rozvodovost evropských zemí za roky 2001-2012

Země/Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Albánie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arménie	-	7,0	8,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ázerbajdžán	-	11,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belgie	50,0	54,0	56,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bělorusko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bosna a Hercegovina	21,3	22,7	19,2	15,2	17,6	16,6	18,3	13,7	14,0	16,8	23,1	22,9
Bulharsko	21,0	21,0	26,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Česko	44,7	45,7	48,0	49,3	47,3	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2	44,5
Dánsko	45,0	47,0	47,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Estonsko	48,0	48,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finsko	51,0	50,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Francie	38,0	39,2	42,6	44,9	52,3	-	-	-	-	-	-	-
Gruzie	-	8,0	4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Chorvatsko	17,0	16,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Irsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Island	39,0	37,0	37,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Itálie	-	13,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kosovo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kypr	21,0	22,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lichtenštejnsko	41,0	57,0	46,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Litva	41,0	41,0	42,0	44,0	46,0	47,0	48,0	44,0	39,0	43,0	45,0	45,0
Lotyšsko	34,0	37,0	32,0	36,0	45,0	52,0	53,0	54,0	55,0	56,0	58,0	58,0
Lucembursko	48,0	51,0	48,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maďarsko	39,0	42,0	42,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Makedonie	10,0	9,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Moldavsko	-	39,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Monako	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Německo	42,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nizozemsko	41,0	37,0	35,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Norsko	46,0	46,0	48,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Polsko	18,0	18,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Portugalsko	26,0	38,0	32,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakousko	46,0	45,2	44,0	46,1	46,4	48,9	49,5	47,8	46,0	43,0	43,0	42,5
Rumunsko	18,0	20,0	21,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rusko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Řecko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
San Marino	-	18,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovensko	28,7	32,8	32,6	33,6	36,1	40,2	39,1	41,3	41,7	39,9	37,2	37,1
Slovinsko	22,0	25,0	25,0	24,0	27,0	24,0	28,0	25,0	26,0	28,0	27,0	30,0
Srbsko a Černá Hora	14,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Španělsko	-	10,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Švédsko	54,0	55,0	54,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Švýcarsko	38,5	40,0	41,3	44,2	52,6	51,7	49,1	48,4	47,7	54,4	43,2	43,1
Turecko	-	9,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukrajina	-	38,0	37,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Velká Británie	-	-	-	-	40,6	-	-	-	-	-	-	-

Zdroj: BEVNAT 2015, BHAS 2014, BiB 2015, CSB 2015, ČSÚ 2015b, Eurostat 2004, INFOSTAT 2015, INSEE 2013, STAT 2015, SURS 2015, OSP 2015 vlastní zpracování

Příloha 10: Náboženství evropských zemí za rok 2010

Země/Náboženství	Katolíci [%]	Protestanti [%]	Pravoslavní (ortodoxní) [%]	Ostatní křesťané [%]	Ostatní náboženství [%]
Albánie	10,2	0,3	7,5	0,1	81,9
Arménie	8,7	2,2	86,6	1,0	1,5
Ázerbajdžán	0,1	0,2	2,8	0,1	96,8
Bělorusko	8,7	1,0	61,5	0,1	28,7
Bosna a Hercegovina	14,4	0,1	38,2	0,1	47,2
Bulharsko	0,5	0,6	83,0	0,1	15,8
Černá Hora	3,6	0,1	75,1	0,1	21,1
Dánsko	0,7	81,9	0,1	0,3	17,0
Estonsko	0,7	21,2	18,9	0,5	58,7
Finsko	0,1	80,2	1,1	0,1	18,5
Gruzie	0,8	0,4	87,8	0,3	10,7
Island	3,2	91,3	0,1	0,3	5,1
Kosovo	2,3	0,1	6,9	0,1	90,6
Kypr	1,3	0,1	71,8	0,1	26,7
Makedonie	0,4	0,1	64,8	0,1	34,6
Moldavsko	0,1	1,4	95,4	0,6	2,5
Norsko	2,0	83,3	0,3	0,6	13,8
Rumunsko	5,7	6,3	87,3	0,3	0,4
Rusko	0,5	1,8	71,0	0,3	26,4
Řecko	0,7	0,3	88,3	0,2	10,5
Srbsko	5,6	1,3	86,6	0,1	6,4
Švédsko	1,2	64,4	1,3	0,4	32,7
Turecko	0,1	0,1	0,3	0,1	99,4
Ukrajina	5,6	1,3	76,7	0,1	16,3
Velká Británie	16,2	54,5	0,9	1,0	27,4

zdroj: Pew Research Center 2012, vlastní zpracování

Příloha 11: Kategorizace států Evropy podle intenzity za rok 2012*

Země Evropy	Hrubá míra rozvodovosti		Index rozvodovosti		Suma	Kategorie států
	[%]	body	[%]	body	body	intenzita
Albánie	1,1	2	19,0	2	4	II
Arménie	1,0	1	16,2	2	3	II
Ázerbajdžán	1,2	2	14,0	1	3	II
Belgie	2,5	3	64,9	5	8	IV
Bělorusko	4,1	5	51,2	4	9	V
Bosna a Hercegovina	0,4	1	8,1	1	2	I
Bulharsko	1,6	2	56,4	4	6	III
Černá Hora	0,8	1	15,6	2	3	II
Česko	2,5	3	58,4	4	7	IV
Dánsko	2,8	3	55,1	4	7	IV
Estonsko	2,4	3	53,4	4	7	IV
Finsko	2,4	3	45,2	4	7	IV
Francie	2,0	2	56,1	4	6	III
Gruzie	1,3	2	19,0	2	4	II
Chorvatsko	1,3	2	27,8	2	4	II
Irsko	0,6	1	14,0	1	2	I
Island	1,6	2	35,4	3	5	III
Itálie	0,9	1	26,3	2	3	II
Kosovo	0,7	1	7,7	1	2	I
Kypr	2,4	3	35,1	3	6	III
Lichtenštejnsko	2,4	3	47,0	4	7	IV
Litva	3,5	4	50,3	4	8	IV
Lotyšsko	3,6	4	65,0	5	9	V
Lucembursko	2,1	3	61,9	5	8	IV
Maďarsko	2,2	3	60,4	5	8	IV
Makedonie	0,9	1	13,8	1	2	I
Malta	1,1	2	15,6	2	4	II
Moldavsko	3,0	3	43,8	3	6	III
Monako	-	-	-	-	-	-
Německo	2,2	3	46,2	4	7	IV
Nizozemsko	2,1	3	49,4	4	7	IV
Norsko	2,0	2	41,1	3	5	III
Polsko	1,7	2	31,6	3	5	III
Portugalsko	2,4	3	73,7	5	8	IV
Rakousko	2,0	2	44,1	3	5	III
Rumunsko	1,6	2	29,1	2	4	II
Rusko	4,7	5	50,9	4	9	V
Řecko	1,2	2	23,6	2	4	II
San Marino	2,6	3	24,1	2	5	III
Slovensko	2,0	2	42,1	3	5	III

Slovensko	1,2	2	35,6	3	5	III
Srbsko	1,0	1	21,3	2	3	II
Španělsko	2,2	3	63,9	5	8	IV
Švédsko	2,5	3	46,8	4	7	IV
Švýcarsko	2,2	3	41,1	3	6	III
Turecko	1,6	2	20,4	2	4	II
Ukrajina	1,1	2	17,9	2	4	II
Velká Británie	2,1	3	45,5	4	7	IV

zdroj: Eurostat 2015, vlastní zpracování

*použité data pro index rozvodovosti za rok 2011 (Albánie, Arménie, Francie, Gruzie, Island, Itálie, Rusko, Velká Británie), 2010 (Lucembursko, Řecko), pro hrubou míru rozvodovosti za rok 2008 (Albánie), 2010 (Lucembursko, Řecko), 2011 (Arménie, Francie, Gruzie, Island, Itálie, Rusko, San Marino, Velká Británie)